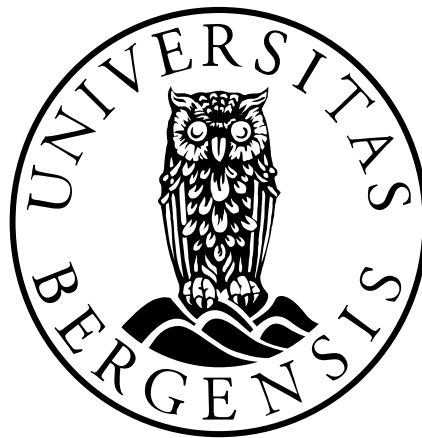

FARVEL MED ØSTBLOKKFORTIDEN?

En representasjonsanalyse av Bulgaria i noen norske aviser
knyttet til tiden rundt landets innlemmelse som medlem av
EU: *juli 2006 – juni 2007*

Rumen Rachev

HIS350

Masteroppgave i historie
Institutt for arkeologi, historie, kultur- og
religionsvitenskap UNIVERSITETET I BERGEN

Høsten 2022

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Abstract	4
1. Innledning.....	5
2. Problemstilling og metode	8
3. Historisk og politisk kontekst	13
3.1. Kort om Bulgarias historie etter 1944	13
3.2. Kort om Norge og forholdet til EU/EØS	15
3.3 Kort om Norge og Bulgarias samarbeid som et eksisterende og et kommende medlem i EU/EØS.....	16
4. De ulike representasjonene	16
4.1a Bulgaria som versting og en utspekulert problemskaper.....	17
4.1b Bulgareren som truer med å oversvømme arbeidsmarkedet.....	19
4.1c Bulgaria, som kanskje bare later som at det er reformert?	20
4.1d Bulgaria er det dårligste Norge er villig til å godta.....	22
4.2 Bulgaria som har tatt farvel med sin østblokkfortid	24
4.3 Bulgaria som eksportør av fattigdom og korrupsjon.....	32
4.3a Bulgaria som korrumperer	32
4.3b EU som passer på det hjelpeløse barnet Bulgaria.....	36
4.3c Det uønskede Bulgaria, som mislykkes totalt med å sminke over sitt «fattig fetter» - image	38
4.4 Bulgaria – et u-land	43
4.4a Bulgaria som offer for en norsk økonomisk bjørnetjeneste.....	45
4.4b Bulgaria som et offer for gjerrige nordmenn uten empati	51
3.4c Bulgarias kontingent – Norge viser sin tålmodighet og godvilje	53
4.5 Bulgareren og politikken	57
4.5a Bulgarernes bidrag til høyreekstremismens vekst	57
4.5b Bulgarernes som er i opposisjon til EU.....	59
4.6 Bulgareren som arbeidsinnvandrer.....	61
4.6a Bulgarerne som trussel mot norsk arbeidsliv	61
4.6b Den nyttige bulgareren	65
4.7. Den marginaliserte bulgareren som møter en utstrakt, norsk hånd	68

5. Funn og konklusjon	72
Litteratur	82

Forord

Jeg vil takke min kone og mine barn for deres kjærighet og støtte, som ga meg drivkraften til å kunne fullføre oppgaven.

Jeg vil også takke min veileder, Yngve Flo, for hans tilgjengelighet, oppmuntring og hjelpsomme innspill og kommentarer.

Abstract

Oppgaven anvender metoden representasjonsanalyse for å kartlegge og systematisere de ulike representasjonene om Bulgaria, som kommer frem i media i perioden juli 2006 – juni 2007. Den undersøkte perioden er knyttet til Bulgarias medlemskap i EU/EØS og dermed behovet for mer informasjon om hvem Bulgaria/bulgareren er. Den metodiske tilnærminger går ut på å systematisk analysere avisartikler og leite etter bilder, eller representasjoner, som sier noe om hvordan Bulgaria, som var mindre kjent i Norge i oppfattes av nordmenn. Noen av oppgavens hovedfunn, sitert her fra konklusjonskapittelet er: Representasjonene av Bulgaria er - et land som sliter med ulike utfordringer: er blant de fattigste i Europa, det mest korrupte, og som ikke er i stand til å integrere minoriteter.

Bulgareren er en lavtlønnet arbeidstaker, som både kan overmette et marked, men også være nyttig og tilfredsstillende en etterspørsel. Bulgareren har dragninger mot det høyreekstremer.

Ikke alle bulgarere er for EU-medlemskap. Bulgareren kan fremstå som uønsket av andre vesteuropeiske nasjoner. Bulgaria har formelt tatt farvel med sin kommunistiske fortid, men den setter fremdeles preg på landet svake og ineffektive økonomi. Minoriteter og marginaliserte grupper søker hjelp og muligheter for å integrere seg i Norge.

Et annet type funn er at aviser skaper representasjoner av Norge, på bakgrunn av landets interaksjoner med Bulgaria, sosialt, økonomisk og politisk. Altså representasjonene av Norge som kommer frem gjennom Bulgaria-linsen er: noe ambivalente, på den ene siden er Norge som deler sin rikdom, som er gavmild, empatisk og rettfærdig og på den andre polen – gjerrig og kalkulerende.

1. Innledning

Kong Haralds interesse for historie kom til syne en sommerkveld i 2006 under en gallamiddag med Bulgarias statsminister Georgi Parvanov. Da kunne nordmannen overraske gjestene med en fortelling fra Snorres Kongesaga. Ifølge den ble Oslo oppkalt etter en bulgarsk prinsesse med navnet Miroslava, senere kalt Oslava. Hun skal ha blitt med til Norge sammen med Kong Harald Hardråde etter hans opphold i Bulgaria i det tiende århundre.¹ Kongens anekdote fortalte en gammel historie, med et tvilsomt sannhetsinnhold,

¹Aftenposte 30.08. 2006.

men nå, tusen år etter Harald Hardråde og Oslava, var Norge og Bulgaria i ferd med å knytte tettere bånd enn noen gang tidligere i historien.

Et år tidligere signerte Bulgaria sin tiltredelsesavtale for å bli med som EU-medlem i april 2005, sammen med sitt naboland Romania. Dette ble dermed et nytt steg i prosessen, som startet i 2004. Det samme året fikk «unionen» sin største utvidelse noensinne, noe som ble av betydning for Norge, blant annet fordi EØS-avtalen² måtte reforhandles. Norge og Bulgaria skulle på ny inngå ett samarbeid, som ville skape en rekke økonomiske forpliktelser overfor Bulgaria, og da hovedsakelig for Norge. Dette samarbeidet ble et faktum i januar 2007 da Bulgaria ble innstilt som EU/EØS-medlem.³ Et nytt medlem som kom fra den tidligere «Østblokken»⁴ førte til en viss interesse fra norsk riksdekkende presse. Ola Nordmann visste ikke stort om Bulgaria, unntatt at landet var kjent som en sydenferie-destinasjon med lave priser og et velutviklet «Happy Hour»-tilbud.⁵ Helt siden Bulgaria skiftet retning økonomisk og politisk, altså fra «Warszawapaktmedlem og planøkonomi, til løsrivelse fra Sovjet og markedsøkonomi, har flere og flere norske turister besøkt landet. Det er rimelig å påstå at Bulgarias eksistens i nordmenns bevissthet ble representert av to hovedforestillinger: det varme landet i sørøst, som fristet med billige hotell, mat og drikke, og et typisk østeuropeisk land, som inntil nylig var på feil side av «jernetppet».⁶ Naturligvis ble ekstra oppmerksomhet rettet mot landet i perioden 2006-2007, og hvilket Bulgaria som ble presentert i pressen ble et relevant tema for avisens lesere. Bulgaria og til en stor grad Romania og deres tilslutning til EU/EØS-felleskapet, altså prosessene i forkant av den faktiske innlemmelsen og tiden, ble gjenstand for økning av leserens interesse for disse to nye medlemmene. Dette er nokså lite overraskende siden Bulgaria for første gang i norsk historie skulle representere noe mer enn en postkommunistisk stat og en billig feriedestinasjon. Jeg vil, i denne oppgavens kapittel, «Historisk og politisk kontekst» beskrive forholdet Norge og Bulgaria har til EU/EØS⁷ i korte trekk. Ved å fremlegge denne beskrivelsen, vil jeg kunne synliggjøre en tydelig kobling mellom Norge og Bulgaria som etableres gjennom denne samarbeidsforeningen. Denne

² «EØS-avtalen»: «EØS-avtalen gir norsk næringsliv og nordmenn de samme rettigheter og plikter som næringsliv og borgere i andre EØS-land når det blant annet gjelder handel med varer, investeringer, bank- og forsikring, kjøp og salg av tjenester og rett til å ta arbeid, studere og bo i EØS-land».

<https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/eos1/hva-avtalen-omfatter/id685024/>

³ Bulgaria lemtes inn som medlem i EU 01.01.2007, sammen med Romania.

⁴ «Østblokken» er en benevnelse som omfavner land i Øst-Europa som før 1990 befant seg under Sovjetunionens omfattende innflytelse. Bulgaria er et av disse landene.

⁵ Et kjent tilbud på utesteder i «sydenland», inkludert Bulgaria, hvor kunden betaler for en alkoholholdig drink, og får to.

⁶ Grensen/skillet mellom «øst» og «vest» under den Kalde krigen

⁷ EU - Den europeiske union; EØS – Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet

tydeliggjøringen vil være relevant, fordi den gjengi noen av de praktiske og økonomiske detaljene rundt forholdet Norge – Bulgaria og den må være på plass, før jeg gå videre med diskusjonen av hvordan dette forholdet fremstilles i media.

Et annet spørsmål av grunnleggende relevans for mitt arbeid er hvem som får oppgaven om å gjøre noe med denne nyskapte interessen for balkanlandet, altså hvilken aktør kan jeg oppsøke for å se etter svar på hva Bulgaria og bulgarerne var, er, og holder på å bli? Svaret på dette spørsmålet er det som konstituerer min teksts undersøkelsesdata. Jeg har valgt å bruke tre norske dagsaviser, samt den statlige nyhets- og underholdningstjenesten NRK for å søke svar og representasjoner av landet og dets borgere. Nye medlemsland i EU/EØS betyr blant annet nye utgifter for Norge og nye nasjonaliteter som får lov, forholdsvis enkelt, til å komme til Norge og delta i norsk arbeidsliv og samfunn. En annen side ved denne ordningen er at Norge også får tilgang til nye markeder, og fra et overordnet perspektiv er denne tilgangen det som rasjonaliserer ideen at Norge skal subsidiere de mindre utviklede markedene, som Bulgaria og Romania kjennetegnes med. Med denne økonomiske hjelpen vil disse markedene kunne komme seg opp i effektivitet og skape forutsetninger for en mer forutsigbar og gunstig handel for alle involverte parter. Veien mot medlemskap og tiden umiddelbart etter, skaper altså behov for et nytt oppdrag for pressen – å belyse forholdene rundt dette nye medlemmet, nemlig å forklare hvem de lite kjente bulgarerne er, og hva slags kår de kommer fra. Videre blir det av interesse for en rekke journalister å presentere hva disse østeuropeerne forestiller – hva er en bulgarer, hva «gjør» den, og hva er «typisk dem»?

Disse nykommerne, samt landet de kommer fra, Bulgaria, skaper som sagt et nytt behov hos norske borgere, og det er nærliggende å konkludere med at aviser kan tilby artikler og dermed virkelighetsforståelser for hva Bulgaria representerer. Med andre ord er trolig representasjonene og bildene aviser skaper med på å i stor grad forme nordmenns oppfatninger.

Et annet aspekt som er nyttig å undersøke i denne sammenhengen er hvilke representasjoner av Norge, nordmenn og norske politikere som kommer til syne i aviser og digitale nyhetsplattformer. Er det noen nevneverdige reaksjoner, handlinger, uttalelser eller noe tilsvarende fra norsk side i forbindelse med at Bulgaria får medlemskap? «Lærer» man i Norge noe nytt om seg selv og staten i Bulgarias innlemmelsesprosess? Ved å bruke verbet «lærer» mener jeg om leseren antageligvis tilegner seg nye virkelighetsoppfatninger ved å konsumere nyhetsartikler? En virkelighetsoppfatning skal ikke sidestilles med en «objektiv

sannhet», men heller hva et individ eller gruppe tror er sant, eller hvilken normativ verdi noe har.

Det er dette jeg skal studere i denne oppgaven, altså en rekke representasjoner jeg kan hente ut av diverse artikler publisert i media. Jeg skal systematisere og kategoriserer de for å sette meg selv i posisjon til å kunne besvare oppgavens problemstilling.

2. Problemstilling og metode

Ut fra det allerede omtalte behovet for informasjon og oppdatering av nordmenns forestillinger om Bulgaria og bulgareren, samt hvor jeg kan finne stoff om forholdet mellom EU/EØS, Norge og Bulgaria, bestemte jeg meg for å bruke dagsaviser som hovedinformasjonskilde og tolkningsgrunnlag i mitt arbeid. Valget ble slikt fordi jeg mente at de praktiske rammene, som sjanger, lengden på oppgaven, tilgjengeligheten på relevant undersøkelsesdata, i tillegg til forskningsspørsmål og mine egne interesser, gjorde det logisk og matnyttig å anvende representasjonsanalyse som forskningsmetode. Jeg bestemte meg videre for å studere avisartikler i perioden 01.07.2006 - 30.06. 2007. Oppgavens problemstilling lyder da som følger:

Hvilke representasjoner av Bulgaria og bulgareren identifiserer jeg fra et utvalg av norske aviser i perioden 30.06.2006 – 01.07.2007?

Jeg bruker, som nevnt metoden representasjonsanalyse, som kort oppsummert betyr en systematisk analyse av ulike bilder, forestillinger eller virkelighetsforståelser som danner «en representasjon», eller måte å fremstille mennesker, hendelser, prosesser eller gjenstander ved å tillegge dem kvaliteter eller egenskaper.

Jeg må presisere at jeg ikke skiller mellom ulike typer avsendere: enkelte ganger skapes representasjonen på kommentar plass, enkelte ganger skapes de journalistisk, og andre ganger

fungerer avisen som budbringer for vurderinger og politiske holdninger som eksterne aktører skaper. For denne oppgaves formål og problemstilling er det selve formidlingen - at disse bildene formidles gjennom mediene - som er det sentrale.

En definisjon, som jeg baserer min forståelse av begrepet på, er å finne i «Historikerens arbeidsmåter»:«*Representasjoner kan altså sees på som språklige fremstillinger som består av en eller flere enkeltytringer eller knipper av slike ytringer*».⁸

En «representasjon» er ikke det samme som «en sannhet, som noen kommer fremt til, basert på en empirisk og systematisk undersøkelse av fakta/data». Det er heller en forståelse av virkeligheten, som kan være både sann og usann, sett fra et nøytralt perspektiv. En representasjonsanalyse vil derfor i min oppgaves kontekst, ikke være opptatt av «hva som er sant» eller «hva som er usant». Fokuset er altså på hvilke bilder som skildres, og ikke om disse samsvarer med hva andre aktører betegner som sannhet. Om fortellingene om «Bulgaria» og «bulgareren» som leseren får i de utvalgte mediene er i samsvar med mine egne, eller andre bulgarere sine virkelighetsoppfatninger er ikke en gjenstand for analyse i denne oppgaven. Grunnen til å skrive Bulgaria og bulgarer i anførselstegn er for å understreke at avisene har definisjonsmakten i avisartiklene, som er en definisjonsmakt på lik linje med makten til å definere hvilke representasjoner av det det nye medlemslandet og dets folk som kommer frem. Med andre ord er det nødvendig i en slik oppgave å forsøke å investigere hvordan journalister definerer begrepene «Bulgaria» og «bulgarer». Formålet er å kartlegge de mest fremtredende bildene på en enkel og objektiv måte, uten å grave i avisenes kilder eller leite etter selvmotsigelser og skjulte politiske agendaer.

Hva jeg betrakte angående de ulike bildens karakter er også en fornuftig ting å reflektere over. Om bildene jeg identifiserer er komplimentere, selvmotsigende eller en blanding mellom disse to er noe jeg vil skrive om når jeg tilbyr mine tanker i oppgavens avsluttende fase. Når bilder er komplementære, da utfyller de hverandre og dermed danner en representasjon som kan sies å bygge på sterkt og velrepresentert belegg. Er bildene selvmotsigende, tyder det sannsynligvis på at avsenderne har ulike oppfatninger om hva som er sant eller hva en hendelse egentlig handler. På denne måten kan jeg si noe om representasjonens dominans. Sagt på en annen måte vil enkelte representasjoner heve seg

⁸ Melve og Ryymin, *Historikerens arbeidsmåter* (Oslo: Universitetsforlaget, 2018), 59

over andre fordi de er langt flere avisartikler som skaper deres eksistens, mens andre er mindre omtalt.

Det er relevant å understreke at jeg ikke vil etterprøve de ulike representasjonene jeg identifiserer i denne oppgaven, altså jeg vil ikke være interessert i deres sannhetsverdi. Jeg vil dog være interessert i hva de representerer, systematisere de, gir en kort oppsummering av deres normative valør, altså om de er negative, positive, nøytrale eller en blanding. Videre vil jeg være opptatt av å komme med min vurdering av hvordan disse representasjonen oppfattes av mediens lesere, noe som vil være direkte basert på fremstillingene i seg selv. Mitt mål er altså å ikke blande historiske fakta med representasjonene jeg finner, eller å sammenligne de, men mine egne oppfatninger av virkeligheten. Grunnen til at jeg tillater meg selv å tolke hvordan representasjoner i aviser og digitale plattformer oppfattes av mottaker, er for å nevne enkelt og kort hvordan ulike ytringer og karakteriseringer oppfattes av leser og publikum, og hvordan dette eventuelt kan påvirke deres meninger om gjenstanden for den respektive representasjonen. Disse antagelsen vil på ingen måte ta en sentral plass i min oppgave, jeg vil heller nevne de ved noen anledning som tilleggsinformasjon, som eventuelt kan undersøkes videre ved en senere anledning. Det er rett og slett ikke mulig å være sikker på om leseren av en avis leser ut de samme representasjonene som jeg gjør, og oppgavens funn baseres dermed på mine systematiske tolkninger, og ikke på en allment akseptert forestilling. Dette kan jeg videre begrunne med at, så vidt meg bekjent, det ikke finnes noe tidligere forskning om hvordan Bulgaria representeres i norsk media i den perioden jeg undersøker.

Det er viktig å understreke at denne masteroppgaven ikke er opptatt av avisenes motivasjoner eller om artikkelforfatterens forhåndskunnskaper om Bulgaria og bulgarere, og disse aspektene vil dermed ikke være problematisert. Oppgaven setter søkelys på resultatet, det vil si selve fremstillingen og bildene som gis, men det er likevel relevant å presentere den historiske konteksten som aktørene opererer i. Her vil jeg nevne hvilke historiske og politiske hendelser og tendenser som er med på å danne både min og journalistenes forståelse av fortid og samtid. Dette er noe jeg utdyper videre i kapittelet «Historisk og politisk kontekst».

For å sette meg selv i stand til å besvare problemstillingen studerer jeg metodisk avisartikler fra den digitale databasen «Atekst» i tidsrommet 01.07.2006 – 30.06.2007. Bakgrunnen for valget av nevnte periode, er at dette er perioden seks måneder før og seks måneder etter Bulgarias første dag som EU-medlem. Det er altså på dette tidspunktet det kommer på mediens dagsorden å orientere leseren om hvem eller hva den nye «samarbeidspartneren»

er. Hva er dens historie? Hvilke samfunnsmessige forhold er vanlige der? Hvem er «bulgareren»? Har den noe til felles med andre østeuropeere, som nordmenn kjenner bedre til, for eksempel via arbeidsinnvandring grunnet EUs utvidelse i 2004⁹.

Disse representasjonene eller «bildene» skal jeg undersøke, systematisere og presentere i egne kapitler og delkapitler. Det andre hensynet som begrunner den selekterte tidsperioden har med plass å gjøre, altså hva som er oppnåelig i en masteroppgave. Én annen grunn er at jeg oppsøker en viss balanse i analysen ved å inkludere seks måneder før og seks måneder etter medlemskapets startpunkt. Tiden før og etter 01.01.2007 vil samtidig kunne danne et grunnlag for en enkel sammenligning mellom de to periodene på slutten av oppgaven, som jeg videre vil redegjøre for i «funn»- kapittelet. Jeg vil da kunne komme med begrunnede påstander og sammenligninger om representasjonenes forekomsthypighet, generell karakter og en eventuell tendens eller endring.

Jeg bruker representasjonsanalyse som undersøkelsesmetode, hvor hovedvekten blir lagt i å lese ut ulike representasjoner av «Bulgaria» og «bulgareren» basert på hvilke fraser, ord, termer, karakteriseringer, beskrivelser, hendelser og prosesser jeg finner i «NRK», altså deres skriftlige redaksjonelt innhold på internett, samt «Aftenposten», «Dagens Næringsliv» og «Dagsavisen». Jeg har valgt ut disse avisene fordi de er riksdekkende og blir utgitt daglig, på samme tid som de har en tendens til å publisere store mengder med artikler i forhold til andre aviser. De ga dessuten atskillige treff på mine søkeord innenfor det aktuelle tidsrommet.

En ytterligere begrunnelse er at dagspressen frembyr en dynamisk og i noen tilfeller daglig justert fremstilling av saken, eller sakene. Representasjonen får på så måte sin mest oppdaterte og «finpussede» versjon hver dag, eller hver gang et medium omtaler noe som de allerede har omtalt før. Dette er noe en ikke får tilgang til i periodiske publikasjoner eller andre skrifter, som ikke utgis på daglig basis. På denne måten vil jeg også, om det viser seg å være hensiktsmessig, kunne sammenligne ulike fremstillinger, identifisere selvmotsigelser eller konflikter.

Da jeg vurderte hvilke søkeord jeg skulle anvende var hovedfokuset naturligvis ilagt hvilke ord eller fraser som ville gi resultater som gir meg en god mengde resultater og et godt

⁹ «1. mai 2004 blir EU utvidet med 10 nye medlemsland. EU består nå av 25 land, hvorav 8 er land som tidligere lå bak «Jernteppet» i Øst-Europa». <https://ieuropa.no/2014/01/eus-historie/ragnhildeuropabevegelsen-no/>

utgangspunkt, slik at det å besvare problemstillingen via en systematisk undersøkelse kom innenfor rekkevidde.

«Atekst» er en digital avisdatabase, som inneholder en betydelig mengde med innskannede avisartikler fra flere tiår, fra både Norge og Sverige. Den innehar flere praktiske søke- og sorteringsløsninger. Jeg erfarte at den ga en tilfredsstillende og presis brukeropplevelse og jeg var sikker på at denne databasen vil gi meg et godt grunnlag for å undersøke forskningsspørsmålet på en tilfredsstillende måte.

Siden formålet er å kartlegge hvilken representasjon eller representasjoner av Bulgaria og bulgareren avisene bygger opp via sine artikler i en utvalgt periode, tenkte jeg at det er mest hensiktsmessige ville være å bruke ordene «Bulgaria», «bulgarer», ordkombinasjonene «Bulgaria + EU» og «Bulgaria + EØS». Plusstegnet i søkefeltet sikrer at resultatet inneholder begge ordene i en og samme artikkel. Et søk i «Atekst», samme bare innehold enten det enslige ordet «Bulgaria» eller «bulgarer» byr ellers på flere utfordringer –resultattallet blir veldig høyt og inneholder for eksempel store mengder med idrettsrelaterte innlegg. Etter flere forsøk med de ulike søkeordkombinasjonene valgte jeg å bruke resultatene fra kombinasjonen Bulgaria og EU. Denne kombinasjonen ga meg 116 treff i den utvalgte perioden og jeg utførte min representasjonsanalyse med dette søketreffet.

Grunnen for at jeg mener at det er hensiktsmessig og relevant å bruke dette resultatet som mitt undersøkelsesutgangspunkt er fordi min teori og forventning var, som jeg nevnte tidligere i oppgaven, at Bulgarias medlemskap i EU og forholdet Norge har til EU/EØS vil være to vektorer som krysser hverandre, og som opptar pressen til å tilby leseren andre representasjoner av Bulgaria.

En «svakhet» med mitt valg av søkeord er at jeg potensielt gikk glipp av resultater, som inneholder representasjoner av Bulgaria som en «idrettsnasjon» eller «feriedestinasjon». Min vinkling og inngangspunkt, nemlig hvordan Bulgaria representeres i lys EU/EØS medlemskapet berettiger at oppgaven tåler at slike bilder går tapt, fordi andre bilder betraktes som mer relevante. Det er likevel viktig å slå fast at jeg presenterer og diskuterer kun noen av bildene av Bulgaria, som potensielt er å finne i aviser i perioden jeg arbeider med, da kan ikke min oppgave kalles for en helhetlig representasjon av Bulgaria og bulgarere i perioden 01.07.2006 – 30.07.2007.

De allerede eksisterende representasjonene vil ikke lenger være hverken tilfredsstillende eller det eneste som er å finne om Bulgaria, siden Norge og Bulgaria inngikk et helt nytt samarbeid, som økte berøringspunktene mellom disse to landene i en svært betydelig grad. Dette vil jeg skrive noe mer om i kapittelet «Historisk og politisk kontekst».

3. Historisk og politisk kontekst

Denne masteroppgaven undersøker forhold 15 år tilbake i tid som blir skrevet frem av journalister, som selv er preget av sin samtid og av hendelser og virkelighetsoppfatninger basert på blant annet hendelser og historiske «fakta» fra enda tidligere. Møtet mellom Bulgaria og Norge er preget av en asymmetri av store dimensjoner. Norge hadde i mange år et tydelig fortrinn i sin økonomiske, politiske og sosiale utvikling over Bulgaria, som gjennomgikk et kommunistisk regime, etterfulgt av en masseprivatisering¹⁰ som i tillegg til andre prosesser og politiske valg førte til at landet befant seg i en svak økonomisk posisjon på begynnelsen av 2000-tallet. Denne åpenbare diskrepansen mellom disse to landene, som etter EØS-reglement skulle fungere som fullverdige partnere, er noe som senere vil komme frem i oppgaven som en representasjon, noe som blir påpekt mange ganger. Oppfatningen av at Bulgaria har en lang vei å gå før det til slutt når Norge utviklingsmessig, er med på å så godt som automatisk plassere Norge som en generøs giver og Bulgaria som en underdanig mottaker. En veldig kort oppsummering av noen få historiske hendelser og forhold som skjer i hvert av de to landene er inkludert i dette kapittelet for å gi leseren av denne oppgaven en bedre forståelse av noen av de mest fremtredende representasjonene jeg identifiserer.

3.1. Kort om Bulgarias historie etter 1944

¹⁰ Dette referer til de prosesser rundt oppkjøp av aktiva tidligere eid av staten, som skjer i løpet av forholdsvis kort tid. Denne prosessen er typisk for postkommunistiske land og knyttes til omfattende korrupsjon.

Det som forsterker oppfatninger av det østeuropeiske landet som et sted preget av kaos, korrupsjon og underutvikling er dets historie etter 1944. Den gang ble kommunismen introdusert som styreform etter et *coup d'état*¹¹ regissert av Sovjet og deretter 45 år med status som satellitt til «den store broren i øst»¹² Den politiske og sosiale situasjonen i landet var ikke noe særlig ulik den i de andre kommunistiske østeuropeiske landene – et statsoverhode som ledet folket som «landets far» og kommunismens fanebærer, statsstyrt media og økonomi og et urokkelig ettpartisystem. Her finner man kanskje deler av forklaringen på hvorfor vi ser Bulgaria og Romania omtalt sammen i en rekke artikler. Bulgaria tok formelt sett farvel med ettpartisystemet i 1989¹³, da landets daværende leder Todor Zjivkov hadde sittet med makten i landet siden 1962 og tok opp politisk frihet og pressefrihet som grunnleggende styringsverdier, altså demokrati. Det faktiske lederskapet bestod som hovedregel av de samme personene som styrte under det gamle regimet. De endret bare stilling og/eller politisk parti og korrupsjon, personlig berikelse på bekostning av felleskapet, og økonomisk ustabilitet ble en del av hverdagen¹⁴

Aftenpostens avisartikkel fra 2002 «Sterke stemmer om Bulgaria» gir en oppsummering av situasjonen i landet etter 1989 og forsøker å fange opp stemningen blant innbyggerne.

(...) ... dagens Bulgaria i et slags limbo, et tomrom i historien der man venter på neste fase...
(...)...for mange bulgarere ser EU-medlemskap ut til å være det etterlengtede bevis på endelig anerkjennelse fra sine europeiske, mer mektige slektninger, det endelige brudd med fortiden og som redningsplanken som skal bringe dem ut av et korrupt politisk og økonomisk system som ikke er svært mye annerledes enn før 1989¹⁵

Her er implikasjonene at korrupsjonsmekanismene har grodd sammen med hele systemet og at blikket er rettet mot vesten – bulgareren skriker etter hjelp fra utlandet, siden utsiktene for selvhjelp ser helt håpløse ut.

¹¹ “Coup d'état” er et fransk uttrykk som betyr statskupp. Statskuppet i Bulgaria fant sted i 1944.

¹² Med dette uttrykket referer jeg til den tidligere Sovjetunionen

¹³ Store norske leksikon, «Bulgaria», av Nils Petter Thuesen, 12.11.2022. <https://snl.no/Bulgaria>

¹⁴ Chavdarova, «Corruption in the Bulgarian post-Communist transformation», s. 9-11

¹⁵ Aftenposten 13.09.2002, «Sterke stemmer om Bulgaria». <https://www.aftenposten.no/kultur/i/o3j6j/sterke-stemmer-om-bulgaria>

Bulgarias strategiske beliggenhet gjorde landet som et ettertraktet samarbeidsland for vesten og NATO-medlemskapet ble et faktum i 2004. Dette setter fart på prosessen og søknaden om EU og EØS – medlemskap, og i 2007 ble dette gjennomført. Relativt billig arbeidskraft og muligheter for investering og etablering av produksjons- og tjenestevirksomhet beskriver noen av landets mest tiltrekkende aktivum.

3.2. Kort om Norge og forholdet til EU/EØS

Når 80 % av norsk eksport¹⁶ går til EU-land er det en selvfølge at forholdet Norge har til EU og EØS av en enorm viktighet for landet. EØS står for De europeisk økonomiske samarbeidsområde og regulerer en rekke forhold som alle medlemmer skal forholde seg til.

Denne oppsummeringen av avtalens innhold og virkningsområder finner man på regjeringens nettside:

EØS-avtalen skal legges til grunn for Norges forhold til Europa. Den gjør Norge til en del av EUs indre marked med fri bevegelse for personer, varer, tjenester og kapital og gir norske bedrifter adgang til et marked med 30 land og 450 millioner mennesker.¹⁷

Den prinsipielle begrunnelsen bak Norges kommende utgifter som et velstående medlem ovenfor medlemmer som ansees som ikke ferdig utviklet økonomisk, er at ved å gi støtte vil man dra nytte av dette selv ved en senere fase, fordi et eller flere markeder man gir pengestøtte til vil øke Norges avkastning når disse markedene begynner å fungere bedre som et resultat av hjelpen. Bulgaria er da nettopp et land i en slik «hjelpetrengende» situasjon i 2006. Landets posisjon, som mottaker av utbetalinger fra Norge, resymeres kort i underkapittelet som følger.

¹⁶ NHO, «EØS-avtalen – derfor er den viktig for Norge», 13.11.2022. <https://www.nho.no/tema/eos-og-internasjonalt-handel/artikler/eos-avtalen--derfor-er-den-viktig-for-norge/>

¹⁷ <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/eos1/id115261/>

3.3 Kort om Norge og Bulgarias samarbeid som et eksisterende og et kommende medlem i EU/EØS

Norges har økonomiske forpliktelser i form av utbetalingen av EØS-midlene, hvor Bulgaria er en av mottakerne som konstituerer nasjonenes økonomiske forbindelse. Regjeringens definisjon av hva EØS-midlene er, er å finne på regjeringens nettside.: «EØS-midlene er Norges bidrag til sosial og økonomisk utjevning i Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS). Støtten skal også styrke forbindelsene og samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene»¹⁸. Her skjules et lite hint om at de kanskje oppfatter Bulgaria først og fremst som en hjelpetrengende part enn en fullverdig handelspartner. Ifølge regjeringens nettside konstateres det at: «Bulgaria har mottatt EØS-midler siden landet ble medlem av EU og EØS i 2007. Justis og migrasjon, næringsutvikling, energi og tiltak for romfolk er viktige samarbeidsområder.»¹⁹ Allerede i dette sitatet ser man at Norge påtar seg en rolle som importør av utbedringer av sosial, politisk og økonomisk karakter. Denne skjevheten i status, som Norge og Bulgaria utviser, vil også manifestere seg i de ulike bildene jeg presenterer i kapittel 4.

4. De ulike representasjonene

Jeg har delt opp dette kapittelet i flere underkapitler basert på hvilke representasjoner jeg klarer å identifisere og sortere dem etter hvor beslektet de er. Da mener jeg om jeg har vurdert at flere artikler gir en og samme representasjon av Bulgaria og bulgareren. Disse har

¹⁸ <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/hva-er-eos-midlene/id685567/>

¹⁹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/eos-midlene/mottagere-eos-midler/bulgaria/id686859/>

jeg prioritert å samle i samme underkapittel, som hjelper når jeg oppgir min betraktning av representasjonens «styrke» - altså hvor mange artikler konsoliderer og utvider en representasjon som jeg har lest ut. Denne styrken er noe jeg kommenterer senere i oppgaven.

Jeg arbeider systematisk med å først identifisere artikler som er relevante, skrive en liten forklaring på hva artikkelen generelt handler om og hvorfor den er relevant. Jeg kommer deretter med sitater og utlesninger som handler om hvilke representasjoner jeg finner i en artikkel. Til slutt oppgir jeg en vurdering angående artikkelen eller representasjonens normative valør, altså om den identifiserte representasjon er negativ, positiv eller begge deler.

4.1a Bulgaria som versting og en utspekulert problemskaper

Aftenpostens artikkel «*Frykter Bulgaria og Romania*» er blant annet en oppsummering hva den tyske presidenter er misfornøyd med i forhold til situasjonen i disse to Balkanlandene. I tillegg fungerer artikkelen som en advarsel eller til og med en trussel at det ikke blir noen flere utvidelser i den umiddelbare fremtiden, som begrunnes med oppfatninger at de to nye medlemmene har så mye å rydde oppi at dette vil sluke masse tid og ressurser. Det er uten enhver tvil at denne artikkelen tilbyr et veldig negativt bilde av Bulgaria.

I «*Frykter Bulgaria og Romania*» står det at «... Tyskland frykter at EU ikke klarer å ta opp flere land nå ...»²⁰. Dette er trolig grunnet den store innlemmelsen av flere øst-europeiske land, blant andre Polen, Latvia og Litauen, som fant sted i 2004²¹. Da har de vesteuropeiske EU-landene allerede tatt inn et relativt stort antall land, primært fra Øst-Europa, som sliter sosialt og økonomisk. Presiseringen «... ikke klarer å ta opp flere land nå» forteller at det passer dårlig at kandidaten Bulgaria skal bli med så tidlig. Det sies ingenting om når det vil passe bedre, eller om det vil passe bedre en annen gang i det hele tatt. Bulgaria blir da representert som en inntrenger eller i beste fall en uønsket gjest, som har valgt et veldig dårlig

²⁰ Aftenposten 22.08.2006, «*Frykter Bulgaria og Romania*». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006082247823712&s=2302&sa=1000819&x=54ca75b4d96ec27a48414750cce97518&tz=Europe/Oslo&t=1667767252>

²¹ Store norske leksikon, «EU (Europeiske union)», 17.11.2022. https://snl.no/EU_-_Den_europeiske_union

ankomsttidspunkt. EU trenger altså lengre tid for å kunne assimilere de nye medlemmene fra øst, som ble med i 2004, før det blir belastet med enda et nytt parti med medlemmer fra de østeuropeiske landene, som i tillegg sliter med de samme utfordringene. Daværende president i Tyskland, Horst Kohler, er ikke bare «bekymret»²² for hva Bulgaria og Romania tar mer seg som nye medlemmer, men også «truer med å sørge for»²³ at de to landene ikke blir medlemmer 01.01.2007, som er den opprinnelige planen. «*Frykter Bulgaria og Romania*» handler i utgangspunktet om en rapport som skulle offentligjøres av EU-kommisjonen kort tid etter Kohlers uttalelser. Denne rapporten skulle gi en mer utfyllende situasjonsrapport angående Bulgaria og Romanias fremgang og tilpasninger til EUs reglement. Kohler siteres videre hvor han påpeker at «landene må få orden i klare svakheter i det juridiske systemet og samtidig få korrupsjonen under kontroll»²⁴. Informasjonen som kommer frem i denne artikkelen er ganske utvetydig – det er veldig usikkert om Bulgaria og Romania er rustet til å være med i unionen, noe som hovedsakelig skyldes to forhold. For det første ligger det planlagte medlemskapet for tett opp mot landene som slapp inn i 2004, Polen, Ungarn, Kypros, Estland, Latvia, Litauen, Tsjekkia, Slovakia, Slovenia og Malta. Den andre grunnen er den dype tvilen om hvorvidt korrupsjonen og de juridiske problemene i nevnte land kan reduseres ned til et tilfredsstillende nivå: «Verken Tyskland, Danmark, Frankrike eller Irland har godkjent innlemmelsesavtalen. Landene vil vente til etter at kommisjonen legger frem rapporten i slutten av neste måned. Trolig vil kommisjonen også ha sine innvendinger og reservasjoner»²⁵. Her skildres reservasjonene mot Bulgaria som rimelige og ikke for strenge siden det er en rekke land, i tillegg til Tyskland, som ikke anser det som realistisk at Bulgaria vil klare å vise til noe betydelig framgang. Landet i øst fremstår derfor som upålitelig og i lite stand til å gjennomføre reformer innenfor gitte frister, om i det hele tatt noensinne. Leseren kan også merke seg at Bulgaria og Romania omtales samlet, og dette har sine implikasjoner – noe som vil havne under lupen senere i denne oppgaven.

²² Aftenposten 22.08.2006, «*Frykter Bulgaria og Romania*». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006082247823712&s=2302&sa=1000819&x=54ca75b4d96cc27a48414750cce97518&tz=Europe/Oslo&t=1667767252>

²³ Aftenposten 22.08.2006, «*Frykter Bulgaria og Romania*»

²⁴ Aftenposten 22.08.2006, «*Frykter Bulgaria og Romania*»

²⁵ Aftenposten 22.08.2006, «*Frykter Bulgaria og Romania*»

4.1b Bulgareren som truer med å oversvømme arbeidsmarkedet

Aftenposten publiserer en artikkel, som forteller leseren at britiske myndigheter har utvist en solid dose naivitet når det skulle lages prognoser om hvor mange gjestearbeidere som kom til å reise til London, enten for en kortvarig deltakelse på det engelske arbeidsmarkedet, eller for et langvarig opphold, som inkluderer både permanent bosettelse og fast jobb. Denne publikasjonen fremstår som en advarsel om farene ved å ikke regulere innreisende og hva som kan gå galt om arbeidsmarkedet mettes med billig arbeidskraft. Den kan også ansees som er sammenligning mellom det som oppfattes å ha skjedd i England med noe som kan skje i Norge. Denne fremstillingen inneholder en implikasjon om hvilke markedsmekanismer bulgareren som arbeidstaker kan forstyrre i Norge, og blir dermed oppfattet av leseren som negativ.

Den iøynefallende tittelen «*Invaderer London*», er overskriften på en sak som gjør leseren kjent med den store økningen av innvandrere i Storbritannia etter EUs utvidelse i 2004. Polen er det mest befolkningsrike østeuropeiske landet som ble med i 2004, og dette ga utslag på arbeidsmarkedsforholdene i Storbritannia etter 01.01.2005: «Jobbsøkende østeuropeere utgjør den største innvandringsbølge til Storbritannia noensinne. Nå kommer kravene om å bremse strømmen.»²⁶ Denne artikkelen tegner en noe dramatisk beskrivelse av den plutselige forflytningen av arbeidssøkere vestover, og bruken av ordene «den største», «noensinne» og «flommen» gir et bilde av noe storslagent, ustoppelig og ikke minst farlig, som må «bremses». Disse ordene kan nesten sies å forestille en stor elv som er oversvømt og skyller ned alt i sin strøm, altså frykten om at ukontrollerbare mengder med billige arbeidere fra Polen som løper ned økonomien og arbeidsmarkedet. Aftenpostens sak ligner på en advarsel mot det som kan fort bli en lik utvikling etter 01.01.2007, og den varsler om at britene sine prognoser i forkant av den store innvandringsbølgen «feilberegnet grovt»²⁷. Det egentlige tallet med østeuropeere som kom til Storbritannia for å jobbe og bo der skal ha blitt «20 ganger høyere» enn de preliminare prognosene. Med tanke på at Bulgaria og Romania snart

²⁶ Aftenposten 22.08.2006, «*Invaderer London*». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006082447854056&s=2302&sa=1000819&x=7002697623455bea279498163e904bcb&tz=Europe/Oslo&t=1667768003>

²⁷ Aftenposten 22.08.2006, «*Invaderer London*» <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006082447854056&s=2302&sa=1000819&x=6c314707cb4f5283ee617dba8905ff6b&tz=Europe/Oslo&t=1667598718>

blir med, sier Alistair Darling, som er handelsminister at «bulgarere og rumenere ikke kan forvente åpne dører». Når en politiker i en så høy stilling sier at bulgarere og rumenere, og østeuropeere generelt kan ha en negativ sosial eller økonomisk påvirkning, blir bildet som kommer frem i avisene veldig tydelig: innvandrerne fra øst bør man mildt sagt være skeptisk til. De kan «strømme inn» i langt større tall enn opprinnelig beregnet og det er naivt å ikke innføre restriksjoner, sånn som Storbritannia ikke gjorde: «Sammen med Sverige og Irland, var Storbritannia det eneste EU-landet som ikke innførte restriksjoner på arbeidsinnvandring fra de nye medlemslandene»²⁸, står det lengre nedover i avisen. Dette skildres som en stor tabbe og det at Aftenposten ikke skriver noe om hva konkret de negative konsekvensene kan bli, kan føre til at leseren får en forsterket forestillingen om en uoversiktlig og farlig fremmed folkemasse som bør fryktes.

4.1c Bulgaria, som kanskje bare later som at det er reformert?

Aftenposten publiserer en artikkel, «*Det nye store rådville Europa*», som fremstiller bulgarerne og de andre østeuropeiske folkeslagene som utspekulerte og målbevisste. Artikkelen teori er at landene i øst er veldig interessert i å simulere utbedrende virksomhet og reformer for å få slippe inn i EU. Deretter, hevder artikkelen, er det en stor sannsynlighet for at ting blir som det var før EU-medlemskapet. Denne forestillingen om målrettede forsøk på å late som at ting går i en bedre retning har en avslørende og advarende karakter, og setter et veldig negativt preget søkelys på Bulgaria og bulgarske politikere.

«*Det nye store rådville Europa*» utforsker en annen side ved Bulgarias EU-medlemskap. Den legger frem en teori som ikke er å finne i mange av artiklene jeg har gått gjennom og tolket i denne oppgaven. Den legger nemlig frem et viktig spørsmål under sine forsøk på å kartlegge om det observeres en tendens hos alle tidligere østblokkland som søker seg inn i EU: «Når søkerlandene fra øst har strammet seg opp og vist seg fra sin beste side for å bli godtatt som medlemmer i unionen - faller de senere tilbake til gamle synder etter å ha sluppet gjennom

²⁸Aftenposten 22.08.2006, «*Invaderer London*».

porten?»²⁹. Artikkelen fortsetter med å ramse opp tendenser og hendelser fra blant annet Ungarn, Polen og Slovakia, som handler om opptøyer, uro og voksende nasjonalisme med voldelige utbrudd. Det disse tre landene har til felles med Bulgaria (og Romania) er at alle ble medlemmer i 2004, og at alle var under tidligere Sovjets influens. Artikkelen antyder sterk at det er en reell fare for også Bulgaria vil «falle tilbake til gamle synder»³⁰: «Blant de nyeste medlemmer og søkerland blir de tidligere østblokkstater ofte skåret over en kam, og man undervurderer hvor ulike de er. Noen av dem var før kommunismens tid nærmest u-land, og uten erfaring med demokrati»³¹. Forklaringen for denne frykten er – har man lite eller ingen «erfaring med demokrati» er det smart å ikke forvente betydelige positive endringer. Artikkelforfatteren tar også et steg videre og advarer at det skal fryktes og i alle fall bør forventes at de nye medlemmene *ikke oppnår* en gunstig endring og *ikke får* et demokratisk oppsving, i motsetning til vesteuropeiske land som ble medlemmer ved tidligere anledninger: «Etter de utvidelser EU gjennomførte før jernteppet falt, har de nasjoner som var de fattigste i vest, som Irland og landene på Pyreneerhalvøya, tatt lange steg i retning av å bli moderne velstandssamfunn».³² Leter vi etter en viktig bestanddel i forfatterens argumentasjonsrekke, som skildrer Bulgaria som et problematisk nytt medlem, finner vi den i det ovenforliggende sitatet. Det er altså ikke alle nye medlemmer som sliter og skaper haugevis med mulige og reelle utfordringer – det er spesielt landene som kommer fra den tidligere østblokken som er de tikkende bombene, og det skal være nærliggende å forutse at Bulgaria vil mislykkes, noe artikkelen har særlig søkelys på. Videre kan man lese at:

Under disse forhold er den europeiske union blitt så uensartet at mulighetene for felles politikk og felles opptreden i verden har minnet. I tillegg er det et komplett uavklart spørsmål hvor EUs østgrense skal trekkes. Med over 450 millioner innbyggere, nærmere 500 millioner med Romania og Bulgaria, og med ytterligere 70 millioner fra det 99 prosent muslimske Tyrkia bankende på døren, er EU en rådvill kjempe, i uvisshet om veivalg og fremtidig kurs.³³

²⁹ Aftenposten 06.10.2022, «*Det nye store rådvillige Europa*». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006100648863704&s=2302&sa=1000819&x=c48ab64001b653d132ec04b902c81390&tz=Europe/Oslo&t=1667768397>

³⁰ Aftenposten 06.10.2022, «*Det nye store rådvillige Europa*». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006100648863704&s=2302&sa=1000819&x=c48ab64001b653d132ec04b902c81390&tz=Europe/Oslo&t=1667768397>

³¹ Aftenposten 06.10.2022, «*Det nye store rådvillige Europa*».

³² Aftenposten 06.10.2022, «*Det nye store rådvillige Europa*»

³³ Aftenposten 06.10.2022, «*Det nye store rådvillige Europa*»

Medlemmenes «uensartethet», både i form av velstandsnivå og historisk utvikling er presentert som en så dramatisk utfordring at den truer EUs fremtidige muligheter til å føre en ønskelig politikk. En annen illevarslende faktor som blir identifisert her er det religiøse mangfoldet, som Tyrkia muligens i fremtiden vil tilføre unionen. Avisen stiller på et sitt vis følgende spørsmål: Hvis Bulgaria og Romania får lov til å være med, noe som allerede sprenger rimelighetens grenser, da står alle sammen i fare for at Tyrkia også slippes inn, siden landet er «bankende på døren»³⁴. Mottaker får da på sett og vis følgende fremstilling: Vi trenger Bulgaria og Romania som en buffer mot det (enda mer) uønskede. Unionens utvidelse, et høyt antall mennesker med ulike forutsetninger og av ulik bakgrunn, i tillegg til islam inn i det europeiske felleskapet, blir representert her som selve definisjonen på en mørk fremtid. Leseren får en soleklar fremstilling av EU som en ryddig, økonomisk og demokratisk overlegen union før 2004, men som i ettertid har hatt en nedoverpekende utvikling, og da særlig etter innlemmelsen av deler av Øst-Europa. Bulgaria og andre østeuropeiske land blir også beskrevet som uærlige aktører, som simulerer en falsk utvikling for å bli medlemmer og motta økonomiske goder, for så å få et «*tilbakefall*» til sitt egentlige selv. Denne representasjon fremkaller skepsis hos leseren og er utvilsomt et negativt bilde av landet og Øst-Europa generelt.

4.1d Bulgaria er det dårligste Norge er villig til å godta

I «*EU stenger dørene*» leser man om en pessimistisk fremstilling av EUs fremtid. Det tegnes et bilde av en mulig usikker fremtid, som kan forårsakes av ulike handlinger og prosesser, som Bulgarias medlemskap i unionen. Balkanlandet skildres her som en slags nedre grense av hvilken utviklingsstandard de avanserte vestlige økonomiene og demokratiene er villig til å godta. Landets representasjon som en aktør som egentlig ikke klarer å tilfredsstille minimumskravene, får mottakeren av denne artikkelen til å sitte igjen med et dårlig inntrykk

³⁴ Aftenposten 06.10.2022, «*Det nye store rådvilte Europa*».

av landet. Det negative i denne representasjonen utvides videre i artikkelens problematisering av hvor lite bærekraftig det er å inkorporere «verstinger» av ulike typer, som Bulgaria tydelig blir skildret som.

Det blir vanskeligere å bli medlem i EU i framtiden. Romania og Bulgaria rekker det så vidt. Det holder ikke lenger å oppfylle EUs betingelser for å bli tatt opp som EU-medlem. EU må selv være i stand til å ta imot de nye landene, heter det i utkastet til konklusjoner av årets siste toppmøte i Brussel. Etter at Romania og Bulgaria blir en del av EU 1. Januar 2007, er det kroken på døra - i hvert fall for en stund³⁵

Fremstillingen her, tolker jeg, er at Bulgaria (og Romania) fyller hele EUs kapasitet til å kunne ta inn land som sliter i en uoverskuelig fremtid. Opptaket av Bulgaria, et land som «rekker så vidt» å fremstå som godt nok til å bli med i denne unionen, grunnlagt av land som skårer svært høyt på utvikling, resulterer i at det «må settes en krok på døren»³⁶. En ytterligere påstand forteller mottaker at Bulgaria atter en gang blir kategorisert som et land som fikk være med fordi EU vurderte landet som brukbart på andre områder, siden det økonomiske og sosiale åpenbart ikke fremstilles som landets sterkeste side. De antydes at landets beliggenhet og dets rolle som buffer, som jeg nevner ovenfor er årsaken, til å få slippe inn, og ikke dets attraktive finansielle egenskaper: «Det er best for alle parter at kandidatland må oppfylle alle betingelsene, og at EU fungerer godt nok til å inkludere dem»³⁷. Det er med andre ord nødvendig å sette en stopper for opptak av flere hjelpetrengende land, som ikke evner å bidra økonomisk til det europeiske fellesskapet. Det som blir den positive nyheten for noen lesere, er at selv om Bulgaria fører med seg mye økonomisk og organisatorisk kaos, samt veldig seig korrupsjon, så vil ikke dette forårsake at hele EU kollapser: «Toget har ikke kollidert. Det går bare saktere, sier Storbritannias utenriksminister Margaret Becket»³⁸. Denne nokså dramatiske avbildningen oppfattes neppe som utelukkende positiv, da det er klart at den skildrer Bulgaria som en trussel mot EUs stabilitet.

³⁵Dagsavisen 15.12.2006, «EU stenger dørene».

³⁶Dagsavisen 15.12.2006, «EU stenger dørene».

³⁷Dagsavisen 15.12.2006, «EU stenger dørene».

³⁸Dagsavisen 15.12.2006, «EU stenger dørene».

4.2 Bulgaria som har tatt farvel med sin østblokkfortid

Aftenpostens artikkel «*Tok spranget mot vest*», tilbyr leseren en veldig kort gjengivelse av et par sentrale hendelser i Bulgarias fortid, og fremstiller forholdene i landet som noe som befinner seg i en positiv utvikling. Landet har, ifølge teksten, endelig klart å si farvel til den stagnasjonspregede fortiden ved å sette kursen mot den velstående Vesten. Dette bildet preges av optimisme og berømmer Bulgarias fremtidige politiske og økonomiske veivalg.

Et bilde som trer frem, er at Bulgaria enten står i et veikryss, eller nettopp har passert et kryss for deretter å skifte retning. Den nye retningen som omtales i pressen består av flere omstendigheter – et militært, et økonomisk og et sosialt. Det militære handler om landets medlemskap i militæralliansen NATO³⁹ som er et fundamentalt skifte fra landets tidligere Warszawapakten⁴⁰-medlemskap. Dette underbygges av følgende sitat, som er å finne i «*Tok spranget mot vest*» «... Tidene skifter: Bulgaria ble i sin tid regnet som den aller mest trofaste av Sovjetunionens drabanter. I dag er landet en like trofast NATO-alliert»⁴¹. Bulgaria har, og har alltid hatt en beliggenhet av viktig strategisk karakter, og dette er sannsynligvis en underliggende årsak, som begrunner hvorfor Bulgaria er og var et ettertraktet medlem både i Warszawapakten og i NATO. Landet fungerer som en yttergrense for begge de nevnte militæralliansene, og deres viktige rolle er veldig fremhevet her – ordet «trofast»⁴² brukes flere ganger. I tillegg siterer avisartikkelen det kjente amerikanske tidsskriftet «Foreign Policy», som påstår at en av det seks viktigste amerikanske militærbasene, «Bezmer»⁴³, også ligger i Bulgaria. Pålitelighet er en egenskap som Bulgaria blir tilskrevet av Aftenposten: «Bulgaria ble i sin tid regnet som den aller mest trofaste av Sovjetunionens drabanter.»⁴⁴ Denne antydningen innebærer at selv om landet har tilhørt «fiendens»-styrker, og nylig har endret sin tilhørighet, er det likevel en ny alliert som er til å stole på. Videre er

³⁹ Store norske leksikon, «Bulgaria», av Nils Petter Thuesen, 12.11.2022. <https://snl.no/Bulgaria>

⁴⁰ Store norske leksikon, «Warszawapakten», 18.11.2022. <https://snl.no/Warszawapakten>

⁴¹ Aftenposten 31.08.2006, «*Tok spranget mot vest*».

⁴² Aftenposten 31.08.2006, «*Tok spranget mot vest*»

⁴³ «Bezmer» er en militærbase i sørøst Bulgaria

⁴⁴ Aftenposten 31.08.2006, «*Tok spranget mot vest*».

det selve byttingen av alliansepartnere som utgjør en representasjon – Bulgaria setter strek over fortiden, sier farvel til den kommunistiske giganten og snur seg 180 grader i retning av en ny og lovende fremtid.

I «*Det nye store rådvilte Europa*» får leseren nok en åpenbaring angående sammensmeltningen av vesteuropeiske og østeuropeiske samfunn: «De tidligere østblokklandenes vei inn i fellesskapet med et demokratisk Vest-Europa er ikke smertefri.»⁴⁵ På sett og vis kan dette betraktes som en kortfattet oppsummering av hvor Bulgaria var i fortiden, og hvor landet er på vei nå. Leseren blir umiddelbart informert om at «østblokkland» og et «*demokratisk Vest-Europa*» er to motsetninger, hvor en av partene, altså «østblokklandet» bringer med seg verdier som oppleves som en byrde for den andre. Landet er da i en overgangsfase, fra et dårlig politisk system til et opphøyd styresett, men det har en pris, en slags bot som skal betales, og dette er naturligvis ikke «smertefritt». Det er viktig å tydeliggjøre at Bulgaria som "legger Østblokken bak seg" både fremstilles som et uttrykk for Bulgarias "nye lojalitet" mot Vest - men også som et valg som blir gjort under tvil, fordi kostnaden med omstillingen vil være stor også for bulgarere. Dette skiller seg markant fra Bulgaria som vil skape trøbbel for EU - her er det EU (og Norge ...) som skaper problemer for Bulgaria, altså landet kommer i en posisjon hvor det må prestere høyt for å lykkes med overgangen. Et annet aspekt, som kommer til synet ved flere anledninger i oppgaven er splittelsen og uenighet blant borgerne i Bulgaria, om hvorvidt EU er et riktig politisk valg.

Det står videre om at forventningene angående hvorvidt Bulgaria vil klare seg gjennom denne overgangen er pessimistiske: «For Romania og Bulgaria hersker det tvil om de vil greie reformprosessen»⁴⁶. Her antydes det skadene påført av det forrige regimet er såpass store og dyptliggende at en ekte endring er så godt som utelukket. «Flere Bulgarere er skeptiske til EU» orienterer leseren om en utpreget skepsis som skal kunne observeres i Bulgaria bare noen dager før landet blir et fullverdig medlem av unionen: «I 17 år har vi slitt med problemer i kjølvannet av denne vanskelige overgangen. Livet blir stadig tøffere, prisene går opp og det blir bare tyngre og tyngre å få endene til å møtes, sier 52 år gamle Vasil Dimitrov, som jobber som ingeniør i den bulgarske hovedstaden»⁴⁷. Borgerne skildres her som folk som

⁴⁵ Aftenposten 06.10.2006, «*De nye store rådvilte Europa*».

⁴⁶ Aftenposten 06.10.2006, «*De nye store rådvilte Europa*».

⁴⁷ Dagsavisen 29.12.2006, «*Flere Bulgarere skeptiske til EU*».

befinner seg i en håpløs og stadig nedovergående situasjon, på vei ut av den ene krisen⁴⁸ og muligens rett til en annen:

Dimitrov er ikke alene om sine bekymringer. Selv om få bulgarere aktivt har opponert mot Bulgarias kommende medlemskap, er det mange som frykter utfordringene landet vil stå ovenfor i forbindelse med overgangen fra og med 1. januar 2007. Sammen med Romania vil landet da bli fullverdig EU-medlem. Det er spesielt de økonomiske reformene som er kilde til bekymring hos bulgarerne - mange fornemmer at de risikerer å miste jobben.⁴⁹

Dimitrov er som artikkelen nevner ingeniør og ikke for eksempel en lavlønnet arbeider, men utsiktene er dystre og han frykter en meget sannsynlig økning i priser, i tillegg til nye og kompliserte økonomiske reformer. Dette er med på å understreke at det ikke bare er de med lavest lønn som er redde for den nye veien landet tar, men også borgere med prestisjeyrker. Usikkerheten dominerer samtidig på produksjonsfronten og avisen tilbyr også et sitat fra en melkebonde:

Milkana Yordnova har et familiedrevet meieri i den avsidesliggende fjellandsbyen Smilyan. Hun frykter at billige gårdsprodukter fra EU vil fungere som en trussel for deres virksomhet. Produktene våre vil være bannlyste fra det europeiske markedet i minst seks måneder framover, mens billig EU-produsert mat vil bli permanente varer på det bulgarske markedet med det samme, sier hun over telefon til nyhetsbyrået AP.⁵⁰

Den sterke bekymringen om at medlemskapet og de saktegående reguleringsprosessene, som deler av befolkninger lever med, viser en stor diskrepans mellom hva noen representasjoner i denne oppgaven går ut på. Dette motsetningsforholdet eksisterer, i følge både denne og andre artikler, og setter en tilsynelatende glede blant borgerne over at landet endelig får lov til å bli med i det økonomisk overlegne europeiske felleskapet mot og «den andre realiteten». «Den andre realiteten» representerer de som ikke synes at EU-medlemskap er bra, for eksempel

⁴⁸ Bulgaria fikk en ny demokratisk regjering i 1989 etter 45 under kommunistisk styre

⁴⁹ *Dagsavisen* 29.12.2006, «Flere Bulgarere skeptiske til EU»

⁵⁰ *Dagsavisen* 29.12.2006, «Flere Bulgarere skeptiske til EU».

arbeidstakere og bønder som er engstelige fordi den nye hverdagen kan medbringe arbeidsledighet og produktpriser som er umulig å konkurrere med.

Overgangen til en ny politisk og økonomisk hverdag på nasjonalt nivå, får gjenklang i Aftenpostens artikkel publisert på nyttårsaften, bare timer før Bulgaria begynner på et helt nytt kapittel i sin moderne historie.

Innbyggerne i Romania og Bulgaria forberedte seg søndag på en kjempefeiring av både det nye året og medlemskap i EU. Fyrverkeri ved hovedkvarteret til den rumenske regjeringen markerte at Romania blir EU-medlem fra årsskiftet. Godt nyttår og velkommen til en familie på 500 millioner mennesker, sto det på plakater rundt om i den rumenske hovedstaden Bucuresti.⁵¹

Her maler Aftenposten et bilde av entusiastisk feiring, som kjennetegnes av glede og optimisme. Et lite hint av naivitet er også til å spore i teksten på plakaten, som avisen skriver om: «velkommen til en familie på 500 millioner mennesker». Ved første øyekast er Bulgaria, og i det konkrete tilfellet Romania, ansett som kjære gjester på familiefesten kalt «Den europeiske union».::

«Jeg tror livet blir bedre i EU. Jeg vet jo ikke hvordan det blir, men kanskje det vil gi barna våre arbeid, sier 38 år gamle Dominica Najib fra Romania håpefullt. Jeg er helt sikker på at EU kommer til å utgjøre en forskjell, sier 26 år gamle Christian Enache.⁵²»

Et kritisk blikk på egne problemer og utfordringer ved medlemskapet fremstår også som manglende, og i tillegg til, sterkt kontrasterende til beskrivelsene av skepsis og usikkerhet blant andre borgere av Balkanland. Da ser vi Bulgaria og nabolandet fremstilt som land som har både EU – motstandere og EU – tilhengere og denne splittelsen i opinionen betegner denne avskjeden med landets østblokkfortid som lite enstemmig.

⁵¹ Aftenposten 31.12.2006, «Romania og Bulgaria forbereder EU-festen».

⁵² Aftenposten 31.12.2006, «Romania og Bulgaria forbereder EU-festen».

En annen stor hendelse, som preger Bulgarias siste dag som ikke-medlem er stengingen av to av de fire fungerende atomreaktorene ved kjernekraftverket «Kozloduy»⁵³: «Bulgarske myndigheter stengte søndag kveld to atomreaktorer ved landets ene atomkraftverk for å rette seg etter EUs krav i tide før midnatt»⁵⁴. For landet er stengingen av disse to reaktorene et av de største økonomiske, om ikke det største, tapene landet måtte svelge for å få lov til å bli med, siden de omtalte reaktorene ikke tilfredsstilte sikkerhetskravene.⁵⁵ Her ser man en skildring av Bulgaria, som noe annet enn et land som bare får økonomiske gaver og er en byrde sikkerhetsmessig og politisk. Her får leseren en representasjon av landet som ansvarsfullt, og som foretar seg handlinger som skader egne økonomiske forutsetninger. Dermed fremstår det at Bulgaria er klart for å bli en del av det vestlige moderne Europa. Det koster å være med den mer miljøbevisste delen av det europeiske kontinent, og den tidligere partneren av Sovjetunionen viser sin beredskap til å utføre kostbare overganger. Representasjonen, som kommer frem i dette avsnittet er at Bulgaria utviser modenhet og vilje til å tape inntekter fra et atomkraftverk for å tilfredsstillte EUs sikkerhet og miljø-krav.

«EUs fremtid» er en artikkel publisert i Aftenposten hvor en oppsummerende oversikt kommer i søkelyset:

Nyttårshelgen ga EU to nye medlemmer - Romania og Bulgaria. Dermed er alle landene som før 1989 lå klemt mellom tidligere Sovjetunionen og jernteppet gjennom Europa, innlemmet i Den europeiske union. En ny, historisk fase i Europas utvikling er slutført. EU, med 27 medlemsland og nesten 500 millioner innbyggere, strekker seg nå fra Østersjøen til Svartehavet.⁵⁶

Avisens publikasjon er med på å tilføye en optimistisk ettersmak – alle landene, som tidligere slet økonomisk og levde under politisk sensur og diktatur, er nå frie og aktive deltakere i en markedsøkonomi, i et marked som nå har nærmere 500 millioner medlemmer. Mottaker får fremstilt en dramatisk endring i politiske forhold, noe som ville vært utenkelig knappe 20 år

⁵³ Store norske leksikon, «**Kozloduy** (kjernekraftverk)» av Knut Hofstad, hentet 02.11.2022. https://snl.no/Kozloduy_-_kjernekraftverk

⁵⁴ Romania og Bulgaria forbereder EU-festen, Aftenposten 31.12.2006

⁵⁵ Store norske leksikon, «**Kozloduy** (kjernekraftverk)» av Knut Hofstad, hentet 02.11.2022. https://snl.no/Kozloduy_-_kjernekraftverk

⁵⁶ Aftenposten 02.01.2007, «EUs fremtid»

tidligere: nå er hele tidligere Warszawapakten, unntatt det som var en del av Sovjet blitt en del av «Vesten», altså den tidligere fienden. Dette representerer en stor seier for vesten, som har klart å lokke til seg alle de tidligere Sovjetsattelitene. Her ser en Bulgaria skildret ikke bare som et land, som tar farvel med sin østblokkfortid, men også som det siste landet (sammen med Romania) til å gjøre det, altså en stor historisk milepæl fullføres og vesten feirer en stor og overlegen seier.

en Denne overgangen og omfavnelsen av det moderne, frie og demokratiske tok for Bulgaria sin del 18 år, akkurat like lenge som det tok Romania⁵⁷. Dermed ble disse to landene de siste to, som tok et endelig farvel med sine røtter i Warszawapakten⁵⁸: «... alle landene som før 1989 lå klemt mellom tidligere Sovjetunionen og jernteppet gjennom Europa, innlemmet i Den europeiske union.»⁵⁹

Bulgaria nevnes videre i en noe uvanligere sammenheng enn hva denne oppgaven for det meste diskuterer. Temaet er Nyttårsmusikk og NRKs artikkel heter «Nyttårskonserten i Wien»:

Det er først når jeg har sett Wienerpublikummet klappe til Radetzky-marsjen det går opp for meg at en ny tidsregning har begynt. 2007 må klappes og marsjeres og valses inn som et hederskronet rituale. Bildene og tonene forteller meg om keiserprakt og tradisjoner, og jeg vandrer trygt inn i det nye året stolt over å være europeer. Brått innhenter virkeligheten meg når jeg oppdager at de aller fattigste landene i Europa, Romania og Bulgaria, nå er blitt medlemmer av EU og skal integreres i vesteuropeisk overflod. Og dirigenten på podiet ønsker dem velkommen på deres egne språk.⁶⁰

Denne nærmest poetiske formuleringen forteller om noe som ikke fremstår som en hyggelig åpenbaring for artikkelens forfatter, som blir «brått innhentet av virkeligheten»⁶¹ når han lærer nyheten om at «de fattigste landene i Europa»⁶² har blitt med i EU. Denne opplysningen

⁵⁷ Bulgaria og Romania avvirket kommunismen som styrende statssystem i 1989.

⁵⁸ «Warszawapakten er en tidligere militær- og sikkerhetspolitisk allianse mellom Sovjetunionen og de kommunistiske landene i Øst-Europa. Alliansen var under den kalde krigen det østlige motstykket til de vestlige landenes forsvarsallianse, Atlanterhavspakten (NATO)», <https://snl.no/Warszawapakten>, hentet den 03.11.2022

⁵⁹ *Aftenposten* 02.01.2007, «EUs fremtid».

⁶⁰ www.nrk.no 02.01.2007, «Nyttårskonserten i Wien». <https://www.nrk.no/kultur/nyttarskonserten-i-wien-1.1565990>

⁶¹ www.nrk.no 02.01.2007, «Nyttårskonserten i Wien»

⁶² www.nrk.no 02.01.2007, «Nyttårskonserten i Wien»

fremstiller de to Balkanlandene som to aktører i ferd med å besudle konserten med sin lite attraktive tilstedeværelse. Denne metaforiske ordleggingen utpeker de to nykommerne som nærmest uverdige besøkende på en slik vakker konsert, og til «vesteupeisk overflod»⁶³. Dette er to ubudne gjester som har klart å snike seg inn, og som er i ferd med å påføre permanente skader og en varig nedgradert opplevelse for den sofistikerte lytteren. De truer med at det til og med blir «mindre ballett»⁶⁴ fremover:

I dette spennet mellom østerriksk glans og østeuropeisk fattigdom befinner vi oss som lyttere og tilskuere. Men det er bakover til 1800-tallet vi forføres, til den praktfulle konsertsalen Wiener Musikverein med sin orgelfasade, med de store feltene i taket, skulpturer, søyler, lysekroner og gull og glitter, som alltid utsmykket med blomster fra San Remo. Og vi drømmer oss bort i noen av Europas fineste slott med balletten i de mest samstemte farger og bevegelser. Men var det mindre ballett i år enn ellers, lurer jeg på.⁶⁵

Der er trygt å anta at forfatterens bekymring for at det blir «mindre ballett», samt hans ellers poetiske måte å fremstille sine tanker på er en politisk satire, som utviser tvil om at Bulgarias medlemskap vil føre til en like fin fremtid, som den ellers ville blitt om Balkanlandet ikke hadde vært med. Etter den uhyggelige og pessimistiske tanken blir presentert til artikkelens lesere, trenger forfatteren å «drømme seg bort i noen av Europas fineste slott»⁶⁶, trolig for å riste av seg den dårlige nyheten, og ikke la Bulgarias medlemskap ødelegge for det fine selskap. Denne fremstillingen handler også om noe annet: om å skape en kontrast mellom den ytre prakten og den triste virkelighet gjennom de nye, fattige gjestene. Denne representasjonen er markert med overordnet følelse av medlidenhet, skribenten fremstiller altså Bulgaria som et trist og stakkarslig syn i et selskap bestående av rike gester med fine klær og polerte manerer.

Bulgarias nye virkelighet kan betegnes som ny fordi den avløser en «gammel» virkelighet. En av de «gamle» virkelighetene er kommunisttiden og dens «sikkerhetspoliti», «Darzhavna

⁶³ www.nrk.no 02.01.2007, «Nyttårskonserten i Wien»

⁶⁴ www.nrk.no 02.01.2007, «Nyttårskonserten i Wien»

⁶⁵ www.nrk.no 02.01.2007, «Nyttårskonserten i Wien». <https://www.nrk.no/kultur/nyttarskonserten-i-wien-1.1565990>

⁶⁶ www.nrk.no 02.01.2007, «Nyttårskonserten i Wien».

Sigurnost»⁶⁷. Aftenpostens artikkel «*Frykter heksejakt i ferske EU-land*»⁶⁸ graver litt i denne problematikken. Avisen tegner opp et bilde av en situasjon, som allerede er betent og kan forverres etter regjeringen ga etter for presset om å offentliggjøre de hemmelige arkivene: «Flere av de gamle kommunistlandene sliter med skyggene fra kommunisttiden. EU presser dem til et oppgjør....EUs to ferskeste medlemsland, Romania og Bulgaria, har mistanke om samarbeid med det tidligere hemmelige politiet lenge forgiftet den politiske debatten»⁶⁹. Det fremkommer at EU har et krav om å rydde opp i de gamle hemmelighetene og løfte sløret som dekker over det hemmelige politiets anliggender og agenter i perioden 1945-1990⁷⁰. En uønsket, men i høy grad logisk bieffekt som fryktes, er det avisen beskriver som «heksejakt»:» Mange frykter nå at offentliggjøringen skal ende i en politisk heksejakt i de to tidligere kommunistlandene»⁷¹. En mulig politisk ustabilitet og politisk svartmaling, beskrives av avisen som mulige konsekvenser i et land som allerede sliter med en rekke andre forhold.

I Bulgaria vedtok også parlamentet så sent som i desember å åpne arkivene til det tidligere hemmelige politiet. Lenge var det antatt at dette arkivet var ødelagt i 1990, men det er visstnok ganske intakt. Vedtaket om å åpne det skjedde 17 år etter at kommunismen falt, og etter et betydelig press fra EU. Nå vil navnene på dem som samarbeidet med det hemmelige politiet under kommunisttiden, bli lagt ut på Internett, men det skal først skje etter at de det gjelder er informert⁷².

Leseren ser Bulgaria som et land som er presset inn i et hjørne – på den ene siden må landet gjøre det EU mener er rett og vise at det er beredt til å åpne seg og være ærlig om egen fortid, legge alle kortene på bordet og avsløre hvem som har samarbeidet med den hemmelige polititjenesten. Dette vil kunne fremstå, ut fra Aftenpostens fremstilling, som en slags markør som skiller fortid og nåtid, en nåtid som skapes i samband med det demokratiske Vest-Europa. Videre kan man lese at EU måtte utøve en «betydelig press», noe som tilsier at Bulgaria ikke hadde den demokratiske modenheten til å komme til den avgjørelsen på egen

⁶⁷ Den bulgarske hemmelige sikkerhetstjenesten under kommunismen

⁶⁸ Aftenposten 09.01.2007, «*Frykter heksejakt i ferske EU-land*».

⁶⁹ Aftenposten 09.01.2007, «*Frykter heksejakt i ferske EU-land*»

⁷⁰ Den bulgarske hemmelige sikkerhetstjenesten hevdes å ha hatt en operasjonsprofil, som ligner veldig på andre lignende strukturer, for eksempel KGB

⁷¹ Aftenposten 09.01.2007, «*Frykter heksejakt i ferske EU-land*»

⁷² Aftenposten 09.01.2007, «*Frykter heksejakt i ferske EU-land*».

hånd. Representasjonen som serveres her forteller om land som på den ene siden blir tatt med i unionen, men som på den andre siden må hjelpes til å ta den rette avgjørelsen, altså å gjøre som de store aktørene i vest og åpne opp de hemmelige arkivene.

4.3 Bulgaria som eksportør av fattigdom og korrupsjon

Når jeg hevder at det er mulig å studere relevante avisartikler og lese ut en representasjon av Bulgaria som tilskrives rollen som eksportør av fattigdom, korrupsjon og en generell underutvikling, da mener jeg det at denne importen gjelder både EU og Norge. Jeg oppdager at det ikke alltid er hverken nødvendig eller hensiktsmessig å skille mellom EU/EØS og Norge. For det første tilhører Norge EØS, og dette medfører en del økonomiske forpliktelser, som diskuteres i denne oppgaven. For det andre reiser bulgarere inn i Norge både som arbeidsinnvandrere, tiggere, prostituerte eller turister med et udefinert formål, og det er derfor relevant å kalle kvalitetene og egenskapene, som avisene attribuerer bulgarere, som en mulig import. De vil da med andre ord i større eller mindre grad kunne sette sitt preg på norske eller europeiske politiske, økonomiske og sosiale forhold. Det er jo nettopp EUs medlemskap, som gjør Bulgaria aktuell i norsk dagspresse, og som gir meg muligheten til å finne flere representasjoner enn det som ville vært tilfelle om landet ikke ble godtatt som medlem.

4.3a Bulgaria som korrumperer

Dagsavisens artikkel «*Bulgaria og Romania i EU*» gir en sammenfatning av hvor korrupte Bulgaria og Romania er i forhold til andre land. Dette baseres på rapporten «Corruption Perceptions Index»⁷³ og dens rangering av korrupsjonsnivå i omtrent alle land i verden. Avisen kartlegger videre noen av farene ved å ta inn land som skårer høyt på korrupsjon. Det

⁷³ Dette er en database som inneholder informasjon og rapporter knyttet til antatt korrupsjonsnivå i mange land i verden. <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>

legges på denne måten frem en representasjon av Bulgaria som et land som importerer korrupsjon til en union som i utgangspunktet ikke sliter med en slik problematikk. Dette vil da ifølge avisen svekke sikkerheten på det europeiske marked. Et tilleggsaspekt som dras frem i lyset er at Bulgarias medlemskap avduker EUs manglede ferdigheter i å bekjempe korrupsjon.

Romanias og Bulgarias medlemskap i EU ventes å gi unionen et gunstig politisk og økonomisk fotfeste i en urolig region, men gir samtidig kampen mot korrupsjon i Europa dårligere utsikter. Begge land scorer dårlig i Transparency Internationals årlige landundersøkelse, Corruption Perceptions Index. Romania er på nivå med Mauritania og Madagaskar; Bulgaria med El Salvador og Namibia. utfordringene for handelspolitikk, næringspolitikk og kriminalpolitikk er mange når man med stor sannsynlighet kan slutte at begge land gjennom medlemskapet øker korrupsjonsrisikoen i det europeiske markedet. Utviklingen er uønsket av alle.⁷⁴

For å forsterke inntrykket av den svært omfattende korrupsjonsgraden i de nye medlemslandene, sammenligner avisen nykommerne med utviklingsland som Namibia og Mauritania. Dette bidrar til at leseren sitter igjen med et skremmende bilde av hvor utrolig lite pålitelig økonomiske og politiske transaksjoner tilknyttet disse Balkanlandene er. Ikke bare er disse transaksjonene utrygge, men avisen går et steg videre og ved å påstå at Bulgaria og Romania vil øke faren for korrupsjonsspredning internasjonalt også – «i det europeiske markedet.»⁷⁵ Dermed beskriver avisen Bulgaria som et land, som forhindrer muligheten for trygge økonomiske relasjoner og som rett og slett vil korrumpere EU-markedet: «Utviklingen er uønsket av alle»⁷⁶. Dette kan ansees som en oppsummering av hva denne avisartikkelen sier om Bulgaria, og av «alles» formening om Bulgarias medlemskap og «bidrag» er - «uønsket».

«Bulgaria og Romania i EU» stopper ikke ved å gi leseren et kort bilde om hvordan den nåværende situasjonen er, men går et steg videre og skriver om hvordan fremtiden vil se ut, både for Bulgaria og EU:

⁷⁴ Dagsavisen 16.01.2007 «Bulgaria og Romania i EU».

⁷⁵ Dagsavisen 16.01.2007 «Bulgaria og Romania i EU».

⁷⁶ Dagsavisen 16.01.2007 «Bulgaria og Romania i EU»

Hvordan takler Brussel utfordringen? Der er tanken at EU skal vise muskler for å presse igjennom reformer i begge land. Trusselen er at EU-subsidiene til begge fryses med inntil 25 prosent dersom de ikke oppnår følbare resultater i kampen mot korrupsjon i løpet av kort tid. Men erfaringsvis: er et land først blitt medlem, puster ikke EU det like sterkt i nakken som før medlemskapet. Det ytre trykket har opphørt. Forhandlingspresset er borte. Makelighet erstatter anstrengelser.⁷⁷

Dagsavisens prognose impliserer at leseren ikke bør forvente en bedring i det korrupte Bulgaria, men heller en forverring, basert på hva som har skjedd tidligere med andre land som har slitt med lignende utfordringer. Grunnen er, står det videre i artikkelen, er delvis EUs skyld, fordi Unionens egen kontroll- og håndhevingsorganer er for slappe, sammenlignet med hvordan de typisk er i forkant av opptaket, da «puster ikke EU det like sterkt i nakken som før medlemskapet»⁷⁸. Altså er avisens implikasjon her at EU selv til en viss grad er medskyldig i at korrupsjonen i de nyere østeuropeiske medlemslandene ikke går ned. Grunnen til denne medskyldigheten, er ifølge avisens tekst, at de ikke er strenge nok, og at de ikke lærer av tidligere erfaringer: «Det ytre trykket har opphørt. Forhandlingspresset er borte. Makelighet erstatter anstrengelser»⁷⁹. Den forventede utviklingen er mildt sagt pessimistisk, men slik leseren får det presentert, – selvforskyldt. Avisen påpeker videre at EU ikke bare vil sitte igjen med deler av skylden for Bulgaria sin manglende utvikling, men at Unionen også er like ansvarlig når det kommer til de resterende landene, som ble innmeldt i de senere årene:

Tsjekkia og Polen har fått ubetydelig mindre korrupsjon etter EU-medlemskapet. Det høye korrupsjonsnivået i gamle medlemsland som Italia og Hellas, illustrerer samme poeng: EU-medlemskap som sådan borger ikke for lavt eller lavere korrupsjonsnivå. EU har aldri helt lykkes med å fremme antikorrupsjon blant nye og gamle medlemmer. Ikke så det monner. EUs strategier for å bekjempe korrupsjon har vært mangelfullt gjennomført, innsatsen dårlig

⁷⁷ Dagsavisen 16.01.2007 «Bulgaria og Romania i EU»

⁷⁸ Dagsavisen 16.01.2007 «Bulgaria og Romania i EU»

⁷⁹ Dagsavisen 16.01.2007 «Bulgaria og Romania i EU».

koordinert, og konvensjoner og nasjonal lovgivning om korrupsjon ikke håndhevet som forventet. Det er lett å erklære krig mot korrupsjon - vanskeligere å praktisere.⁸⁰

Dette sitatet slakter EUs antikorrupsjonsinnsats og avslører den som et politisk retorisk grep, der det er «lett å erklære krig mot korrupsjon - vanskeligere å praktisere». Man kan gjerne meddele at korrupsjon skal bort, men å gjøre noe med det, hevder Dagsavisen, er noe helt annet. Noe som rett og slett ikke lar seg gjennomføre, forfekter den videre, og serverer leseren en lang liste med land som kan beskrives som *ikke-vellykkede*, hva angår ryddighet og gjennomsluktighet i sine respektive økonomier. Denne avisartikkelens bilde av «realiteten» avslører ikke bare at Bulgaria sliter med en uangripelig korrupsjon, den beskriver også EU som inkompetent innenfor korrupsjonsbekjempelse. Bulgarias medlemskap blir da et uttrykk for EU-representantenes manglende ferdigheter og kompetanse. Dette medlemskapet beskrives som enda et tilfelle der Europa vil kunne observere EUs tannløshet og dårlige vurderingsevne. Betegnelsene som Dagsavisen bruker for å beskrive unionens arbeid er «mangelfullt gjennomført», «innsatsen dårlig» og «ikke håndhevet som forventet»⁸¹.

Det er svært rikelig med artikler fra den undersøkte perioden som omtaler ulike forhold og prosesser som Bulgaria strir med. Tittelen «*Inn i EU med et nødskrik*» er og oppsiktsvekkende, og fanger mottakers oppmerksomhet ved å sette Bulgaria og Romanias medlemskapsinnsats på spissen. Den frembyr en oversikt over en del av hva de andre mediene beskriver som problemområder: «Men verre for Bulgaria og særlig Romania, er bildet mange i EU har av landet, som tiggernes hjemland, mye korrupsjon, fugleinfluenza, hærskarer med arbeidsløse som bare står klar til å oversvømme vest»⁸². Bulgaria beskrives som en eksportør av fattigdom, elendighet og manglende eller ikke-fungerende opplegg for sosial integrasjon.

Korrupsjon havner på førsteplass i prioriteringslisten til Aftenposten når det redegjøres for hvilke problemer Bulgaria er med på å ta med seg inn i EU. Når avisen går inn for å utdype og beskrive dette store problemet, publiserer de artikkelen «*Frykter Bulgaria og Romania*»⁸³, hvor mottaker kan lese blant annet den tyske presidenten Horst Kohler sine uttalelser og

⁸⁰ Dagsavisen 16.01.2007 «*Bulgaria og Romania i EU*»

⁸¹ Dagsavisen 16.01.2007 «*Bulgaria og Romania i EU*»

⁸² Aftenposten 27.09.2006, «*Inn i EU med et nødskrik*».

⁸³ Aftenposten 22.08.2006, «*Frykter Bulgaria og Romania*», <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006082247823712&s=2302&sa=1000819&x=c4727ae2a94d962b8cbf7236ab8ed6da&tz=Europe/Oslo&t=1667774662>

meningen gjeldene EU/EØS og Bulgarias kommende medlemskap og hvilke forhåninger han uttrykker i forhold til landets fremtidige utvikling. Representasjonen som leseren offereres er sterkt negativt preget og pessimistisk. I denne artikkelen kan man lese følgende: «Den tyske presidenten Horst Kohler har sagt at landene må få i orden klare svakheter i det juridiske systemet og å samtidig få korrupsjonen under kontroll»⁸⁴. Dette vitner om en ikke-eksisterende tro på at korrupsjon kan nedkjempes og fjernes helt, men heller minimeres ved hjelp av regulerende tiltak. Da kommer korrupsjonen i Bulgaria frem som såpass inngrodd at resultatet av et utbedrende arbeid og innsats bør forventes å være nokså ubetydelig. I tillegg er «svakhetene» i det juridiske systemet i presidenten sine øyne «klare», som bare understreker at det er snakk om et åpenbart og lett identifiserbart problem. Landet fremstår som tiltaksløst når det ikke har vært i stand til å utbedre det Kohler referer til, selv om problemstillingen er «allment kjent».

4.3b EU som passer på det hjelpeløse barnet Bulgaria

En annen representasjon som er lett å identifisere i dagspressen er Bulgaria som fremstår som et lite barn, som kan «rote det til» på alle mulige måter. «Barnet» må altså passes på når det kommer til hva landet gjør med pengeoverføringene, som mottas i forbindelse med EUs medlemskap. En annen ting, som «barnet Bulgaria» ikke bør få ansvar for, som skildret i pressen er maten landet eksporterer ut til EU, der er det mange faremomenter, grunnet ulike standarder, beskrives som åpenbart underlegne på Balkan. En annen lampe som lyser rødt er farene og mangelen på gjennomsiktighet når det gjelder forvaltning av landbrukssubsidier, noe som er en sterk indikasjon på korrupsjon. Denne fremstillingen er tydelig negativ, da den er gjennomsyret av lave forventingen og blinkende varsellamper.

«Tenkepause for utvidet EU er en artikkel skrevet av Aftenposten som tar på seg ansvaret for å «advare EU og Norge om alt som kan gå galt om tilsynet over Bulgaria ikke utøves på det aller strengeste. Aftenposten synliggjør noen narrativer om store motbakker, som Bulgaria kjemper mot, via teksten «Tenkepause for utvidet EU»: «De vil være de fattigste i dette

⁸⁴ Aftenposten 22.08.2006, «Frykter Bulgaria og Romania»

felleskapet og er underlagt streng oppsikt: Det gjelder kamp mot korrupsjon og for et kvalitetssikret rettsvesen; håndteringen av store overføringer til landbruket; og kvaliteten på matsikkerheten - når grensene åpnes»⁸⁵. I tillegg til å nådeløst understreke at Bulgaria inntar siste plass i velstandsrangeringen i EU, slår artikkelen fast at landet har tvilsomme rutiner for å regulere kvaliteten på eksporterbare matvarer. Videre impliseres det at de respektive kontrollorganene ikke kan garantere at «de store overføringene til landbruket»⁸⁶ havner der de skal og det er dermed en viss fare for at det oppstår korrupsjon. Selv om ordet «korrupsjon» brukes i den konkrete setningen som et eget problemområde, skaper artikkelen et inntrykk av at landbruks-subsidier kan føre til en forverring av korrupsjonsbildet i landet. Dette er grunnet fremhevingen av det avisen beskriver som andre klare problematiske forhold – et rettsvesen som trenger «kvalitetssikring» og at Bulgaria er «de fattigste» i EU. Da er det nærliggende å frykte at enhver overføring potensielt blir misbrukt: «I virkeligheten er både Romania og Bulgaria `uferdige` som kandidater. I denne situasjonen er EU-kommisjonen allikevel kommet til at et opptak nå vil fremme den ønskede utviklingen i disse to landene på en bedre måte enn om de settes på vent»⁸⁷, påstås det lengre nede i samme artikkel. Denne konkrete formuleringen i avisen tegner altså et bilde av land som har en standard som er såpass mye lavere enn de fleste eksisterende medlemmene at de ikke bør kvalifiseres som kandidater, for å ikke snakke om medlemskap. Det kreves tydeligvis at en viss utvikling er til stede for å være god nok til å søke opptak, noe som Bulgaria åpenbart ikke er, siden landet blir stemplet som en «uferdig kandidat»⁸⁸. Aftenposten siterer også EU-kommisjonspresident Jose Barroso (fotnote): «Dette vil være siste fase i en utvidelse som gjenforener Europa`, sa han denne uken, og tilføyet at `vi kan ikke ytterligere integrere Europa uten flere reformer av våre institusjoner. Det er grenser for vår evne til opptak`» Bulgaria og Romanias opptak og «30 millioner nye EU-borgere»⁸⁹ vil være en så anstrengende utfordring for EUs evner til å fungere effektivt at Bulgaria og Romania, to aktører som sliter på en rekke områder, tar opp hele EUs resterende kapasitet til å hjelpe. Det er et så omfattende utredningsbehov at det ikke er mer plass til flere *økonomiske verstinger*, dermed en nødvendighet for EU å advare om at

⁸⁵ Aftenposten 27.09.2006, «*Tenkepause for utvidet EU*». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006092748651624&s=2302&sa=1000819&x=25e9560531197b01bd136ed6acd46d3a&tz=Europe/Oslo&t=1667774960>

⁸⁶ Aftenposten 27.09.2006, «*Tenkepause for utvidet EU*». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006092748651624&s=2302&sa=1000819&x=25e9560531197b01bd136ed6acd46d3a&tz=Europe/Oslo&t=1667774960>

⁸⁷ Aftenposten 27.09.2006, «*Tenkepause for utvidet EU*»

⁸⁸ Aftenposten 27.09.2006, «*Tenkepause for utvidet EU*»

⁸⁹ Aftenposten 27.09.2006, «*Tenkepause for utvidet EU*»

det finnes «grenser for vår evne til opptak»⁹⁰. «Solidaritetsprosjekt», som artikkelen opptegner Norges økonomiske forhold til EU og dens utvidelse, er nok en gang med på å synliggjøre de vidt forskjellige rollene som Norge og Bulgaria har i dette samarbeidsforholdet. Det ene landet skildres som en solidarisk, rundhåndet patron og det andre som en fattig, slitende klient.

4.3c Det uønskede Bulgaria, som mislykkes totalt med å sminke over sitt «fattig fetter» - image

Aftenposten publiserer en artikkel som skal servere leseren en rekke avsløringer og virkelighetsoppfatninger angående Bulgaria, og disse får en rekke forhold og grupper i landet til å fremstå som stakkarslige og desperate. Denne artikkelen som publiseres under navnet «Fattige fettere går inn i EU»,⁹¹ er en slags antologi, som inneholder problemområde etter problemområde. Desperat jakt etter velbetalende jobber i vest, minoritetsgrupper med tiggerkopp i hånden, landbrukssektor som sitter fast flere tiår tilbake i tid og overveldende fattigdom, er noen av temaene som foreligger her. Dette portrettet av Balkanlandet inneholder negative fortegn av enorme dimensjoner og får Aftenpostens lesere til å sitte igjen med inntrykket at Bulgaria drukner i sine egne problemer.

«Fattige fettere går inn i EU» sparer altså ikke på kruttet og tar oppgaven om å beskrive Bulgarias problemområder på alvor:

Romania, sammen med nabolandet Bulgaria, gjør alt det kan for å bedre sitt image før de fra nyttår blir medlem av EU. Men det har en lang vei å gå:

⁹⁰ Aftenposten 27.09.2006, «Tenkepause for utvidet EU»

⁹¹ Aftenposten, 30.06.2006, «Fattige fettere går inn i EU». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006123050743719&s=2302&sa=1000819&x=b3d575ce1cfabec9062b741de451f871&tz=Europe/Oslo&t=1667775453>

EU-borgernes bilde av de to landene er annerledes. Tiggende sigøynere, flom av fattige på desperat jakt etter jobber i vest, et lite utviklet landbruk som blir et pengesluk for EU og ikke minst landenes problem med korrupsjon.⁹²

Her viser avisen at det er svært mye å ta tak i, så mye at bulgarske statsborgere er «på desperat jakt etter jobber i vest»⁹³, altså har folk mistet håpet i sitt eget arbeidsmarked til en så stor grad at europautvidelsen ansees som en velsignelse, skal man ta avisens formuleringer på alvor. En annen formulering av illevarslende karakter er «tiggende sigøynere»⁹⁴, som videre fryktes interessert i å ankomme Norge. Avisen utpeker med denne bemerkningen et ytterligere problem – en minoritet i landet, som utgjør en enda større risiko enn de desperate fattige arbeiderne som er forventet å danne en «flom» av billig arbeidskraft, og som på sin side kan legge press på de vesteuropeiske arbeidsmarkedene. «Skepsisen til utvidelsen EU øker i vest»⁹⁵ er en ytterligere påstand som er å finne i samme artikkel, og som konsoliderer avisens bilde av at den vestlige borgerens meninger og oppfatninger gjennomgår en aktiv forverring, samt en økende misnøye mot «de fattigere fetterne»⁹⁶ i øst. Aftenposten kommer med utvidet informasjon vedrørende «sigøynere»⁹⁷, også kalt for romfolk, en folkegruppe som har bodd på Balkan i titalls generasjoner, og denne informasjonen bidrar til deres ufordelaktige fremstilling:

FNs utviklingsprogram (UNDP) anslår at mellom 2 og 2,5 millioner av Øst- og Sentral-Europas sigøynerebefolkning bor i Romania. Ifølge UNDP og Verdensbanken lever 69 prosent av de rumenske sigøynere under fattigdomsgrensen. EU har krevd gjentatte ganger at Romania og Bulgaria må gjøre noe med sigøynernes situasjon.⁹⁸

⁹² Aftenposten, 30.06.2006, «Fattige fettere går inn i EU».

⁹³ Aftenposten, 30.06.2006, «Fattige fettere går inn i EU»

⁹⁴ Aftenposten, 30.06.2006, «Fattige fettere går inn i EU»

⁹⁵ Aftenposten, 30.06.2006, «Fattige fettere går inn i EU»

⁹⁶ Aftenposten, 30.06.2006, «Fattige fettere går inn i EU»

⁹⁷ Romfolk har ikke noe hjemland eller noen felles religion, og språket deres, romani har mange forskjellige dialekter. Det skyldes at de er spredt over hele Europa. Madsen, Maj Bach. 2010. «Vet lite om romfolk». Hentet 03.11.2022. <https://forskning.no/etnisitet/vet-lite-om-romfolk/822424>

⁹⁸ Aftenposten, 30.06.2006, «Fattige fettere går inn i EU».

Selv om artikkelen retter fokuset mot Romania i dette tilfellet, så er det tydelig at sigøynernes situasjon er en felles utfordring, siden det er et betydelig antall sigøynere som også befinner seg i Bulgaria.

En mer skremmende opplysning som den norske leseren får, er noe som er helt uhørt i Norge og i moderne vestlige samfunn, nemlig avisens estimering av at godt over to tredjedeler av rombefolkningen lever under «fattigdomsgrensen»⁹⁹. En humanitær utfordring av en slik størrelsesklasse er ifølge denne artikkelen ikke et ønsket tillegg til den kommende oppdateringen i EU-utformingen.

Mens EU krangler om hvordan få grunnloven på rett kjøp, vokser utvidelsesskepsisen. En ny meningsmåling i Tyskland, som fra nyttår er presidentskap i EU, viser at 53 prosent er imot å slippe Romania og Bulgaria inn i EU. Og dette gir seg utslag i praktisk politikk. 13 av de 15 gamle EU-landene har innført begrensninger på arbeidsinnvandring fra de to nye medlemslandene.¹⁰⁰

Aftenposten offentliggjør med dette at over halvparten av borgerne med stemmerett i Tyskland mener det er negativt at Bulgaria (og Romania) blir med i unionen. Leseren får med dette et nytt aspekt ved «Bulgaria som sliter» - det er ikke bare et land som strever med det økonomiske, demografiske, politiske og det sosiale, men det er på samme tid et land som også sliter med å bli godtatt som et fullverdig medlem av unionen. Bulgarene vil med andre ord ikke «føle seg» som et ønsket og nyttig tillegg i den allerede etablerte og noe velfungerende økonomiske ordningen, som EU representerer. Bulgaria er så lite ønsket at «13 av de 16 gamle EU-landene har innført begrensninger på arbeidsinnvandring fra de to nye medlemslandene»¹⁰¹. På den annen side er kanskje Bulgaria den største og muligens mest ettertraktede ressursen, som kan bidra til en gunstig økonomisk utvikling med sin billige arbeidskraft. Med innlemmelsen av landet i Den europeiske union øker muligheten for at arbeidskraften når de vesteuropeiske arbeidsmarkedene:

⁹⁹ Aftenposten, 30.06.2006, «Fattige fettene går inn i EU»

¹⁰⁰ Aftenposten, 30.06.2006, «Fattige fettene går inn i EU»

¹⁰¹ Aftenposten, 30.06.2006, «Fattige fettene går inn i EU»

Alt i dag er det offisielt mer enn 2 millioner rumenere og bulgarere som jobber i EU-land. Nå ventes det flere, og det skaper frykt. Den polske rørleggeren og den latviske serveringsdamen var lenge populære i EU-landene, men så kom det så mange av dem...¹⁰²

Før markedet ble mettet, var det altså en etterspørsel etter billig arbeidskraft. Det mettede markedet som beskrives her har følgelig ikke et behov for flere lavtlønnede arbeidere. Man har nå kommet til et punkt der en grense er nådd, og en ser ødeleggende bivirkninger av det store antallet arbeidere. Det blir dermed ugunstig å fortsette med en slik politikk. Avisens beskrivelse av Bulgaria oppsummeres med følgende: «Romania og Bulgaria er hverken politisk eller økonomisk klare, men de har fått en rabatt båret frem av en politisk vilje. Det er siste gang det skjer i EU. De som fra nå av banker på porten møtes av strengere krav»¹⁰³. Tolkingen av denne påstanden er rimelig rettfrem – Brussel var barmhjertig med verstingen Bulgaria, men dette er siste gangen et såpass uforberedt land med en så rotete økonomi får tillatelse til å være med. Fra nå av vil EU utvise en mye mer markant strenghet, og kun land som «fortjener» det vil få sitt medlemskap godkjent. Land som Bulgaria, som åpenbart «ikke fortjener» å være med i klubben, vil måtte banke lenge på døren før den blir åpnet igjen.

«Den økonomiske Berlinmur faller»¹⁰⁴ er en artikkel publisert på NRK sin nettside. Den besitter lignende kvaliteter, som den ovenfor omtalte «Fattige fette går inn i EU», og kommer med en lignende representasjon av Bulgaria, hvor fattigdom, tristhet og håpløshet er nøkkelord. Denne publikasjonen styrker representasjon av Bulgaria som en bastion av fattigdom og tilbakestående tilstander, og skildrer landet i et overveldende negativt lys, i likhet med den forrige artikkelen. Her bidrar artikkelens forfatter med en rekke opplysninger og påstander, som tar sikte på å gjøre leseren kjent med noen historiske fakta rundt de tidligere landene bak Berlinermuren, men også å presentere en form for tilstandsrapport, som sikter på å fremby leseren en oversikt:

Slik er nyttårsbildet i det Europa som møter de to fattigste EU-statene Romania og Bulgaria. I Bulgaria sliter landet med stor fattigdom. I den sørlige delen av landet ligger slumbyene

¹⁰² Aftenposten, 30.06.2006, «Fattige fette går inn i EU»

¹⁰³ Fattige fette går inn i EU – Aftenposten, 30.06.2006

¹⁰⁴ Steinfeld, «Den økonomiske Berlinmur faller».

mellom de vakre og skyhøye fjellene, særlig i sørvest mot Makedonia. Her frister særlig sigøynere, men også tyrkere, et trist liv som minoriteter¹⁰⁵.

Artikkelforfatter tegner et bilde av bulgareren ved å blande idyll og tunge og «triste» sosioøkonomiske realiteter, hvor han påpeker at en kan finne «slumbyer»¹⁰⁶. Slumbyer indikerer ekstrem fattigdom, og er noe som omtrent ikke er å finne i dagens Vest-Europa. Balkanlandet fremstår dermed som «hengende etter» og befinner seg på nivå med utviklingsland. Det at minoriteter er særlig berørt og står i den ekstreme fattigdommen, impliserer også at det er problemer med diskriminering og sosial utjevning. Landet får enda en gang det kjente og velbrukte stempelet «de fattigste EU-statene»¹⁰⁷, noe som potensielt fester seg i leserens bevissthet – fattigdommen kommer inn i EU, i form av et nytt medlem.

Det faktum at Bulgaria ble med i unionen før Norge, får enkelte journalister til å ikke kunne tro sine egne øyne og ører: «Hvis noen før folkeavstemningen i 1972 hadde fortalt meg at Romania og Bulgaria ville være medlem av EU før Norge, hadde jeg ledd meg i hjel»¹⁰⁸. Bulgarias medlemskap avbildes som noe direkte latterlig og en mulighet som ville vært helt utenkelig 35 år tidligere. Dette sitatet er flersidig: det er naturligvis en negativ karakteristikk av Bulgaria, da det underforstås at det ikke har skjedd så mirakuløse ting med økonomien i Bulgaria på disse årene, at landet plutselig har blitt egnet til å kvalifisere som medlem. Det inneholder også gjenre en referanse til Norges manglende EU-medlemskap, og hvor sterkt dette kontrasterer til det at Bulgaria blir medlem. Videre er det en referanse til landets fortid som Warszawapaktmedlem og en av Sovjets daværende trofaste kompanjonger. Det indikeres i denne artikkelen at landet på Balkan har vært gjennom en lang reise, og på flere måter prestert langt over forventningene ved å klare å forhandle seg fram til den ettertraktede posisjonen som medlem. Representasjonen av Bulgaria som man kan finne i den samme artikkelen går ut på at landet er en overpresterende aktør, som nå har kommet inn i et felleskap som skal hjelpe denne «fattige fetteren»¹⁰⁹ til å nå neste nivå i sin egen utvikling. Dette nivået skildres som uoppnåelig uten medlemskap. I tillegg til dette utviser Bulgaria en stor takknemmelighet rettet mot de vesteuropeiske «rike fetterne»:

¹⁰⁵ Steinfeld, «Den økonomiske Berlinmur faller».

¹⁰⁶ Steinfeld, «Den økonomiske Berlinmur faller»

¹⁰⁷ Steinfeld, «Den økonomiske Berlinmur faller»

¹⁰⁸ Dagsavisen 7.01.2007, «EU-toget har gått for Norge»,

¹⁰⁹ Dagsavisen 7.01.2007, «EU-toget har gått for Norge»

Tusenvis av jublende mennesker i hovedstedene Bucuresti og Sofia feiret sitt nye medlemskap i EU slik vi på 17. mai feirer vår nasjonaldag. Våre fattige fettere i Øst-Europa håper at EU-medlemskapet skal gi dem et økonomisk løft og politisk stabilitet. Antakelig vil deres inntreden i EU bidra sterkt til det.¹¹⁰

Implikasjonen jeg henter ut av dette er at Balkan-medlemmene ikke ville kunne klart å reparere sin politiske ustabilitet og føre økonomien ut av det rådende kaoset på egen hånd. Vi får også et bilde av nordmenn, altså de som er tilhengerne av at Norge selv skal bli medlem en dag, som mild sagt misfornøyde med at Europas fattigste land fikk medlemskap før dem: Nordmenn flest lar seg i alle fall ikke imponere av at Romania og Bulgaria kom med i EU før oss.¹¹¹

4.4 Bulgaria – et u-land

Leser man saker i Norsk presse som omhandler relasjonen mellom Norge og EU/EØS mot slutten av 2006 vil man lett kunne gjøre seg opp et inntrykk at det koster å være med i det EØS-samarbeidet. Det vil også kunne tydelig komme frem at Bulgaria og Romanias kommende medlemskap i 2007 gjorde det enda dyrere å være med i denne ordningen.

Noen av artiklene fremstiller et ganske ensrettet bilde, mens andre oppsøker flere nyanser og synsvinkler. I Aftenposten sin artikkel «*Norsk EU-støtte*» finner man følgende formulering:

«Det velstående Norge betaler nå ikke bare rundt 20 milliarder i utviklingshjelp, ifølge det nye statsbudsjettet, men også et voksent milliardbeløp til de økonomisk tilbakestående

¹¹⁰ Dagsavisen 7.01.2007, «*EU-toget har gått for Norge*»

¹¹¹ Dagsavisen 7.01.2007, «*EU-toget har gått for Norge*»

medlemslandene i EU. Og disse landene er det blitt flere av, etter at EU i 2004 tok inn åtte nye medlemsland i Øst-Europa. I tillegg står Romania og Bulgaria på EUs dørstokk»¹¹²

Her ser man at det Bulgaria får midler, som i det siterte avsnittet sidestilles med «utviklingshjelp». Det ligger mye i dette begrepet, men når det kommer til hvilken forestilling som servers her, så er det snakk om et mottakerland som har vansker med sin utvikling, og trenger hjelp med å tette økonomiske hull. Bildet styrkes videre ved å kalle 2004-kullet for «økonomisk tilbakestående land», og ikke minst fortsette med å nevne at antallet «økonomisk tilbakestående» medlemmer skal vokse videre. En annen ting som vokser proporsjonelt i denne sammenhengen er størrelsen på «milliardbeløpet», som Norge plikter å betale til EU. Hadde en leser hoppet av før den har lest hele artikkelen, ville sannsynligvis tolkningen ha vært at Norge bare går mer i tap, jo større EU blir. Det nordiske landet beskrives som «velstående», og dette er med på å både øke følelsen at utbetalingene er veldedighetsdrevne, og er ment som godviljegang til de «tilbakestående» mottakerne. Adjektivene som forfatteren bruker for å beskrive giver og mottaker, altså «velstående» kontra «tilbakestående» styrker inntrykket at begge to ligger på hver sin ytterside av utviklingsgraderingen – den ene helt på toppen, mens den andre er å finne helt på bunnen.

Lengre nede i artikkelen, støtter man på en tolkning av *hvorfor Norge foretar seg disse utbetalingene*:

«... det nå finnes en bred norsk enighet om at vi som EØS-medlem nyter godt av det åpne markedet som EU skaper i Europa, og at vi derfor bør bidra også på den økonomiske siden. Vi vil ikke være økonomiske gratispassasjerer i vår egen verdensdel. Men det må være et tankekors for statssekretæren i UD at vi betaler ut slike store beløp uten å kunne være med på å forme den bredere EU-politikken som disse milliardoverføringene skal støtte. Vi er for hederlige til å være gratispassasjerer, men lever vel med rollen som politisk evnukk»¹¹³

Denne fremstillingen av Norge som en «hederlig», medgjørlig og som opptrer gavmildt, står i kontrast med hvordan en annen aktør, som også lever i velstand håndterer en lignende

¹¹² Aftenposten 12.10.2006, «Norsk EU-støtte».

¹¹³ Aftenposten 12.10.2006, «Norsk EU-støtte».

utbetalingsforpliktelse: «Her har Norge vært mer villig til å betale sitt bidrag enn for eksempel ikke-medlemmet Sveits, der saken vekker politisk strid»¹¹⁴. Norge blir altså beskrevet som den generøse velmenende rikingen, som betaler uten krangler, i motsetning til den kyniske fetteren lengre sør (Sveits), som er langt mer pengegjerrig: «saken vekker politisk strid»¹¹⁵. Det nordiske landet skildres som svært bevisst på sitt image og vil ikke bli oppfattet som en utnytter, altså en «gratispassasjer». Dette fremstår her som et viktigere anliggende, enn ønsket om å være med på å styre fordelingen av midler – det er viktigere å hjelpe enn å være strengt og stille krav, ett inntrykk som den brukte beskrivelsen «politisk evnukk»¹¹⁶ gir. Det sterke begrepet «evnukk» videreformer det flersidige bildet som man får servert i denne innholdsrike artikkelen – en aktør, som mangler potensen til å handle sterkt og bestemt på den politiske scenen, og en som heller vil gi gaver enn vise tenner. Frykten om å fremstå som en frekk «gratispassasjer i ens egen verdensdel»¹¹⁷ er en kostbar affære for Norge, som Bulgaria er med på å skape. Artikkelen lager en tegning av Norge, som heller vil betale enn kjempe om å være med på å bestemme, når nye land lemmer inn, et slags pinlig økonomisk tap, typisk for en «politisk evnukk». Bulgaria er i dette perspektivet med på å plassere Norge i en ugunstig og kostbar situasjon, som heller vil tape penger enn å tape ansikt.

4.4a Bulgaria som offer for en norsk økonomisk bjørnetjeneste

Norge har måttet betale EU/EØS kontingent i forbindelse med nye medlemsland ved flere anledninger da Unionen ble utvidet i forkant av Bulgarias medlemskap¹¹⁸. Disse kontingentbeløpene skal være et bidrag som Norge betaler for å kunne få tilgang til markedene i de nye medlemmene. Dagpressen i Norge skriver en rekke artikler som forteller om at det ikke går smertefritt for det skandinaviske landet, og om en sterk og vedvarende uenighet at Norge skal betale en sum, som er betydelig høyere enn hva norske politikere mener er rimelig. Implikasjonen jeg leser ut av denne uenigheten er at Bulgaria skaper

¹¹⁴ Aftenposten 12.10.2006, «Norsk EU-støtte»

¹¹⁵ Aftenposten 12.10.2006, «Norsk EU-støtte»

¹¹⁶ Aftenposten 12.10.2006, «Norsk EU-støtte»

¹¹⁷ Aftenposten 12.10.2006, «Norsk EU-støtte»

¹¹⁸ Regjeringen.no, «Hva er EØS-midlene». <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/hva-er-eos-midlene/id685567/>

merarbeid, store ekstrakostnader og landet (sammen med Romania) er ikke verdt det høye bidraget som må utbetales.

«Norge erkjenner at det må betales mer for EØS-avtalen når Romania og Bulgaria blir med. Smertegrensen går ved cirka 250 millioner kroner»¹¹⁹, er innledningen brukt i «*EØS: 250 millioner ekstra fra Norge*». Denne innledningen, sammen med artikkelens tittel forteller kort og konkret at Bulgaria er en kostnad av store dimensjoner, som måles i tresifrede millionbeløp. Disse overføringene er såpass betraktelige at «EU-kommisjonen selv har redusert overføringene til de to landene, når det blant annet gjelder regionalstøtte, fordi de to landene ikke har kapasitet til å ta imot så mye penger»¹²⁰. Dette er en ny vinkling i representasjonene vi finner i avisene, som utfordrer persepsjonen at et «bidrag til de fattigste EU-landene for å styrke deres sosiale utvikling»¹²¹ bare er en dråpe i havet, og at all økonomisk hjelp er sårt tiltrengt. Her får leser en forestilling at hjelp kan også forstyrre mottakerens økonomi, og strekke ut dens mulighet til å absorbere midlene, og dirkete skape «kapasitetsproblemer»¹²². Pengene kommer rett og slett for fort inn og er for mye. Dette avbilder en paradoksal og trist situasjon, som bare fører til at Norge lider økonomiske belastninger, som heller forstyrrer enn sikrer sosial og økonomisk utjevning. Mottakerens inkompetens kommer også svært tydelig frem - «fattig»¹²³ og underutviklet, og hvor grunnleggende økonomiske mekanismer og kontrollsystemer er så mangelfulle, at finansiell støtte er vanskelig å ta imot på en effektiv og resultatskapende måte. Denne avsløringen, som Aftenposten synliggjør, understreker at Norge og Bulgaria tilhører to ulykke verdener når det gjelder økonomisk infrastruktur, og den generelle følelsen at hjelpen øremerket Bulgaria, er, etter all sannsynlighet, et tapsprosjekt.

En annen artikkel som bidrar til å fargelegge bildet av Bulgaria som pengesluk, er Aftenpostens artikkel «*Norge betaler for å gi EU-land penger*».¹²⁴ Den oppgir detaljer rundt hjelpeprosjekter og utbetalinger, som Bulgaria (og Romania) skal ta imot og hvilke vanskeligheter denne prosessen snubler i, grunnet det som avisen beskriver som dårlig håndteringsferdigheter hos giver, og ikke tilfredsstillende absorpsjonsevne hos mottaker:

¹¹⁹ Aftenposten 19.10.2006, «*EØS: 250 millioner ekstra fra Norge*».

¹²⁰ Aftenposten 19.10.2006, «*EØS: 250 millioner ekstra fra Norge*».

¹²¹ Aftenposten 19.10.2006, «*EØS: 250 millioner ekstra fra Norge*».

¹²² Aftenposten 19.10.2006, «*EØS: 250 millioner ekstra fra Norge*».

¹²³ Aftenposten 19.10.2006, «*EØS: 250 millioner ekstra fra Norge*».

¹²⁴ Aftenposten 08.12. 2006, «*Norge betaler for å gi EU penger*».

«... milliarder ruller inn i de nye EU-landene, men EU-kommisjonen har ikke hatt kapasitet til å gjøre sin del av kontrollen av prosjektene»¹²⁵. Disse milliardene som «ruller inn» utgjør så enorme beløp at de skaper stor uforutsigbarhet, og samtidig et behov for «kontroll». Dette indikerer at det overveldende antallet prosjekter som skal igangsettes i Bulgaria overgår enhver tilgjengelig behandlingsskapasitet i landet. Norge fremstår i denne saken som en meget engasjert aktør. som peprer de økonomisk svake nyankomne med utbedringsopplegg, og i tillegg er: «flere hundre prosjekter er på vei»¹²⁶. I tillegg til dette generøse prosjektdryss, får det østlige landet «mer penger»: Men det er nå fremover at de store summene skal deles ut: «Flere hundre prosjekter er på vei. Norge, Island og Liechtenstein forhandler nå om hva de skal betale ekstra for Romania og Bulgaria som blir med i EU fra nyttår»¹²⁷. Denne artikkelen presenterer et noe kaotisk bilde, hvor Vesten, med Norge i spissen, konkurrerer om å overbelaste Bulgarias EU-fond absorpsjonskapasitet, som kommer frem som stakkarslig og inkompetent, og som ikke i stand til å sette gavepengene i bruk på en fornuftig måte. Dette skaper en «flaskehals»¹²⁸ og det viser seg at det blir igjen opp til Norge, som allerede har betalt sin del av den store regningen til å komme in en gang til og redde situasjonen. «Nå er flaskehalsen i Kommisjonen løst ved at Norge har sendt en såkalt nasjonal ekspert til EU-kommisjonen. Det betyr at en norsk embetsmann jobber i Kommisjonen»¹²⁹. Denne løsningen fører til at «Nå er behandlingstiden i EU kommet ned i under to måneder, takket sponing fra givne»¹³⁰. Her finner mottaker en forklaring på avisartikkelens paradoksale overskrift - overføringsoperasjonen er så omfattende, at Norge må bruke ekstra midler på ansettelser av personell, som skal jobbe for å bekjempe mangelen på kompetanse og effektivitet.

«EU vil ha mer penger fra Norge»¹³¹ er overskriften på en av NRK.no sine artikler og denne overskriften kan ansees som en overordnet oppsummering av hva en av de andre representasjonene handler om, Det kommer altså frem at det er kostbart å være med i EU, men det er ikke tydelig skildret hva Norge tjener på medlemskapet. Dette bildet tegnes og konsolideres i flere artikler, som jeg skal se nærmere på.

¹²⁵ Aftenposten 08.12. 2006, «Norge betaler for å gi EU penger».

¹²⁶ Aftenposten 08.12. 2006, «Norge betaler for å gi EU penger»

¹²⁷ Aftenposten 08.12. 2006, «Norge betaler for å gi EU penger

¹²⁸ Aftenposten 08.12. 2006, «Norge betaler for å gi EU penger

¹²⁹ Aftenposten 08.12. 2006, «Norge betaler for å gi EU penger

¹³⁰ Aftenposten 08.12. 2006, «Norge betaler for å gi EU penger

¹³¹ [NRK](#) 22.09.2006, «EU vil ha mer penger fra Norge».

Den siterte NRK-artikkelen handler altså om forhandlingene om økt kontingent fra 01.01.2007 i forbindelse med Bulgaria og Romanias EU-innlemmelse. Den påpeker at «Statssekretær Liv Monica Stubholt i UD holder fast på Norges nei til kontingentøkningen»¹³². Selve økningen er, ifølge avisen, på «en halv milliard kroner»¹³³, uten at de skriver noe om de prinsipielle årsakene bak en slik kontingent. Leseren får med andre ord ingen form for innføring eller oppsummering på hvorfor en slik innbetaling eksisterer. Det antydes dermed om en viss meningsløshet med å gi så store summer. Denne forsterkes videre av følgende formuleringer: «EU mener Norge bør dele av sin overflod med Romania og Bulgaria som trolig blir EU-medlemmer fra nyttår.»¹³⁴ og «Norges svakeste kort i forhandlingene er at vi har så mye penger»¹³⁵. Det jeg leser ut av disse er at det skal gis penger til vanskeligstilte land, bare fordi Norge har mer og det er snilt å dele sin «overflod» med de «fattige». Da blir dette i et rent tap eller i beste fall en veldedighet, som styrkes Norges omdømme som en snill giver. Det legges opp til at en slik operasjon er bare en fortsettelse av det som allerede skjedde i 2004 da Norge sin «kontingent ble tidoblet»¹³⁶. Det at avisartikkelen er svært fokusert hvor mye må betale i medlemskontingent, uten å nevne om Norge tjener noe på å være med i EØS fører til at mottaker serveres en dramatisk avbildning av Norges økonomiske forpliktelser, uten å eventuelt nevne om det er noen fordeler for Norge som EØS-medlem. Situasjonen ser altså ut til å være meget urettferdig - svært mange utgifter, intet utbytte.

Den samme datoen kommer også Dagsavisen med en sak som omtaler den samme situasjonen – «Norge vil ikke betale mer til EU»¹³⁷. De skriver stort sett de samme som NRK, men kommer selv med enda en kraftfull formulering: «Norges oljerikdom er et svakt kort i forhandlingene». Dette sitatet handler om at Norge ofte møter ett og samme holdningssett i forhandlingene med EU: Norsk rikdom, kontrastert mot bulgarsk fattigdom, gir en slags etisk forpliktelse som setter Norge i en dårlig forhandlingsposisjon.

«EU wants more money from Norway»¹³⁸, en artikkel, som også opplyser om Norges «nei» til den foreslåtte kontingentøkningen, men skrevet på engelsk, kommer med karakteriseringene «Eu wants Norway to cough up more money ...» og «poor countries». Disse forsterker

¹³² www.nrk.no 22.09.2006, «EU vil ha mer penger fra Norge».

¹³³ www.nrk.no 22.09.2006, «EU vil ha mer penger fra Norge».

¹³⁴ www.nrk.no 22.09.2006, «EU vil ha mer penger fra Norge».

¹³⁵ www.nrk.no 22.09.2006, «EU vil ha mer penger fra Norge».

¹³⁶ www.nrk.no 22.09.2006, «EU vil ha mer penger fra Norge».

¹³⁷ Dagsavisen 22.09.2006, «Norge vil ikke betale mer til EU».

¹³⁸ Aftenposten 22.09.2006, «EU wants more money from Norway».

inntrykket av at Norge møter et krav om å utøve en grenseløs og generøs veldedighet. Det er relevant å bemerke at dette mediet, i likhet med de to andre, heller ikke tilbyr noen informasjon om EU-kommisjonens begrunnelse på hvorfor eksisterende medlemmer skal betale «kontingent». Dette er relevant å understreke enda en gang her, da det er underforstått at mottakers inntrykk blir at Norge betaler kontingent av veldedige årsaker.

«Håper på EØS-penger fra Norge», som kom ut i Aftenposten, beskriver mottakerlandenes innstilling til det som i de ovenforomtalte artiklene kalles for «kontingent». For å beskrive den samme innbetalingen er begrepet «støtteordning» brukt. Støtte er vanligvis noe som gis til en underdanig aktør, som trenger bistand, og som ikke er kapabel til å fungere effektivt økonomisk uten hjelp. Bruken av dette begrepet er en implisitt beskrivelse av hvor på rangstigen de nye medlemmene fra øst befinner seg.

For det andre utvides bildet av *hvorfor EU er et pengesluk* ved å vise en av grunnene – nemlig oppfatningen av korrupsjon og den lite oversiktlige etterkontrollen av hvordan EU pengene hjelper de ulike økonomiske sektorene.

Det tredje aspektet som er annerledes med denne artikkelen er at den beskriver et annet perspektiv, Leonard Orban¹³⁹ sitt, som var daværende statssekretær i Romania. Han taler om både Romania og Bulgaria som en enhet, mest sannsynlig fordi landene sliter med lignende utfordringer. Orban som blir intervjuet i denne avissaken blir stilt spørsmål som setter søkelyset på korrupsjon: «Men kan rumenske myndigheter garantere at pengene ikke havner i et korrupt system, at de kommer dit de skal?¹⁴⁰». Dette spørsmålet vitner om skepsis og mistro om at de to østeuropeiske landene, som her omtales samlet er i stand til å anvende midlene til de tiltenkte formålet og intervjueren etterspør i tillegg «garantier» at fryktene ikke vil bli til virkelighet.

Selv om denne artikkelen primært handler om Bulgaria (og Romania) representasjon som korrupt, noe som denne oppgaven vil undersøke i eget kapittel, ser jeg samtidig en annen dimensjon i den. Det er en usikkerhet og en følelse av uryddighet og mangel på oversikt som råder, uttrykt via det andre sentrale spørsmålet som ble stilt i intervjuet:

¹³⁹ Leonard Orban er en tidligere rumensk viseminister for europeisk integrasjon. Store norske leksikon, «Leonard Orban», hentet 19.11.2022. https://snl.no/Leonard_Orban

¹⁴⁰ Aftenposten 23.09.2006, «Håper på EØS-penger fra Norge».

«Men det store antallet saker dere har, er dette toppen av isfjellet ...»¹⁴¹ - mistanken om at kronene havner i et pengesluk er et inntrykk som leseren trolig vil sitte igjen med. I alle de omtalte artiklene i dette underkapittelet leser vi om summen som «tapes», rundt 500 millioner kroner. «*EU wants more money from Norway*»¹⁴² skyver frem enda en ny side omkring ordningen:

«The EU believes that Norway should share its wealth when Romania and Bulgaria like join the union in 2007. Norway agrees that the support schemes for poor nations should be increased when Bulgaria and Romania join but does not see eye to eye with the EU on the amount...»¹⁴³

Dette tolker jeg som at Norge er med på å dele sin økonomiske suksess og rikdom med de fattige, som allerede er en overgenerøs handling. EU går over streken av hva som er rimelig og krever utbetalinger som er svært høye. Norske myndigheter kjenner på dette misforholdet og serverer de kravstore EU og Bulgaria det følgende svar: «Liv Monica Stubholt¹⁴⁴ of the Foreign Ministry said that Norway's answer remained a flat `no` to the price hike.»¹⁴⁵ Norge kommer frem som strengt og bestemt og “remained” antyder at forespørselen om penger har vært gjentagende, noe som skildrer den andre parten i forhandlingene (EU og Bulgaria) som slitsom og storforlangende.

I aftenpostens «*Slenger mangfoldige millioner på bordet*» kan leseren få informasjon om den pågående uenigheten om betalingen av EU-kontingent. Denne informasjonen bygger videre på det som jeg allerede har analysert tidligere i dette kapittelet. Det handler helt konkret om hvordan denne «konflikten» videreutvikles og er i ferd med å nå et nytt vendepunkt, når de norske representantene reiser til Brussels med et kraftig oppjustert tilbud.. Dette er en representasjon av både Norge og Bulgaria og hvordan det østeuropeiske landet plasserer Norge i en lang forhandlingsprosess, preget av uenigheter, der Bulgaria ender opp med å representere en stor kostnad grunnet sitt medlemskap.

¹⁴¹ Aftenposten 23.09.2006, «*Håper på EØS-penger fra Norge*»

¹⁴² Aftenposten 22.09.2006, «*EU wants more money from Norway*». 3

¹⁴³ Aftenposten 22.09.2006, «*EU wants more money from Norway*»

¹⁴⁴ Liv Monica Stubholt – tidligere statssekretær i Utenriksdepartementet, <https://www.selmer.no/no/medarbeidere/partnere/liv-monica-stubholt/>

¹⁴⁵ Aftenposten 22.09.2006, «*EU wants more money from Norway*»

I dag vil Norge tilby mangfoldige millioner kroner ekstra for å komme i mål i pengekrangel på overtid med EU. (...) Utenriksminister Jonas Gahr Støre (Ap) har sendt mange millioner kroner med sine forhandlere til dagens møter i Brussel. (...) Selv om Romania og Bulgaria ble medlem av EU 1. januar i år, er de fortsatt ikke med i EØS-samarbeidet, som er Norges tilknytning til handel med EU-landene.¹⁴⁶

Bulgaria skildres som et land som tar seg god tid, men det spesifiseres at det er opp til Norge at en signert avtale kommer på plass.

Selv om Romania og Bulgaria ble medlem av EU 1. januar i år, er de fortsatt ikke med i EØS-samarbeidet, som er Norges tilknytning til handel med EU-landene. Årsaken er at Norge og de to andre EFTA-landene Island og Lichtenstein har sagt bastant nei til EUs krav om rundt 500 millioner norske kroner for tilgang på markedene i de to nye medlemslandene.¹⁴⁷

Forhandlingene skaper vanskeligheter og det artikkelforfatteren fokuserer på her er Norges uenighet med EU om hva som er akseptabelt. Bulgaria fremstår som en passiv og taus medpassasjere som ikke har noe særlig å si eller bidra med i dette «økonomiske og politiske pokerspillet». Dermed får mottaker en representasjon av Bulgaria som en lite selvstendig aktør, som er lite deltakende i økonomiske saker som angår en selv.¹⁴⁸

4.4b Bulgaria som et offer for gjerrige nordmenn uten empati

¹⁴⁶ Aftenposten 16.02.2007, «Slenger mangfoldige millioner på bordet».

¹⁴⁷ Aftenposten 16.02.2007, «Slenger mangfoldige millioner på bordet».

¹⁴⁸ Aftenposten 16.02.2007, «Slenger mangfoldige millioner på bordet»

Saken om EU-kontingenten er noe som opptar norske dagsavisen i februar 2007 og artikkelen «Norge tilbyr EU 425 millioner kroner», publisert av Aftenposten markerer seg som særlig relevant. Dens relevans går ut på å både framby ekstra informasjon vedrørende den lange forhandlingen, men også en ny vinkling som tegner et noe annerledes bilde av Norge i dette bilaterale samarbeidet. Denne fremstillingen er utpreget negativ, siden avisen vier mye plass til dem som kritiserer Norges umedgjørighet og regjeringens kontinuerlige avslag med å betale det EU/EØS krever. Bulgaria beskrives som et stakkarslig u-land, som må hjelpes.

Regjeringen må gjøre rede for hvorfor den ikke vil betale det EU krever i EØS-forhandlingene, krever Europeisk Ungdom¹⁴⁹ (...) Fredag morgen overleverte organisasjonen kravene til utenriksminister Jonas Gahr Støre. (...) Er det slik at det er nei-partiene med Åslaug Haga (Sp) i spissen som prøver å vinne en billig politisk seier på bekostning av kontingenten til EU? Vi mener solidariteten med Europas fattigste land er viktigere enn symbolsk EU-motstand fra SV og Sp, sier leder i Europeisk Ungdom, Finn Myrstad, til NTB.¹⁵⁰

Denne gjerrighetsbeskyldningen legges frem i avisen som en vekker, og som en advarsel at Norge ikke må tape ansikt utad, fordi enkelte aktører i regjeringen ønsker å vinne politiske spill med å være i opposisjon. Det stilles spørsmål om hvorfor Norge er så nølende med å bare si «ja» til det foreslåtte kontingentbeløpet. Norges oppførsel karakteriseres som «billig» og som et uttrykk for manglende «solidaritet», og den må modifieres umiddelbart i følge det eneste synspunktet avisen gir arena for i artikkelen. Grunnen at det er så viktig at Norge betaler, er at det ikke skal utvises gjerrighet, når et så rikt land som Norge skal forholde seg til «Europas fattigste land»¹⁵¹

Myrstad mener det er skammelig at Norge ikke vil betale det EU krever. Romania er like fattige som Turkmenistan og Bulgaria er like fattig som Botswana. Det burde være en

¹⁴⁹ Europeisk Ungdom er en partipolitisk uavhengig ungdomsorganisasjon som jobber for et aktivt norsk medlemskap i Den europeiske union. <https://www.europeiskungdom.no/omoss/>.

¹⁵⁰ Aftenposten 16.02.2007, «Norge tilbyr EU 425 millioner kroner». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007021651920236&s=2302&sa=1000819&x=574cc167133c78a0454b6fe9d07c754d&tz=Europe/Oslo&t=1668294898>

¹⁵¹ Aftenposten 16.02.2007, «Norge tilbyr EU 425 millioner kroner»

selvfølge at Norge bidrar til utjevning av sosiale forskjeller og utvikling i vår egen verdensdel, sier han.¹⁵²

Dette sitatet er fra artikkelens fortsettelse og inneholder sterke sammenligninger, som skal illustrere for leseren hvor kritisk situasjonen er i Øst-Europa er. Sammenligningene med Turkmenistan og Botswana bare forsterker Bulgarias avbildning som et land som er i en kritisk situasjon, og som er på samme økonomiske nivå som de mest underutviklede aktørene, det samme gjelder også politisk. Det kommer derfor frem som svært urimelig og regelrett «skammelig» at Norge i det hele tatt vurderer å være uenig med beløpet som kreves, og som skal anvendes for «utjevning av sosiale forskjeller og utvikling». Avisens videreformidling av politiske holdninger, som beskriver Norges handlinger som forkastelige danner en ny representasjon. Denne nye representasjonen av forholdet mellom Norge og Bulgaria oppstår i forbindelse med kontingentforhandlingene og den forsterkes av at en politisk figur som får all oppmerksomhet i media, mens meningene og begrunnelsene til de han kritiserer, av enn eller annen grunn, ikke kommer frem i Aftenposten. Dermed fremstår det som avisen gir en negativ valør til Norges politiske handlinger i denne prosessen og gir Myrstad sine meninger en sterk gyldighet.

3.4c Bulgarias kontingent – Norge viser sin tålmodighet og godvilje

Forhandlingsprosessen mellom EU og Norge beskrives i pressen som lang og krevende og den pågår, som tidligere nevnt i flere måneder. Som det synliggjøres i denne oppgaven er det langt fra kun en representasjon som kommer frem, basert på avisstoffet som publiseres om temaet. Det er mulig å filtrere ut representasjoner om alle de tre hovedaktørene involvert i det omtalte forholdet – vi ser både EU, Norge og Bulgaria fremstilt i ulike lys. Enkelte av disse fremstillingene har en positiv valør, andre kan omtales som nøytrale, tredje er klart negative og til slutt kan vi finne representasjoner som forestiller en blanding av alle, eller noen av disse fire valørtypene.

¹⁵² Aftenposten 16.02.2007, «Norge tilbyr EU 425 millioner kroner»

I enkelte artikler blir Norge, som sagt, fremstilt som gjerrig og unødvendig kranglete, men i «EU krever mer av Norge» ser man en representasjon av landet i nord som rimelig og villig til å forhandle, som kommer med økte bud, og er villig til å strekke seg for å inngå kompromisser.

Den norske forhandlingsdelegasjonen hadde tro på en positiv tilbakemelding da de la et nytt tilbud på bordet under EØS-forhandlingene i Brussel fredag. Men skuffelsen var vanskelig å skjule da EU-kommisjonen svarte «bedre, men ikke godt nok». Vi mener vi har gitt et sjenerøst tilbud som burde være grunnlag for å få en avtale nå, sa Norges sjefforhandler og EU-ambassadør Oda Helen Sletnes etter fredagens møte.¹⁵³

Her kan avisens lesere observere at rollene vendes om, sammenlignet med en av de tidligere representasjonene av Norge. Her er politikerne villig til å jobbe for løsninger og for å øke innbetalingssummen, men det er altså EU som må ha mer og er lite villig til å komme med gode motbud. De anerkjenner Norges positive innstilling og vilje til å samarbeide ved å beskrive økningen som «bedre, men ikke god nok».¹⁵⁴ Avisen siterer den norske representanten, som fremstår som rolig og konstruktiv og uttrykker sin overraskelse at det «generøse» tilbudet ikke mottas.

Fra norsk side håper man å bli ferdig så raskt som mulig, og i alle fall før neste møte i EØS-komiteen 16. mars. På forrige EØS-komitémøte ga EU beskjed om at de fryser alt arbeid med nye EU-rettsakter i EØS-avtalen. Det la et betydelig press på Norge for å komme EU-kommisjonens krav i møte.¹⁵⁵

Her man Norge som er fremdeles villig til å fortsette den konstruktive innsatsen, siden det ønsker og «håper å bli ferdig så raskt som mulig», mens EUs handlingsmønster betegnes som

¹⁵³ www.nrk.no 16.02.2007, «EU krever mer av Norge». <https://www.nrk.no/urix/eu-krever-mer-av-norge-1.1861031>

¹⁵⁴ www.nrk.no 16.02.2007, «EU krever mer av Norge». <https://www.nrk.no/urix/eu-krever-mer-av-norge-1.1861031>

¹⁵⁵ www.nrk.no 16.02.2007, «EU krever mer av Norge».

«press». På denne måten presenteres leseren med en avbildning av EU som nokså strenge og storforlangende og Norge som kompromiss-orientert.

En annen avisartikkel som er med på å konsolidere den samme representasjonen, som leseren fikk i den jeg nettopp omtalte, er «100 millioner unna EØS-løsning», som kom ut i Aftenposten dagen etter. Den fungerer som en fortsettelse av fortellingen om den tøffe EU-forhandlingen. Ifølge den er enighet ikke langt unna, hovedsakelig takket være fleksibilitet fra norsk side.

Pengekampen mellom Norge og EU fortsetter selv om Norge i går tilbød totalt 425 millioner kroner for EU-utvidelsen. Norges EU-ambassadør Oda Sletnes kan ennå ikke feire at den langtrukne pengekrangelen i Brussel er over. Det er fortsatt uklart hvor mye Norge til slutt skal punge ut for tilgang til markedene i de to nye EU-landene Romania og Bulgaria. (...)Vi kom med et generøst tilbud. Det var en positiv atmosfære i møtet. Vi er nærmere mål i forhandlingene nå, sier Norges forhandlingsleder Oda Sletnes til Aftenposten.¹⁵⁶

Beskrivelsene som serveres roser den norske innsatsen og landet fremstår som en aktør med mye stamina og tålmodighet, og som fremdeles står og kjemper i den tunge «pengekampen». Selv om forhandlingsprosessen beskrives som slitsom og «langtrukken», er de norske representantenes innstilling og «humør» positive, de ser rett og slett frem til å «feire» ferdigstillingen av prosessen. Et annet moment som gir videre belegg for å beskrive Norges innsats som konstruktiv og løsningsorientert, er at Bulgaria blir inkludert, som avisen skriver om. Det står i artikkelen at begrunnelsen for at Norge aktivt oppsøker tette samtaler med landet er øst er for å sikre at løsninger blir gode, og også gagnar mottakeren av pengene.

Særlig den siste måneden har Norge ført dialog direkte med Romania og Bulgaria. Det ligger an til at ca. 40 prosent av den norske ekstrakontingenten går direkte til bilaterale programmer med de to landene. Statssekretær Liv Monica Bargem Stubholt (Sp) sier at begge parter er opptatt av å avslutte forhandlingene så raskt som mulig. Hun understreker at forhandlingene

¹⁵⁶ Aftenposten 17.02.2007, «100 millioner unna EØS-løsning». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007021751932232&s=2302&sa=1000819&x=3edcd95b5c89e270a8268927a2247af2&tz=Europe/Oslo&t=1668348211>

ikke går på overtid fordi Norge vegrer seg mot å være med på sosial og økonomisk utvikling i Romania og Bulgaria.¹⁵⁷

Norge legges frem som en dialogssøkende tilrettelegger, og en aktør som vil komme i direkte kontakt med landet som er grunnen på hvorfor den langvarige diskusjonen i det hele tatt finner sted, altså Bulgaria. Landes representanter sies å være veldig interesserte i å «avslutte forhandlingene så raskt som mulig». Norge ønsker i tillegg et image hvor det er tydelig at det tar lang tid av andre grunner, og ikke fordi det «vegrer seg mot å være med på sosial og økonomisk utjevning». Dette er, etter all sannsynlighet forsøk på å renske sitt omdømme og viske vekk lesernes oppfatninger skapt i artikkelen «EU krever mer fra Norge», som jeg analyserte ovenfor i oppgaven, der landet ble malt som gjerrig og kranglete.

Den lange forhandlingsprosessen blir formeldt avsluttet ved signeringen av EØS-avtalen 29.03.2007, noen måneder på overtid. Denne hendelsen markerer slutten på en langvarig forhandling, som jeg også omtaler i oppgaven ved å analysere avisartikler, som kommer ut underveis i prosess og som tilbyr en god mengde med utlesninger, som danner grunnlaget for å identifisere flere representasjoner.

«Utenriksminister Jonas Gahr Støre (Ap) sier i en pressemelding at regjeringen er glad for at det nå er oppnådd enighet med EU. Det skjedde nesten tre måneder på overtid. Avtalen innebærer at Norge gir et viktig bidrag til to av de fattigste landene i EU, og gir en historisk mulighet til økt kontakt og samarbeid mellom Norge, Bulgaria og Romania, sier Støre»¹⁵⁸

Gahr Støre gir ifølge denne gjengivelsen ingen tegn til irritasjon eller misnøye med hvor mye ressurser i form av penger og tid Norge har måttet bruke på å ferdigstille denne avtalen. Han kommer med ingen kritikk, og ingen ekstra informasjon som belyser aspekter ved den lange forsinkelsen. Denne håndteringen av Norge og utenriksministeren kaster et fordelaktig lys over landet og innsatsen, som også styrkes av politikerens imøtekommenhet og hans valg å

¹⁵⁷ Aftenposten 17.02.2007, «100 millioner unna EØS-løsning». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007021751932232&s=2302&sa=1000819&x=3edcd95b5c89e270a8268927a2247af2&tz=Europe/Oslo&t=1668348211>

¹⁵⁸ Dagsavisen 29.03.2007, «EØS-avtalen er signert». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023322007032952922192&s=2332&sa=1000819&x=e41cfb30cab3f607946a12ed7c9b1f0&tz=Europe/Oslo&t=1668372241>

fokusere på det, som har betegner som sterkt positivt – «historisk mulighet for økt kontakt og samarbeid». Et annet fokusområde, som avisen konsentrerer seg om, og informerer leserne, er viktigheten om at denne lange forhandlingen endelig er avsluttet, og at viktig hjelp vil være på plass. En ekstra ting, som graders som svært viktig er anledningen Norge får til å hjelpe fattige land – «viktig bidrag til to av de fattigste landene i EU». Med dette får denne representasjonen av bistandsgiganten Norge en tydelig positiv normativ valør.

4.5 Bulgareren og politikken

Denne representasjonen har et visst slektskap med representasjonen om Bulgarias «korrumperende» virkning - dette underkapittelet fokuserer mer spesifikk på at jeg vektlegger den potensielle politiske skadevirkning, som Bulgaria kan ha seinere, som medlem av EU. Et annet formål er også å synliggjøre en representasjon av en politisk tilhørighet som har et svært ubetydelig antall representanter i Norge, og kontrastere denne med opplysningen «ytre høyre» får en bulgarsk representant i EU-parlamentet og at Bulgarsk ytre høyre får andre plass i presidentvalget i Bulgaria. Denne representasjonen betoner «bulgareren» negativt, men likevel som handler på en måte som er å forvente ev en østeuropeer. Et handlemønster, som ble omtalt tidligere i oppgaven i forbindelse med avisartikkelen «*Det store nye rådville Europa*».

4.5a Bulgarernes bidrag til høyreekstremismens vekst

Dagsavisen serverer en nyhet som kan sies å bære en negativ normativ valør og gir leseren en lite attraktiv skildring av Bulgaria. Avisens artikkel handler om at takket være Bulgaria og Romanias medlemskap, kan Europaparlamentet få en egen «høyreekstrem» gruppe, noe som kritiseres og latterliggjøres av blant annet Martin Schultz, sosialistens tyske leder.

Det er de nyankomne EU-landene Romania og Bulgaria som gjør at ytterste høyre igjen får nok medlemmer til å danne sin egen politiske gruppe i Europaparlamentet. Romania bidrar med seks nye parlamentarikere til ekstremistfløyen, Bulgaria med én.

Med nye «Identitet, Tradisjon, Suverenitet» (ITS)¹⁵⁹ er det nå åtte politiske grupper i EU-parlamentet. ITS består foreløpig av 20 parlamentarikere fra sju av EUs 27 medlemsland. Representantene kommer fra Frankrike, Østerrike, Italia, Belgia, Storbritannia, Bulgaria og Romania¹⁶⁰.

Bulgarias bidrag til denne veksten er fremstilt ved bruk av en kritisk undertone i Dagsavisen, densamme artikkelen informerer at lederen for denne voksende gruppen - «høyreekstreme, Bruno Gollnisch, fra «Front National» er i påvente av en domstolsavgjørelse i forbindelse hans påstander: «Han venter på domsavgjørelse etter at han benektet nazistenes bruk av gasskamre under andre verdenskrig og sådde tvil om Holocaust for to år siden».¹⁶¹ Det at Bulgaria omtales ikke bare som et land med egne representanter i en gruppe, ledet av en Holocaustbenekter, men også som et land som fører til at den nevnte gruppen vokser og får økt økonomisk støtte, bidrar ikke til at Bulgaria får et godt image blant flertallet av Dagsavisens lesere:

Nyheten om en egen fløy på ytterste høyre, blir ikke tatt godt imot i EU- parlamentet. Torsdag sendte sosialistgruppen en oppfordring til de øvrige politiske grupperingen med oppfordring om boikott av den nye gruppen. Lederen av sosialistene, tyske Martin Schulz, kaller gruppen en «grotesk gjeng fra ekstremhøyre»¹⁶²

Denne gruppen med høyreekstreme politikere, beskrives av avisen som «en grotesk gjeng fra ekstremhøyre». Disse andre partiene truer også med boikott. Det er nærliggende å sidestille gruppens representasjon med hvordan Bulgaria representeres. Bulgaria er tross alt representert i gruppen og avisens beskrivelse av saken er nådeløs, formidlet via politiske motstandere av dette partiet, den kjennetegnes av en meget fremtredende negativitet og latterliggjøring.

¹⁵⁹ ITS er et politisk parti, tilhørende den ytre- høyreside av politikken som ble etablert januar 2007 og oppløst november 2007.

¹⁶⁰ Dagsavisen 15.01.2007, «Ekstreme samles i EU»

¹⁶¹ Dagsavisen 15.01.2007, «Ekstreme samles i EU»

¹⁶² Dagsavisen 15.01.2007, «Ekstreme samles i EU»

De har ingenting til felles med de andre fellesgruppene i Parlamentet, og har ingen konstruktiv rolle å spille, sier den konservative EU-parlamentarikeren James Elles fra Storbritannia. Det er viktig å vite hvem sin fiende er, og sammen er de i de minste lett gjenkjennelige, sier Chris Davies fra Den liberale gruppen»

Bare noen få dager etter medlemskapet ble et faktum blir Balkanlandet omtalt med sterke karakteriseringer som «fiende» og «grotesk gjeng», kraftfulle ord, som setter et tydelig negativt preg hos dagsavisens lesere. En annen ting som setter preg på denne representasjonen av Bulgaria, er at avisen anser «ITS» sin side i saken og dets mening som uinteressante og irrelevante ved å ikke tilby leseren en innsikt i hva dette partiets representanter har å si. Det skrives kun om motstanders posisjon og dette signaliserer til avisens lesere at ITS sine standpunkter er ugyldige og uverdige.

4.5b Bulgarernes som er i opposisjon til EU

«*Presidentvalg i Bulgaria*», er artikkel publisert av NRK, som informerer leseren om hvordan det gikk med presidentvalget i Bulgaria i oktober 2006. Opplysningen om at kun 40 % av dem som hadde stemmerett deltok i valget er noe NRK reagerer på og fremstiller som en negativ karakteristikk. Bulgarere blir da beskrevet som passive og ikke interesserte i å delta i sin egen fremtid. Denne representasjonen profilerer seg som negativ og er med på å tilby en representasjon av bulgarerne, som folk som lett blir fanget av ideene ytterst høyre politikk kommer med. I tillegg skildres store deler av befolkningen som EU-motstandere.

«Bulgarerne stemte i dag over hvilken president som skal lede Bulgaria inn i EU i 2007. Den sittende presidenten Georgi Parvanov vant første valgrunde med 60-63 prosent. Men

valgdeltakelsen var for lav, rundt 40 prosent ifølge valgdagsmålinger. Ultranasjonalisten Volen Siderov fikk rundt 20 prosent oppslutning»¹⁶³

Bulgarere med stemmerett kommer frem som ganske uinteresserte i å bestemme hvilken politiker skal agere som Bulgarias ansikt utad, når landet er på vei inn i det europeiske felleskapet. Implikasjonene ved et så labert oppmøte er at Bulgarerne har en lav politisk kompetanse og mangler den sterke demokratiske ånd, som ofte er å finne i de mer velstående vesteuropeiske statene. Et annet forhold, som sannsynligvis vil kunne oppfattes som en uting av NRKs lesere, er at mange av velgernes preferanser er rettet mot det «ultranasjonalistiske» partiet «Ataka» (Attakk)¹⁶⁴

«Mens president Parvanov i valgkampen har vist til at Bulgaria er blitt medlem i NATO og kommer med i EU fra 1. januar neste år, så er Siderov motstander av det bulgarske EU-medlemskapet. I valgkampen har han også kritisert den innflytelsen den tyrkiske minoriteten og sigøynerne har i Bulgaria»¹⁶⁵.

Det at et «ultranasjonalistisk» parti havner på andre plass i et presidentvalg, som i utgangspunktet preges av en svært lav deltakelse, fremstiller mange bulgarere som motstandere av EU-medlemskapet, samt minoritets- og islamfiendtlige. Dette står i strid med EUs, og den vestlige verden generelt, sitt verdisett, som hedrer representasjon, mangfold og aksept, samt demokratisk medborgerskap.

Mange bulgarere skal også ha signalisert at de ikke bryr seg om et presidentvalg, og at de sitter med en misnøye og «frustrasjon»: Mange av velgerne signaliserte at de ikke kom til å stemme - mye fordi de er frustrerte over de harde økonomiske og sosiale reformene som har blitt innført i landet». Avisen hevder at langt fra alle er fornøyde og forklaringen på den politiske passiviteten er å finne i befolkningens pessimistiske syn på «reformene» En av disse «reformene», er EU-medlemskapet, landets nye utenrikspolitiske retning, og avisen tegner

¹⁶³ www.nrk.no 22.10.2006, «Presidentvalg i Bulgaria». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0024622006102249232120&s=2462&sa=1000819&x=574320aa34ecf13880e8324544e9cc6e&tz=Europe/Oslo&t=1667756552>

¹⁶⁴ «Attakk» er et bulgarsk politisk parti, grunnlagt i 2005, som er ett av de politiske alternativene for velgere med ytre-høyre politiske holdninger

¹⁶⁵ www.nrk.no 23.10.2006, «Presidenten fikk flest stemmer».

opp et bilde av Bulgaria, som preges av en sterk uenighet om EU gagnar landet eller ikke. En annen dimensjon leseren blir kjent med, er alternativet som en stor andel av velgerne går for, nemlig det «ultranasjonalistiske» alternativet «Attack». En lignende situasjon er å observeres i Ungarn, hvor vesten advarer mot en mulig økning av ultrahøyre sympatisører, som jeg også omtaler i denne oppgaven – i min analyse av «Det nye store rådville Europa»¹⁶⁶

4.6 Bulgareren som arbeidsinnvandrer

Etter at Bulgarias medlemskap blir et faktum 01.01.2007, men i noen tilfeller i tiden i forkant, er det et visst skifte i hvilken type nyhetssaker som blir mer aktuelle i dagspressen i Norge. Et naturlig fokusområde er å omtale og undersøke forhold knyttet til bulgarere som reiser ut av landet for å arbeide, og noen av dem reiser til Norge. Denne oppgaven vil dermed interessere seg i å belyse hvilke representasjoner av bulgareren som arbeidstaker kommer til synet i de fire undersøkte avisene. Et annet moment, som opptar dem som skriver om Bulgaria og innvandring av arbeidere fra øst, er hvilke utordringer dette kan føre til. Artikkelen jeg har undersøkt identifiserer flere situasjoner og problemområder, som da skrives om og diskuteres i de respektive avisartiklene. Hovedtrekket ved denne representasjonen av bulgareren er at den er tosidig – en av den mindre kompetente bulgarske arbeidstaker, som truer med å oversvømme og mette markedet med sine billige tjenester. Den andre av den nyttige bulgarer, som tilfredsstiller spesifikke sysselsettingsbehov, og er et nyttig tilskudd, som effektiviserer markedet.

4.6a Bulgarerne som trussel mot norsk arbeidsliv

¹⁶⁶ Aftenposten 06.10.2006, «Det nye store rådville Europa».

En av «sakene», «Utlendinger strømmer til Island»¹⁶⁷, kaster lys over innvandringssituasjonen på Island – innvandringen i landet domineres av polske borgere som «strømmer» til Island. Landet har i tillegg, den samme tilknytningen til EU/EØS og denne sammenligningen mellom landene blir derfor særlig relevant: «Nesten 8.5 prosent av den islandske arbeidsstyrken er utenlandsk arbeidskraft, og dette er en høyere andel enn i noe annet nordisk land». Videre blir leseren fortalt at:

Polakkene utgjør den største gruppen. Det er omkring tre ganger så mange polske arbeidere på Island som dansker, som tidligere har utgjort den største gruppen. Mange arbeidere er også kommet fra de baltiske land». Artikkelen framstår som et forsøk på å male et bilde av en mulig utvikling som Norge også kan berøres av, når Bulgaria og Romania blir en del av EU noen måneder senere. En konsekvens er faren for sosial og/eller økonomisk dumping.¹⁶⁸

«Det er imidlertid et krav at arbeidsgiver må rapportere om lønn og arbeidsforhold innen 10 dager etter at et arbeidsforhold er innledet. Dette kravet er satt for å sikre seg at islandske bestemmelser om minstelønn og andre arbeidsforhold blir overholdt»¹⁶⁹. Islandske myndigheter advarer med andre ord at et strengt kontrollopplegg har måttet iverksettes for å forhindre mulige ubalanser i tilbud- og etterspørselsforholdet i landet. Dette vil muligens kunne oppstå når et stort antall arbeidssøkere overmetter arbeidsmarkedet, som mest sannsynlig vil kunne føre til uregulerte arbeidsforhold og problemer av ulik økonomisk og sosial karakter. Et av artikkelens hovedpoeng, som er mulig er trekke ut her, er en skult advarsel rettet mot Norge – selv om det ikke rapporteres om noe store kollisjoner på arbeidsmarkedet i Island, er Norge 15 ganger større enn Island. Som en vet fra grunnleggende økonomisk teori – jo større et marked er, jo mer utsatt det blir for utfordringer når fundamentale bestanddeler som tilgjengelighet og pris på arbeidskraft endres. Dermed presenteres bulgarere og rumenerne som en mulig belastning får markedets likevekt. Dette skjer spesielt med tanke på den så korte tiden siden 2004 medlemmene fikk tilgang til EU-

¹⁶⁷ Aftenposten 23.11.2006, «Utlendinger strømmer til Island».

¹⁶⁸ Aftenposten 23.11.2006, «Utlendinger strømmer til Island».

¹⁶⁹ Aftenposten 23.11.2006, «Utlendinger strømmer til Island».

markedene, noe som ble lovfestet via Tjenstedirektivet¹⁷⁰. På Island skal tanken trolig være å handle i forkant for å forhindre at et for høyt antall arbeidssøkende ankommer landet:

«Island hadde en tid en strengere kontroll med arbeidsinnvandringen fra noen av de landene som ble nye EU-medlemmer i 2004. Landet ønsker imidlertid nå å ha en kontroll med arbeidsinnvandring en tid framover fra de nyeste EU-medlemmene Bulgaria og Romania»¹⁷¹.

Da kan denne artikkelen blant annet tolkes som en «lær fra oss, gjør som oss»- advarsel.

En annen konsekvens som dette mediet bringer frem, er noe som opposisjonsmaktene i landet bruker i politisk sammenheng:

«Partiet er bekymret for at Island ikke har den nødvendige kapasitet til å ta imot den økende innvandringen. Ifølge meningsmålinger på Island har oppslutningen om partiet økt den senere tiden. Det er valg på Island til våren»¹⁷². Her rettes fokuset mot at arbeidsinnvandring ikke skjer uten videre virkninger, og de som banker på arbeidsmarkedets dører vil bruke opp en viss «kapasitet» for kunne blitt «tatt imot». Det er da tilretteleggingen og behovet for å bruke ekstra ressurser på de nyankomne, er hva avisene sikter til. En annen ting som blir tilsiktet her er det politiske aspektet ved denne motreaksjonen, som innvandrerskeptiske opposisjonen bruker, altså det kjente narrative at innvandrere kan skape kaos og splittelse, samt forstyrre et allerede velfungerende og etablert arbeidsmarked. Artikkelen synligjør i tillegg at arbeidsinnvandring heller bensin på bålet i en allerede eksisterende dualisme i politikken hvor den sittende regjeringen mener at «Island har i dag under 1% arbeidsledighet og den utenlandske arbeidskraften blir sett på som nødvendig for å holde hjulene i gang». De som sitter i opposisjon mener, kanskje ikke overraskende, at innslippingen av utenlandsk arbeidskraft bør skje på en strengt regulert måte. En annen tese diskuteres i «*En statsmann fra Sverige*»¹⁷³, som deler en rekke tanker om hva kan være ugunstig når det finnes flere politiske leire som er uenige om hvem bør være med i EU og hvordan administrere de forskjellige forhold som følge med nye medlemmer. Et potensielt problem som skyves frem er faren for

¹⁷⁰ Tjenstedirektivet er et EU-direktiv som regulerer den frie bevegelsen av tjenester innenfor EU og EØS
Store norske leksikon, «Tjenstedirektivet» 19.11. 2022. <https://snl.no/tjenstedirektivet>

¹⁷¹ Aftenposten 23.11.2006, «Utlendinger strømmer til Island»

¹⁷² Aftenposten 23.11.2006, «Utlendinger strømmer til Island».

¹⁷³ Dagsavisen 24.11.2006, «En statsmann fra Sverige».

utviklingen av noen gråsoner på arbeidsmarkedet, både lokalt, men også internasjonalt innad EU:

«Ja, vi ønsker et enhetlig marked, har sosialistene sagt. Men det må reguleres slik at det også ivaretar lønnstakernes interesser. Som vanlig har man fått et kompromiss som har sørget for reguleringer som hindrer at den frie flyt fører til sosial dumping i form av at landene underbyr hverandres lønninger og sosiale standarder»¹⁷⁴.

Dette sitatet belyser hvilke ustabiliteter kan komme på dagsordenen dersom man styringsmaktene er lemfeldige i sin håndtering av utvidelsen, og lar markedet og arbeidsstyrken flyter flyt mellom medlemmer med ulikt lokale lønnsnivåer. Leserne minnes dermed at mindre velstående land kan «strømme inn», på lik linje med hva hendte på Island, og skape en så stor overflod av ivrige arbeidssøkere at lønsmottakerne i Norge blir truet. Dette vil potensielt kunne også sette eksisterende velstandsstandard i en nedoverpekende retning, med meget uønskede følger, som for eksempel «sosial dumping»¹⁷⁵. En annen implikasjon som ligger i «... landene underbyr hverandres lønninger ...»¹⁷⁶, er faren for at bulgarerne ikke bare er med på å ødelegge for norsk arbeidsmarked, men også sitt eget som en uheldig bieffekt. Denne bieffekten handler om at det foreligger en viss fare for at bulgarske arbeidere flommer ut i retning vest, tiltrukket av høye norske lønninger, som vil føre til at bulgarsk arbeidsmarked tappes for kvalifisert arbeidskraft. Bildet som materialiserer seg for dagsavisens lesere er noe skummelt – både norske og EU-politikere har en formidabel oppgave, hvis man skal klare å unngå at «sosiale standarder» blir grovt forstyrret grunnet økende medlemskap fra Øst-Europa.

Aftenpostens «Historisk vekst i befolkningen» gir en sammenfatting av befolkningsveksten i 2006 i tillegg til sin prognose om hvilken utvikling det er å forvente i 2007. «Jeg tror innvandringen fortsatt vil være høy fordi det er stor etterspørsel etter arbeidskraft. Men det er for tidlig å si om det blir ny rekord i 2007, sier Østby¹⁷⁷. Fra nyttår ble Bulgaria og Romania

¹⁷⁴ Dagsavisen 24.11.2006, «En statsmann fra Sverige»

¹⁷⁵ Dagsavisen 24.11.2006, «En statsmann fra Sverige»

¹⁷⁶ Dagsavisen 24.11.2006, «En statsmann fra Sverige»

¹⁷⁷ Lars Østby var i 2006 befolkningsforsker ved Statistisk sentralbyrå

medlemmer av EU»¹⁷⁸. Forventningene som forbindes med Bulgaria er bidrag til arbeiderretterspørselen som vil muligens kunne bidra til en «ny rekord». Denne rekorden ble registrert i 2006: «2006 skiller seg ut. Vi ligger an til den største nettoinnvandringen noen gang. I tall er det den største innvandringen så langt tilbake som vi har registrert, det vil si femti år tilbake»¹⁷⁹. EØS-tilhørighet har ført til innvandring av enorme dimensjoner og Balkanlandet Bulgaria forventes å være med på å øke befolkningstallet til høyeste tallet noensinne i Norsk dokumentert historie.

En annen avis kommer med en artikkel, «Rumenerne står klare», som legger frem andre prognoser i forhold til bulgarsk aktivitet på det norske arbeidsmarked: «... tror ikke det er sannsynlig at det vil komme særlig med rumenske bygningsarbeidere til Norge. Skjærvø tror heller ikke at mange bulgarere vil komme. Vi tror bulgarerne heller vil dra sørover til land der språkproblemene er langt mindre»¹⁸⁰. Bulgarerne antas skremt av språkbarrieren og velger bort Norge. Her fremstilles arbeiderne fra Balkan for noe redde for de uattraktive værforholdene i Norge, og ikke tilpasningsdyktig nok til å kunne håndtere «språkproblemene».

4.6b Den nyttige bulgareren

Mens noen av artiklene omtalt i dette kapittelet, som for eksempel «Utlendinger strømmer til Island»¹⁸¹ beskriver arbeidsinnvandring innen EU/EØS land, som noe potensielt farlig, grunnet den store mengden folk som brått inntar et arbeidsmarked, ved å strømme inn, fokuserer «Nye innbyggere»¹⁸² på å offerere en positiv side ved EU-arbeidsinnvandring:

¹⁷⁸ Aftenposten 06.01.2007, «Historisk vekst i befolkningen».

¹⁷⁹ Aftenposten 06.01.2007, «Historisk vekst i befolkningen»

¹⁸⁰ Dagsavisen 04.01.2007, «Rumenerne står klare».

¹⁸¹ Aftenposten 23.11.2006, «Utlendinger strømmer til Island».

¹⁸² www.wrk.no 08.01.2007, «Nye innbyggere». <https://www.nrk.no/kultur/nye-innbyggere-1.1825331>

Det er mer riktig og ærlig enn å hente arbeidskraft hit under rare betegnelser som "økonomisk flyktning" eller asylsøknader basert på bare delvis riktig grunnlag. Norske bedrifter som trenger folk er også aktive og henter kvalifiserte arbeidere hit. På den måten blir man etter hvert kvitt dårlige rykter som preget det norske samfunnet de siste 30 årene om folk som kommer hit bare å leve på trygd. Samtidig blir det innenfor EU-rammen mer rettferdig arbeidsmarkedsbetingelser og lovlige forhold basert på fri vilje fra begge sider.¹⁸³

Vi ser at den østeuropeiske arbeideren blir fremstilt i en veldig flatterende lys – et nyttig og nødvendig tillegg til det norske arbeidsmarkedet. I tillegg til å tilfredsstille en etterspørsel etter «kvalifisert» arbeidskraft, hjelper også den østeuropeiske arbeideren å ivareta noen av EU og EØS sine grunnleggende prinsipper – fri flyt av arbeidskraft og «lovlige forhold basert på fri vilje fr begge sider»¹⁸⁴. Et annet bidrag, ifølge avisen er at ved å ha en flyt regulert og arbeidsmarkedets behov, altså behovet for arbeidskraft kartlegges først fra norsk side, «norske bedrifter er aktive og henter kvalifiserte arbeidere hit»¹⁸⁵, for å så ansette og bringe inn i Norge, ut fra hva behovet tilsier.

På denne måten blir innvandrersens omdømme reparert, hevder NRK, siden denne arbeidsinnvandringen fra blant annet Øst-Europa og Bulgaria representerer noe annet enn en «"økonomisk flyktning" eller asylsøknader basert på bare delvis riktig grunnlag»¹⁸⁶. Her sier NRK at folk i Norge ikke i stor grad mener at innvandrere «kommer hit bare å leve på trygd»¹⁸⁷, siden sysselsettingen blant innvandrere, som kommer til Norge grunnet arbeid fremstår i deres øyner som langt høyere.

Nå er det mulig for polakker, tyskere (som stort sett er fra gamle Øst-Tyskland) og andre arbeidere fra tidligere østblokkland å søke hit. Foreløpig med noen overgangsordninger slik at man har ordnet fulltidsarbeid med arbeidsgiveren og derfor har grunnlag for å få oppholdstillatelse. Representanter for arbeidsgiverne som HSH (Handels- og

¹⁸³ www.wrk.no 08.01.2007, «Nye innbyggere»

¹⁸⁴ www.wrk.no 08.01.2007, «Nye innbyggere»

¹⁸⁵ www.wrk.no 08.01.2007, «Nye innbyggere»

¹⁸⁶ www.wrk.no 08.01.2007, «Nye innbyggere». <https://www.nrk.no/kultur/nye-innbyggere-1.1825331>

¹⁸⁷ www.wrk.no 08.01.2007, «Nye innbyggere»

servicenæringenes Hovedorganisasjon) og NHO er for å oppheve til og med disse ordningene. Meningen er å gjøre det enklere å søke arbeid fra Baltikum og nye EU-medlemmer som Bulgaria og Romania¹⁸⁸.

Ikke bare er det er helt ufarlig at det kommer mange bulgarske og rumenereske arbeidere til Norge, men basert på arbeidsgiverne og deres organisasjoner er det svært ønskelig, hevder avisen. Dette bildet av en polske og balkanske arbeidere, som nyttige og nødvendige er en noe uvanlig fremstilling sett i lys av noen av de andre fremstillingene som trer frem.

Bulgarenen en lærer om, ved å lese aviser er representert av flere ulike fremstillinger i norske aviser. En av disse representasjonene skildrer bulgarenen som er et ønsket og nyttig tilskudd til det norske arbeidslivet. En som bidrar til at norske bedrifter får tilgang til arbeidskraft, som gir en mulighet for å minske lønnskostnadene. Denne fremstillingen taler ikke bare om bulgarenen som nyttig, men også som velkommen og egentlig veldig ønsket av norske arbeidsgivere. Et sitat fra Aftenpostens «Vil ha flere østfra»¹⁸⁹ underbygger dette.

Regjeringen må gjøre det enklere for arbeidssøkere fra Bulgaria, Romania, Polen og Baltikum å få jobbe i Norge, mener arbeidsgiverorganisasjonene. I stedet for å innføre byråkratiske overgangsordninger for arbeidssøkere også for de nye EU/EØS-landene Bulgaria og Romania, så bør Regjeringen oppheve de ordningene som i dag gjelder for de østeuropeiske landene, sier informasjonssjef Jarle Hammerstad i HSH¹⁹⁰.

Her blir den bulgarske arbeidssøkeren beskrevet som en som får det litt for vanskelig og det er ufortjent, utfra hvilken resurs den kunne ha kunne vært, om det ikke hadde vært så komplisert å anskaffe seg norsk arbeids- og oppholdstillatelse. Aftenpostens bilde går videre ut på at arbeideren fra Balkan er ilagt urettferdige begrensinger, som ikke bare skader ham personlig, men også det norske arbeidsliv, som potensielt går glipp av viktige ressurser og billig kompetanse.

¹⁸⁸ ¹⁸⁸ www.wrk.no 08.01.2007, «Nye innbyggere»

¹⁸⁹ Aftenposten 06.01.2007, «Vil ha flere østfra». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007010650876663&s=2302&sa=1000819&x=c25d04b408c90082cce19b1298f6b29f&tz=Europe/Oslo&t=1668118281>

¹⁹⁰ HSH står for handels og servicenæringens hovedorganisasjon

Overgangsordningene krever at arbeidsinnvandrere fra Øst-Europa har oppholdstillatelse i Norge. Slik tillatelse forutsetter at de på forhånd har et fulltids arbeidsforhold med norske lønns- og arbeidsvilkår.

Hammerstad viser til at mange av medlemsbedriftene nå regner med å gå utenlands for å skaffe seg arbeidskraft, noe de aldri har opplevd før. Og med dagens høykonjunktur i Sverige og Danmark, kan de heller ikke basere seg på arbeidskraft derfra¹⁹¹.

Mottakeren får via denne artikkelen en representasjon av arbeidstakeren fra øst som det eneste reelle alternativet, hvor markedet befinner seg i en «høykonjunktur», og bulgareren, sammen med sine to andre østeuropeiske fattige fettere er den eneste redningen for et marked med brennende bemanningsbehov.

4.7. Den marginaliserte bulgareren som møter en utstrakt, norsk hånd

Når Bulgaria er blitt en del av EU, er det naturlig at bulgarske borgere i mindre eller større grad blir en del av hverdagen i Norge. Noen av disse borgerne kommer fra svært fattige kår, og tilhører marginaliserte eller utstøtte grupper. For disse bulgarerne representerer Norge en utvei. Denne representasjonen fremstiller ropet om hjelp, som ofte blir besvart, som disse vanskeligstilte bulgarerne retter mot den samvittighetsfulle hjelpene nordmannen. Den normative valør i representasjonen av bulgarerne kan beskrives som noe positiv og betonet med en dose medlidenhet – den fattige, som har krav på veiledning og hjelp kan dra nytte av de nyttige tiltakene som Norge har på plass.¹⁹²

En slik gruppe er bulgarske prostituerte, som oppsøker Prosentret og Norges reaksjon er å tilby dem støtte og muligheter for prekvalifisering. Beskrivelsen av en slik prosess står på

¹⁹¹ Aftenposten 06.01.2007, «Vil ha flere østfra». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007010650876663&s=2302&sa=1000819&x=c25d04b408c90082cce19b1298f6b29f&tz=Europe/Oslo&t=1668118281>

¹⁹² Prosentret er et offentlig tilbud som er opprettet for å hjelpe ut av sexsalg og lignende utfordringer. <https://prosentret.no/om-pro-sentret/om-oss/pro-sentret-er/>

dagsplanen hos Aftenposten og artikkelen de publiserer «Prosjektet arrangerer datakurs for prostituerte».

Hvordan søke en ordinær jobb, når du aldri har vært på Internett? Prosjektet arrangerer nå datakurs for prostituerte - som ett av flere arbeidsmarkedstiltak. Prostitusjonsmarkedet i Norge endrer seg. I fjor var det en nedgang i antall norske prostituerte, som oppsøkte Prosjektet. Av totalt 1359 brukere, var 360 av dem norske. 448 kvinner kom fra Afrika, først og fremst Nigeria. 348 kom fra Øst-Europa, den største gruppen fra Bulgaria, deretter Estland. 112 kvinner kom fra Asia, først og fremst Thailand.¹⁹³

Bulgarske borgere har et betydelig bidrag til prostitusjonsstatistikken, og utgjør «den største gruppen» fra Øst-Europa, og dette er til en viss grad overraskende, siden det andre fattige landet fra regionen, Romania, er tre ganger så folkerikt. Dette forteller leseren at prostitusjonsimport er virkelig et omfattende problem, og at Norge ta utfordringer på alvor og fremstilles som en aktør, som først og fremst ønsker å hjelpe de prostituerende ved å få dem til å se etter en annen utvei, og ved å tilby dem utdanning. I denne artikkelen ser vi Norge i en humanitær rolle, Norge som ofte er assosiert med betegnelsen «verdensmester i Bistand»¹⁹⁴ og ikke minst «verdensmester i samfunn»¹⁹⁵. Denne rollen fremstår derfor som naturlig og i samsvar med hva landet står for både nasjonalt og internasjonalt. En annen egenskap, som legges frem i avisen er Norges tendens til å satse på rehabilitering, fremfor straff – «hvordan søke en ordinær jobb, når du aldri har vært på internett»¹⁹⁶. En annen egenskap man kan lese ut av presentasjonen er Norges tro på mennesket og dets vilje til å være produktivt og lovlidig, og mennesker må få flere sjanser til å delta på arbeidsmarkedet.

«Prosjektets» ansatte, godt hjulpet av de prostituertes interesseorganisasjon, har drevet oppsøkende informasjonsarbeid blant de prostituerte. Interessen for kursene er der, men det er ikke lett å få jentene til å møte opp til avtalt tid. Jeg ringte flere av dem som hadde meldt seg

¹⁹³ Aftenposten 18.03.2007, «Prosjektet arrangerer datakurs for prostituerte», <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007031852639885&s=2302&sa=1000819&x=8c2d2962dbf9e75199ddd9a937ebe1e8&tz=Europe/Oslo&t=1668368181>

¹⁹⁴ Aftenposten 25.05. 2005, «Verdensmester i bistand»

¹⁹⁵ Harald Eia bruker uttrykket i hans dokumentar «Sånn er Norge». <https://tv.nrk.no/serie/harald-eia-presenterer-saann-er-norge/sesong/1/episode/3>

¹⁹⁶ Aftenposten 18.03.2007,

på, for å minne dem om tidspunktet. (...)Samtidig frykter noen av kvinnene problemer med bakmenn, hvis de bruker tiden sin på skolegang. Tiden skal brukes til å tjene penger.¹⁹⁷

«Proserteret» blir skildret som en utrettelig støttespiller for kvinner, som prostituerer seg og gjør en del mer enn å bare sette opp kurs og vente på påmelding og oppmøte. Dets ansatte kommer frem som lang mer engasjerte og proaktive. De andre kvalitetene som kommer til uttrykk i avisen er stå på vilje - «det er ikke lett å få jentene til å møte opp»; opptatt av de utnyttende «bakmennene» ikke skal få viljen sin og eksploatere disse kvinnene – «noen av kvinnene frykter problemer med bakmenn».

En avisartikkel, som publiseres i Aftenposten forteller om en situasjon som også involverer prostituerte fra Bulgaria – «Nå får de hjelp». Denne handler, i likhet med den tidligere analyserte artikkelen om Proserteret også om en gruppe damer, som prostituerer seg, og som også tilbys hjelp fra flere hold. Formålet er ta de såkalte bakmenn, som antas å bruke tvang og utnyttelse.

I natt fikk 18 bulgarske jenter hjelp fra ROSA-prosjektet, som følger opp ofre for menneskehandel. De fleste av jentene tilhører romanifolket, og kommer fra distriktet rundt Varna og Dobrich nord-øst i Bulgaria, sier politioverbetjent Øyvind Nordgaren, lederen av STOP-prosjektet (Politiets spesialgruppe mot Traficking i Oslo politidistrikt). Politioverbetjenten får full støtte av Liv Jessen, lederen av PRO-senteret i Oslo. Aksjonen er bra. Vel så viktig er signalet vi sender ut i Europa om at vi ikke tar for lett på hallikligaer i Norge, sier Jessen.¹⁹⁸

Denne artikkelen utfyller også representasjonen av den utstøtte bulgareren, som en som har fått nok av å være utnyttet, og som tar imot hjelp, og selv hjelper politiet med å ta de utspekulerte «bakmennene». Representasjon av de bulgarske hjelpetrengende aktørene fasiliterer en representasjon av aktører fra den norske siden. Den fremstiller også de andre involverte aktørene fra norsk side sterkt positivt, siden artikkelforfatter løfter frem flere

¹⁹⁷ Aftenposten 18.03.2007,

¹⁹⁸ Aftenposten 16.05 2007, «Nå skal de hjelpes

samhandlingsmomenter mellom de ulike etatene, og deres bestemthet for å gjøre det rette. Her er både politi, og Prosjektet involvert, og de selv vurderer sin innsats med følgende kommentar - «Aksjonen er bra». Det kommer frem at de gir hverandre «full støtte», som vitner om viktigheten de tillegger denne saken, og den fremstår som hederlig. Aktørenes formål og motivasjoner er også omtalt her og de gjør det rette ved å hjelpe de svake og dem som blir utnyttet. Handlingene deres har i tillegg en advarende funksjon, og de ønsker at «hallikligaer i Norge» vil få vite at politiet vil aksjonere hardt mot dem. Dette ilegger politiet og Prosjektet en opphøyd moralsk posisjon, og de samhandler for å hjelpe de undertrykte «romanifolket¹⁹⁹» og viser samtidig at «menneskehandel» ikke hører til i Norge.

De norske aktørenes velutviklede moralske verdier kommer også tydelig frem i en uttalelse, som Aftenposten velger å sitere lengre ned. Fremstillingen av bulgararner preges av forståelse og har en tilgivende tone. De skildres som uskyldige og som bare søker en vei ut av fattigdommen, men som også naive og lett å utnytte.

Der tilbyr det en egen unnskyldende forklaring på hvorfor de fattige kvinnene ender opp med å prostituere seg:

Konsul Snejina Alfredova ved den bulgarske ambassaden i Oslo sier at de vil hjelpe sitt lands borgere. Dessverre gjør fattigdom at noen velger å prostituere seg. Opplysninger vi har fått, tyder på at dette kan gjelde et flertall av dem politiet nå har vært i kontakt med, sier Alfredova²⁰⁰

Dette sitatet informerer oss om at enda en part blir engasjert i de prostituertes situasjon. Avisens omtale av saken fremhever at både den bulgarske ambassaden, men også de norske aktørene fokuserer på at disse romakvinne er ofre, som utnyttes grunnet deres fattigdom. Det at de bryter loven, er ikke en del av avisens omtale. Det som kommer frem som et utpreget fokusområde er at de prostituerte behøver hjelp, og at det ytes fra flere hold for denne hjelpen skal bli til. Å fokusere på forståelse og hjelp er holdninger, som Aftenposten omtaler høyt. De norske aktørene, involvert i saken, i dette tilfelle politiet, ønsker å få frem at de belønner opplysning som fører til at kriminelle saker blir løst: «Siden Bulgaria er EU-medlem og snart

¹⁹⁹ En minoritetsgruppe som er representerte i både Bulgaria og Romania. Også betegnes som «sigøynere».

²⁰⁰ Aftenposten 16.05 2007, «Nå skal de hjelpes»

blir med i EØS-samarbeidet, vil de som samarbeider med politiet, få hjelp til lovlig opphold i Norge frem til rettssaken mot bakmennene kommer opp»²⁰¹. De blir med dette fremstilt i Aftenposten som gavmilde, rettferdige og opptatt av løse slike saker på en effektiv måte, og at dem som spiller på lag med myndighetene får belønning. Her fremstår politiets forståelse av hva som kan simulere borgere til å hjelpe dem bryte opp kriminelle nettverk, som avansert. De tilbyr nemlig en stor belønning til de samarbeidsvillige som viser at de mener alvor og, samtidig sender måten de arbeider på et signal at det mener alvor. Egenskapene som en kan lese ut i denne representasjonen er profesjonalitet, medlidenhet og et ønske om å være fleksibel for å staffe de som utnytter de svake.

5. Funn og konklusjon

I dette kapittelet, som er oppgavens siste, vil jeg gå gjennom analysen jeg foretok meg i kapittel 4 – «De ulike bildene», for å oppsummere oppgavens funn, og tilby noen avsluttende kommentarer i forbindelse med underkapitlene i «De ulike bildene». I denne prosessen, ved å presentere de ulike funnene, vil jeg kunne være i stand til å besvare oppgavens problemstilling underveis, men også avslutningsvis.

I *kapittel 4.1, «Bulgaria som versting og en utspekulert problemskaper»* beskrev jeg flere avisartikler, som skrev om tanker, som politikere hadde om landets sjanser til å reformere seg og «bli som oss», samt andre hendelser som skildret Bulgaria i en svært lite fordelaktig lys. Denne representasjonen tilla landet kvaliteter som «uferdig», «underutviklet», «fattig» og «tiggernes land». Videre ble det gjengitt en uttrykkelse av frykt om at Bulgaria vil returnere til sine «gamle måter» og aldri bli reformert. Denne representasjonen hadde belegg i flere avisartikler og kan beskrives som noe dominerende, og samtidig sterkt negativ.

²⁰¹ Aftenposten 16.05 2007, «Nå skal de hjelpes»

I kapittel 4.1b «*Bulgareren som truer med å oversvømme markedet*», tegner avisene et bilde av den bulgarske arbeidstakeren som en økonomisk trussel, som er farlig, og som kan komme i store bølger og overta, eller i beste fall forstyrre markedets balanse.

«4.1c *Bulgaria, som kanskje bare later som at det er reformert?*» er en representasjon som fremstiller Bulgaria og de andre østeuropeiske landene i et negativt lys, og har en avslørende og varslende tone. Der blir vesteuropeerne advart om at det finnes en veldig reell fare for at de østeuropeiske landene hadde lurt til seg innlemmelsen i EU, ved å late som de ønsket å bli som vesten. Videre fremstilles det som sannsynlig at de faller tilbake til «gamle synder», siden de ikke lenger trenger å late som at de er reformerte, altså som ryddige demokratier og samfunn med høyt nivå av aksept og toleranse.

I «4.1d *Bulgaria er det dårligste Norge er villig til å godta*» får mottaker et bilde av Bulgaria som et land som er for dårlig til å være med i unionen, men samtidig akkurat ikke dårlig nok. Det antydes sterkt at landets strategiske beliggenhet er den egentlige årsaken bak EU-innlemmelsen, fremfor hva Bulgaria har å tilby på den økonomiske fronten. Denne skildringen har en analytisk karakter og en nøytral valør.

I «4.2 *Bulgaria som har tatt farvel med sin østblokkfortid*», kan man se en fremstilling av Bulgaria som har tatt sitt siste farvel med den tidligere østblokken, som det ikke er noe igjen av i 2007. Likevel er ikke alle bulgarerne klare for den nye fremtiden, mange er usikre og engstelige, og redde for hva årene fremover vil bringe. Andre er bare overlykkelige og tror at vesten vil utbedre deres uheldige situasjon. Deretter blir EU avbildet som en overlegen seierherre som har klart å ta til seg alle drabantene til den tidligere nemesisen, Sovjetunionen. Til slutt blir mottaker servert en sterkt kontrasterende virkelighet – det fine vestlige selskap som tar inn de siste gjestene på listen med deres stygge og slitte klær, altså hvor ulik den velstående vesten er fra den stakkarslige øst.

«4.3a *Bulgaria som korrumperer*» skildrer Bulgaria som en importør av fattigdom, korrupsjon og inkompetanse, selv om det blir anerkjent at landet kan tilby strategiske fordeler til unionen med sin geografiske beliggenhet. Denne representasjonen er overveldende negativ og sørger for å ha en dekkende oppramsing av alle de negative praksisene Bulgaria er i ferd med å ta med seg inn i unionen. EU, som i forkant av «den store østlige utvidelsen i 2004», hadde ikke særlig mange medlemmer som slet med omfattende korrupsjon på nasjonalt nivå.

«4.3b EU som passer på det hjelpeløse barnet Bulgaria» handler om en representasjon som er gjennomsyret av skepsis, advarsler mot den bulgarske kunnskapsløsheten, og faren for at pengeoverføringer og andre ressurser enten sløses bort, grunnet inkompetanse, eller ender opp i mekanismer for korrupsjon. Fremstillingen av landet har en meget negativ valør og den advarer mot farene om å la Bulgaria styre pengeoverføringene selv, uten streng kontroll fra EUs side. En annen advarsel er rettet mot konsumenter av bulgarske matvarer – representasjonen av kvaliteten på maten er preget av store tvil, og det blir på det sterkeste anbefalt kvalitetssikring. Dette underkapittelet inneholder i tillegg karakteriseringer av Bulgaria som en «uferdig» kandidat, og som et land som ikke er i nærheten av standarden til et gjennomsnittlig medlemsland, og som har et rettsvesen som er lite rettferdig og veldig korrupt.

«4.3c Det uønskede Bulgaria, som mislykkes totalt med å sminke over sitt «fattig fetter» - image» er et underkapittel som er veldig representativt, om ikke det mest representative for den mest dominerende fremstillingen av Bulgaria i denne oppgaven. Denne representasjonen forteller om Bulgaria som drukner i problemer – meget dårlig integrerte minoritetsgrupper, gjennomgående fattigdom og korrupsjon er bare noen av det mest fremtredende gjengangerne som er ofte synlig i dette underkapittelet. Et annet aspekt er fremstillingen av Bulgaria som et uønsket fremtidig tilskudd i EU, men som har borgere som er på desperat jakt etter muligheter til å rømme fra eget land. Slumbyer, over to tredjedeler av befolkningen som lever under fattigdomsgrensen, og en altomfattende desperasjon, er noen av representasjonens kjennetegn, som markeres sterkt. Avslutningsvis i dette underkapittelet markeres tydelig en representasjon hvor det håpløse Bulgaria faktisk fremstilles som et land som bør få forhåpninger for at noe bra er i ferd med å skje, det har jo klart å overprestere ved å få innpass i EU, noe som er et lys i den mørke tunnelen.

I «4.4 Bulgaria – et EU-land» og «4.4a Bulgaria som offer for en norsk økonomisk bjørnetjeneste» får mottaker en tydelig representasjon av Bulgaria, som sidestilles med utviklingsland. Belegget for denne påstanden ligger i de mange karakteristikkene som omtaler at det er kostbart å ha Bulgaria med, siden det er et «økonomisk tilbakestående land», og at det er tresifrede millionbeløpet som må overføres bort. Norge tilskrives en rolle og holdning som er velkjent gjennom mange saker i media om norsk utviklingssak gjennom årene. Egenskapene som brukes for å beskrive den norske innsatsen for Bulgarias vellykkede medlemskap er veldedig og hederlig. Balkanlandet er på sin side for lite kompetent til å kunne absorbere og administrere den nye pengeflommen på en effektiv måte, noe som styrker

det skapte inntrykket av u-landstilstander. Gjennom denne representasjonen av Bulgaria ser vi også en representasjon av Norge som tålmodig og gavmildt, som står i motsetning til Bulgarias klønete håndtering av pengeoverføringene. Faren for at pengene forsvinner ned i «sluken Bulgaria», eller i en korrump politikers lomme er reell. Videre i kapitlene blir Norges godvilje til å bistå Bulgaria forsterket, både av den vedvarende kontrasten til Bulgarias ineffektive handlinger, men også når det kommer frem at Norge er villig til å betale for å kunne hjelpe. Denne representasjonen er tosidig, på den ene siden en meget negativ representasjon av Bulgaria som treigt, ineffektivt og økonomisk tilbakestående, og på den andre en meget positiv fremstilling av Norge, som overser disse ulempene, og fremstilles som enda mer motivert til å hjelpe. En veldig sterkt representert fremstilling er dominerende i store deler av disse to kapitlene - at Norge hjelper, uten å hverken få eller forvente å få noe tilbake. Den kommer fram ved mange anledninger og er uttrykt på en rekke ulike måter. Denne representasjonen av Norge, som selvoppgørende og veldedig kommer egentlig frem i et kapittel som også handler om Bulgaria som minner om et u-land. *Denne avbildningen av Norge som hjelper gratis, konstituerer også ett av oppgavens hovedfunn.*

«4.4b Bulgaria som et offer for gjerrige nordmenn uten empati» er en representasjon som har to hovedaspekter. Det ene aspektet er en skildring av Bulgaria, som fattigst i EU og som har et sårt behov for enhver hjelp, og det andre er Norge som i motsatt ende av skalaen fører harde forhandlinger og kaster bort masse tid for å spare noen titalls millioner fremfor å hjelpe det vanskeligstilte balkanlandet. Dette underkapittelet inneholder i tillegg en representasjon av Norge, som setter søkelys på måten Norge behandler Bulgaria på - med gjerrighet og kun fokusert på egeninteresse. Denne fremstillingen kommer i form av politisk retorikk, som ender opp med å bli det dominerende narrative i flere artikler. Denne representasjonen kontrasterer på det sterkeste med representasjonen som jeg identifiserte i «4.4 Bulgaria – et EU-land, altså det empatiløse Norge mot det selvoppgørende Norge. Det som disse to representasjonene har til felles, er et begge to manifesteres gjennom hvordan Norges forhold til Bulgaria er. Dermed blir dette et annet av oppgavens hovedfunn – Norge representeres på to motstridende måter i norsk media ut fra hvordan det hevdes at Norge forholder seg til bulgarsk EU-medlemskap og EØS-kontingentinnbetaling.

«4.4c Bulgarias kontingent – Norge viser sin tålmodighet og godvilje» er en annen representasjon hvor Bulgaria fremstilles som en trengende mottaker av norsk økonomisk støtte, via EU-kontingentens hjelp. Dette fasiliteter dannelsen av et nytt norgesbilde, på en lignende linje med bildene som jeg omtalte i «4.4», «4.4a» og «4.4b», Denne gangen er

Norge fremstilt som en overraskende tålmodig aktør, og som viser ingen tegn til frustrasjon til tross for en lang og krevende prosess, og som forholder seg positivt til EUs krav om utbetalingssum. Denne representasjonen, som opprinnelig kunne ha handlet om Bulgaria som sluker til seg norske offentlige midler, ender opp med å egentlig dreie seg om noe annet. Den handler mye mer om en representasjon av dyktige norske forhandlere som jobber for at fattige skal få det bedre. Det er altså et bemerkelsesverdig funn at tre representasjoner, eller i hvert fall innholdet i tre av mine underkapitler, har Bulgaria som et tilsynelatende hovedtema, men ender opp med å egentlig representere Norge i flere ulike lys.

«4.5 Bulgareren og politikken» og «4.5a Bulgarernes bidrag til høyreekstremismens vekst» er en fremstilling, som har trekk av både positiv og negativ karakter: underkapitlene handler om bulgarere som representerer ytre høyre og en tilleggsrepresentasjon av bulgarere, som ikke ønsker medlemskap i EU. De uttrykker dette ved å stemme på bulgarske høyrenasjonalistiske partier, som på sin side proklamerer nasjonalistiske verdier og holdninger og fordømmer europeiske verdier og multikulturalisme. En annen fremstilling beskriver bulgarerne som passive politisk og lite villige til å sette seg inn i hva de ulike politiske valgene innebærer. Dette er, ifølge representasjonen, på grunn av at forholdsvis få bulgarere tror at politisk deltakelse vil resultere i en bedring av levekår.

Underkapittel «4.5b Bulgarernes som i opposisjon til EU» serverer en representasjon av Bulgareren som lite interessert i både en aktiv deltakelse, men også i sin egen politiske skjebne. Den fremstilles som dog veldig opptatt og ytre-høyre politiske holdninger. Mange av landets borgere skildres i tillegg som opposisjonelle til EUs-medlemskapet.

Hele «4.5 Bulgareren og politikken»-kapittelet bygger opp en representasjon av bulgareren som forholdsvis inkompetent politisk, tiltrukket av høyreekstreme politiske verdier og en som importerer høyreekstrem politikk inn i vesten, via in deltakelse i ITS²⁰², den høyreekstremes representant i EU. Denne skildringen er overveldende negativ, men kan også til tider blir preget av medlidenhet, basert på bulgarernes beskrivelse som opposisjon til EU. Dette underkapittelet presenterer et av oppgavens funn, som serverer mottaker informasjon om bulgarernes forhold til politikk. Bulgarerens dominerende representasjon i underkapittelet blir da: Bulgareren liker ikke så godt å delta i politiske valg, dog er han glad i ytre høyre.

²⁰² ITS – «Identitet, Tradisjon og Suverenitet», et politisk parti i EU som beskrives av pressen som «høyreekstrem»

«4.6 Bulgareren som arbeidsinnvandreren» legger frem en tosidig representasjon av den bulgarske arbeidsinnvandreren som reiser ut av sitt egent land for å jobbe i Vest-Europa. På den ene siden er han omtalt som lavkompetent og som en mulig trussel mot markedets likevekt, mens den andre representasjonen beskriver den som nyttig og i mange tilfeller nødvendig.

Analysen av dette kapitlet og den tosidige representasjonen gir grunnlaget for et annet hovedfunn i min oppgave, bulgareren blir en del av arbeidstakermassen her i landet, men det er ingen enighet blant avsenderne om bulgareren er bra for norsk arbeidsliv eller ikke.

Den siste representasjonen i oppgavens hoveddel, «4.7. Den marginaliserte bulgareren som møter en utstrakt, norsk hånd» er offererer en representasjon av en stakkarslige, fattig, utdannet, marginalisert, men likevel uskyldig bulgarer, som utnyttes av skruppelløse «bakmenn». Denne stakkaren ankommer Norge ut av desperasjon og tvinges inn i et kriminelt liv, men den møtes av en ivrig hjelpende norsk hand, som består av samvittighetsfulle og dyktige aktører, som er klare for å stille til disposisjon. Denne representasjonen har en komplementær karakter, hvor bulgarer og nordmann har ulike egenskaper og utgangspunkt. Det er da interaksjonen mellom dem to som skaper grunnlaget for fremstillingen av den ene som svak, uskyldig og søkende og den andre som tilgjengelig, sterk og hjelpende.

Det er et forhold, som denne oppgaven synliggjør på tvers av kapitler, underkapitler og identifiserte representasjoner, od det er at Bulgaria og Romania omtales samlet i en og samme artikkel en rekke ganger i den undersøkte perioden. En forklaring på dette er at landene lemnes inn som medlemmer samtidig – 01.07.2007 og det er da sannsynligvis enklere for avisene å nevne begge to når det først skal skrives om et av dem.

Det er et sentralt funn at Bulgaria og Romania ofte nevnes samlet, men de blir ikke sammenlignet, sett mot hverandre, eller noe mer dyptgående. Det kommer ikke frem at avisene tilskriver de egenskaper som tydeliggjør at de er to ulike aktører. Heller tvert imot – ofte virker det som om Romania og Bulgaria er et og samme land, bare med to forskjellige navn.

For å nevne noen eksempler, bare for å synliggjøre bedre belegget mitt for funnet:

- A) «Romania og Bulgaria kan bli medlemmer av EU fra 1. januar 2007, dersom de har oppfylt kriteriene som blant annet er tiltak mot korrupsjon»²⁰³; «Balkanlandene Romania og Bulgaria vil være blant EUs fattigste medlemsland»²⁰⁴; «Både i Romania og i Bulgaria har innsatsen mot korrupsjon vært fremhevet av EU som et vilkår for at de to landene skal slippe inn i EU fra 1. januar 2007»²⁰⁵. Disse sitatene synliggjør både at problemene som de to landene må ta seg av er tilsynelatende identiske, og at det ikke har noe for seg å si noe spesifikt om for eksempel hvilket av landene som sliter mer, eller har kommet lengre i sin kamp mot korrupsjonen.
- B) I «Frykter Bulgaria og Romania»²⁰⁶ er temaet Tysklands manglende tro på at Bulgaria og Romania vil klare tilfredsstillende innlemmelseskravene. Der ser man ingen betydelige forsøk fra forfatteren til å gå inn på hva hvert av de to landene sliter med hvert for seg: «... hvor gode har Romania og Bulgaria vært til å tilpasse seg»²⁰⁷ og «landene må få klare svakheter i det juridiske systemet og få korrupsjonen under kontroll»²⁰⁸. Dette er altså to sitater som avslører tonen i både denne artikkelen, men også i «*Ultimatum til Romania*»²⁰⁹. Selv om denne tilsynelatende handler om Romania er Bulgaria nevnt tre ulike ganger og alltid i samme setning som Romania.
- C) «Slik er nyttårsbildet i det Europa som møter de to fattigste EU-statene Romania og Bulgaria».²¹⁰ Leseren får i dette tilfelle en oppsummering og en sidestilling av de to Balkanlandene, hvor sammenligningen om det er mulig å differensiere dem, ikke foreligger. Begge landene blir igjen nevnt i en og samme setningen, og da blir det etter hvert vanskelig for mottaker å tenke over at disse to er to forskjellige aktører, som kanskje har ulike utfordringer foran seg.

Slike formuleringer gjennomsyrrer de fleste artiklene jeg har undersøkt, og det gis dermed et solid grunnlag for å slå fast at Bulgaria og Romania ikke skilles mellom i noe særlig stor grad.

²⁰³ Aftenposten 23.09.2009, «*Ultimatum til Romania*»

²⁰⁴ Aftenposten 23.09.2009, «*Ultimatum til Romania*»

²⁰⁵ Aftenposten 23.09.2009, «*Ultimatum til Romania*»

²⁰⁶ Aftenposten 22.08.2006, «*Frykter Bulgaria og Romania*»

²⁰⁷ Aftenposten 22.08.2006, «*Frykter Bulgaria og Romania*».

²⁰⁸ Aftenposten 22.08.2006, «*Frykter Bulgaria og Romania*».

²⁰⁹ Aftenposten 23.09.2009, «*Ultimatum til Romania*».

²¹⁰ Steinfeld, «Den økonomiske Berlinmur faller».

I mine avsluttende ord omtaler jeg «Bulgaria» og «bulgareren» litt om hverandre. «Bulgaria», består av «bulgarere» og «bulgarere» befolker Bulgaria, der er det ikke alltid nødvendig å skille mellom de to begrepene. Jeg har prøvd å være presis og presisere når det er mest hensiktsmessig å bruke ordet «bulgarer», framfor «Bulgaria»

Det er nå på sin plass å formelt avgi et kortfattet svar på oppgavens problemstilling, som er:

Hvilke representasjoner av Bulgaria og bulgareren identifiserer jeg ut av et utvalg av norske aviser i perioden 30.06.2006 – 01.07.2007?

Mitt svar, basert på analysen jeg har gjort og deretter funnene jeg har trukket frem er:

Bulgareren og rumeneren omtales samlet, uten at det er betydelige tegn til en tendens til å skille mellom borgerne av disse to ulike nasjonalitetene.

Aviser representerer hva en bulgarer er og hva Bulgaria er på ulike måter og representasjonene har varierende «representasjonsstyrkegrad». Den styrkegraden har jeg omtalt underveis i oppgaven. Med en «representasjonsstyrkegrad» mener jeg hvor mange av de undersøkte artiklene, og hvor ofte fremlegger representasjoner, som tilskriver Bulgaria og bulgareren de samme eller lignende egenskaper, karakteristikk og/kvaliteter. Altså en representasjons forekomsthypighet. Forekomsthypigheten skal jeg ta hensyn til når jeg kommer med påstander nedenfor, som samsvarer med representasjonene jeg leste ut i mitt analysekappittel og kan dermed betegnes som funn. Jo lengre oppe en påstand havner, jo sterkere er den representert:

Bulgaria er et land som sliter med ulike utfordringer: er blant de fattigste i Europa, det mest korrupte, og som ikke er i stand til å integrere minoriteter.

Bulgaria sliter men gjennomsyrende korrupsjon og trenger totalhjelp for å kunne absorbere EØS-utbetalingene.

Bulgaria eksporterer korrupsjon og dårlige holdninger, samt kriminalitet og prostitusjon

Bulgareren ønsker gjerne å reise ut av landet for å finne seg en godt betalt jobb.

Bulgareren utgjør alltid en potensiell fare for å gå tilbake til sine gamle vaner – en korrupt kjeltring, som misliker å betale skatt. Dette er noe mer sannsynlig etter at han har fått komme inn i EU.

Bulgareren er en lavtlønnet arbeidstaker, som både kan overmette et marked, men også være nyttig og tilfredsstillende en etterspørsel. Bulgareren har dragninger mot det høyreekstremer.

Bulgareren kan være en nyttig arbeidstaker.

Ikke alle bulgarere er for EU-medlemskap.

Bulgareren kan fremstå som uønsket av andre vesteuropeiske nasjoner.

Bulgaria har formelt tatt farvel med sin kommunistiske fortid, men den setter fremdeles preg på landet svake og ineffektive økonomi. Minoriteter og marginaliserte grupper søker hjelp og muligheter for å integrere seg i Norge.

Et annet type funn er at aviser skaper representasjoner av Norge, på bakgrunn av landets interaksjoner med Bulgaria, sosialt, økonomisk og politisk. Altså representasjonene av Norge som kommer frem gjennom Bulgaria-linsen er: noe ambivalente: på den ene siden er Norge som deler sin rikdom, som er gavmild, empatisk og rettferdig og på den andre polen – gjerrig og kalkulerende.

Som jeg poengterte innledningsvis i oppgaven – en representasjonsanalyse skal ikke inneholde betraktninger angående sannhetsgehalten i representasjonene. Jeg, som bulgarer, og som en person som har vokst opp i Bulgaria, og flyttet til Norge rundt perioden jeg omtaler i oppgaven, reflekterer over denne sannhetsgehalten. Stemmer disse representasjonene med hvordan jeg forstår Bulgaria og bulgarere? Jeg innser at det er vanskelig å riste av meg det jeg leser og har lest i pressen om Bulgaria og bulgareren. Det er vanskelig å identifisere og skjære vekk den oppfatningen av Bulgaria, som kommer fra avisartikler, og den som kommer fra «ekte interaksjonsmomenter med ekte bulgarere». Jeg reiser sjeldent til Bulgaria, men leser både norske og bulgarske aviser ofte. Jeg tror at min virkelighetsforståelse blir også veldig påvirket av det som står der. Det er rimelig å konkludere med at man ikke slipper unna den medieskapt «sannheten om Bulgaria», og sitter på den «ekte sannheten», bare fordi man er bulgarer. Et annet bevis på at det meste jeg oppfatter som sannheter om Bulgaria kommer

fra media, er at jeg ikke ble spesielt overrasket av noen av funnene i oppgaven. Medias fremstillinger har en betydelig påvirkningskraft, og det er nyttig å innse at mennesker er ofte fanget i virkeligheten media skaper.

Litteratur

- Aftenposten. «Knytter bånd til Bulgaria.» 30.08.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006083047999554&s=2302&sa=1000819&x=5e1f020d42d7081af553d464c3d5f709&tz=Europe/Oslo&t=1667594460>.
- Aftenposten. «Sterke stemmer om Bulgaria.» 13.09.2002. Atekst, <https://www.aftenposten.no/kultur/i/o3j6j/sterke-stemmer-om-bulgaria>.
- Aftenposten. «Frykter Bulgaria og Romania.» 22.08.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006082247823712&s=2302&sa=1000819&x=54ca75b4d96ec27a48414750cce97518&tz=Europe/Oslo&t=1667767252>.
- Aftenposten. «Invaderer London.» 22.08.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006082447854056&s=2302&sa=1000819&x=6c314707cb4f5283ee617dba8905ff6b&tz=Europe/Oslo&t=1667598718>.
- Aftenposten. «Tok spranget mot vest.» 31.08.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006083148027820&s=2302&sa=1000819&x=e2c8f994df0ef36ca18781a638b8f17&tz=Europe/Oslo&t=1667769742>.
- Aftenposten. «De nye store rådville Europa.» 06.10.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006100648863704&s=2302&sa=1000819&x=edb4d27802a8317605c869f073b3705b&tz=Europe/Oslo&t=1667770334>.
- Aftenposten. «Romania og Bulgaria forbereder EU-festen.» 31.12.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006123150763166&s=2302&sa=1000819&x=3e4d0af8912c857f7364650678696d0a&tz=Europe/Oslo&t=1667670179>.
- Aftenposten. «EUs fremtid.» 02.01.2007. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007010250774814&s=2302&sa=1000819&x=cf94aed023c5fa89ec82cd856121b9f2&tz=Europe/Oslo&t=1667673459>.
- Aftenposten. «Frykter heksejakt i ferske EU-land.» 09.01.2007. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007010950931970&s=2302&sa=1000819&x=bb90e196c3b194afe9e89581434c5101&tz=Europe/Oslo&t=1668004095>.
- Aftenposten. «Fattige fattere går inn i EU.» 30.06.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006123050743719&s=2302&sa=1000819&x=b3d575ce1cfabec9062b741de451f871&tz=Europe/Oslo&t=1667775453>.
- Aftenposten. «Det nye store rådville Europa.» 06.10.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006100648863704&s=2302&sa=1000819&x=eaec6d3170fd3b9650bd60e69cf25596&tz=Europe/Oslo&t=1667756993> .
- Aftenposten 23.11.2006, «Utlendinger strømmer til Island». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0024622006112349988675&s=2462&sa=1000819&x=2c3236349396cbd5c976d3f2ac009ffd&tz=Europe/Oslo&t=1667753770>

- Aftenposten. «Norsk EU-støtte.» 12.10.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006101249025575&s=2302&sa=1000819&x=4a421fb9313ebb0d14da96c98ce8932a&tz=Europe/Oslo&t=1667778239>.
- Aftenposten. «Håper på EØS-penger fra Norge.» 23.09.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006092348571659&s=2302&sa=1000819&x=11955538be8cec80b40737936610c9d2&tz=Europe/Oslo&t=1667755044>.
- Aftenposten 22.09.2006, «EU wants more money from Norway». <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006092248562102&s=2302&sa=1000819&x=27c3e62c99c379b5f28a8ecc1501903c&tz=Europe/Oslo&t=1667755233>
- Aftenposten. «Slenger mangfoldige millioner på bordet.» 16.02.2007. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007021651903214&s=2302&sa=1000819&x=37f2c9dd6d804ce0ee6f962b6b07ab7d&tz=Europe/Oslo&t=1668287606>.
- Aftenposten. «Norge tilbyr EU 425 millioner kroner.» 16.02.2007, Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007021651920236&s=2302&sa=1000819&x=574cc167133c78a0454b6fe9d07c754d&tz=Europe/Oslo&t=1668294898>.
- Aftenposten. «Tenkepause for utvidet EU.» 27.09.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006092748651624&s=2302&sa=1000819&x=25e9560531197b01bd136ed6acd46d3a&tz=Europe/Oslo&t=1667774960>.
- Aftenposten. «EØS: 250 millioner ekstra fra Norge.» 19.10.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006101949156760&s=2302&sa=1000819&x=bc4d7f439cb1fdbe384851acab1f42a4&tz=Europe/Oslo&t=1667778957>.
- Aftenposten. «Norge betaler for å gi EU penger.» 08.12. 2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006120850318459&s=2302&sa=1000819&x=e23a73b4b2f86ebe32cbbdd944512e88&tz=Europe/Oslo&t=1667779393>.
- Aftenposten. «100 millioner unna EØS-løsning.» 17.02.2007. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007021751932232&s=2302&sa=1000819&x=3edcd95b5c89e270a8268927a2247af2&tz=Europe/Oslo&t=1668348211>.
- Aftenposten. «Historisk vekst i befolkningen». 06.01.2007. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007010650876665&s=2302&sa=1000819&x=38255f38b9f9f086b2ce99ea7aef38d7&tz=Europe/Oslo&t=1667762807>.
- Aftenposten. «Utlendinger strømmer til Island.» 23.11.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0024622006112349988675&s=2462&sa=1000819&x=2c3236349396cbd5c976d3f2ac009ffd&tz=Europe/Oslo&t=1667753770>.
- Aftenposten. «Vil ha flere østfra.» 06.01.2007. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007010650876663&s=2302&sa=1000819&x=c25d04b408c90082cce19b1298f6b29f&tz=Europe/Oslo&t=1668118281>.
- Aftenposten. «Prosjenteret arrangerer datakurs for prostituerte.» 18.03.2007. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023022007031852639885&s=2302&sa=1000819&x=8c2d2962dbf9e75199ddd9a937ebe1e8&tz=Europe/Oslo&t=1668368181.](https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/VPk81/verdensmester-i-bistand)

Aftenposten 25.05. 2005, «*Verdensmester i bistand*».

<https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/VPk81/verdensmester-i-bistand>

Aftenposten. «*Nå skal de hjelpes.*» 16.05 2007. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023022007051653959024&s=2302&sa=1000819&x=9ad7570e43edf0d1b934589ffcea9451&tz=Europe/Oslo&t=1668374207.](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022007051653959024&s=2302&sa=1000819&x=9ad7570e43edf0d1b934589ffcea9451&tz=Europe/Oslo&t=1668374207)

Aftenposten. «*Frykter Bulgaria og Romania*» 22.08.2006. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023022006082247823712&s=2302&sa=1000819&x=992fa5c6cbdbcd66b4d676a9b6857ec4&tz=Europe/Oslo&t=1667755815.](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006082247823712&s=2302&sa=1000819&x=992fa5c6cbdbcd66b4d676a9b6857ec4&tz=Europe/Oslo&t=1667755815)

Aftenposten. «*Ultimatum til Romania*». 23.09.2009. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023022006092348571663&s=2302&sa=1000819&x=8824d1e2569243e0c65196766b7c39e7&tz=Europe/Oslo&t=1667755897.](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023022006092348571663&s=2302&sa=1000819&x=8824d1e2569243e0c65196766b7c39e7&tz=Europe/Oslo&t=1667755897)

Aftenposten . «*Inn i EU med et nødsrik.*» 27.09.2006. Atekst,

Dagsavisen. «*EU stenger dørene.*» 15.12.2006. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023322006121550479574&s=2332&sa=1000819&x=dfa401ef383d777fc690bffd1e347fb&tz=Europe/Oslo&t=1667768888.](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023322006121550479574&s=2332&sa=1000819&x=dfa401ef383d777fc690bffd1e347fb&tz=Europe/Oslo&t=1667768888)

Dagsavisen. «*Flere Bulgarere skeptiske til EU.*» 29.12.2006. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023322006122950741447&s=2332&sa=1000819&x=cf8780789baf23fd17a20a7ba5d9165e&tz=Europe/Oslo&t=1667602619.](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023322006122950741447&s=2332&sa=1000819&x=cf8780789baf23fd17a20a7ba5d9165e&tz=Europe/Oslo&t=1667602619)

Dagsavisen. «*Bulgaria og Romania i EU.*» 16.01.2007. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023322007011651113161&s=2332&sa=1000819&x=732be284455008bd0167a1dac6d9d4ab&tz=Europe/Oslo&t=1668201940.](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023322007011651113161&s=2332&sa=1000819&x=732be284455008bd0167a1dac6d9d4ab&tz=Europe/Oslo&t=1668201940)

Dagsavisen. «*Norge vil ikke betale mer til EU*». 22.09.2006. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023322006092248554323&s=2332&sa=1000819&x=ecf29e2f2760f42b281e91170c47b52e&tz=Europe/Oslo&t=1667780193.](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023322006092248554323&s=2332&sa=1000819&x=ecf29e2f2760f42b281e91170c47b52e&tz=Europe/Oslo&t=1667780193)

Dagsavisen. «*EØS-avtalen er signert.*» 29.03.2007. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023322007032952922192&s=2332&sa=1000819&x=e41cfb30cabc3f607946a12ed7c9b1f0&tz=Europe/Oslo&t=1668372241.](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023322007032952922192&s=2332&sa=1000819&x=e41cfb30cabc3f607946a12ed7c9b1f0&tz=Europe/Oslo&t=1668372241)

Dagsavisen. «*Ekstreme samles i EU.*» 15.01.2007. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023322007011551074619&s=2332&sa=1000819&x=ba21af0c894bb732950455b4238d6886&tz=Europe/Oslo&t=1668190237.](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023322007011551074619&s=2332&sa=1000819&x=ba21af0c894bb732950455b4238d6886&tz=Europe/Oslo&t=1668190237)

Dagsavisen. «*En statsmann fra Sverige*». 24.11.2006. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023322006112449995060&s=2332&sa=1000819&x=742e4fb4ec103a08232cad792888863d&tz=Europe/Oslo&t=1667754087.](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023322006112449995060&s=2332&sa=1000819&x=742e4fb4ec103a08232cad792888863d&tz=Europe/Oslo&t=1667754087)

Dagsavisen. «*EU-toget har gått for Norge.*» 07.01.2007. Atekst, <https://nogo.retriever->

[info.com/prod?a=2404&d=0023322007010750891555&s=2332&sa=1000819&x=8e6c9a63edfe012e922ad6d66f6eca8d&tz=Europe/Oslo&t=1667857369.](https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023322007010750891555&s=2332&sa=1000819&x=8e6c9a63edfe012e922ad6d66f6eca8d&tz=Europe/Oslo&t=1667857369)

- Dagsavisen. «Rumenerne står klare.» 04.01.2007. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0023322007010450830648&s=2332&sa=1000819&x=80b552f0302274b398a6f5f3e130fa51&tz=Europe/Oslo&t=1667766041>.
- Harald Eia. «*Sånn er Norge, sesong 1, episode 3*». Dokumentar publisert hos NRK. <https://tv.nrk.no/serie/harald-eia-presenterer-saann-er-norge/sesong/1/episode/3>.
- Lütken, Raghild E. Bye. «EUs historie». <https://ieuropa.no/2014/01/eus-historie/ragnhildeuropabevegelsen-no/>
- Madsen, Maj Bach. «*Vet lite om romfolk*». Forskning. 07.10.2010. <https://forskning.no/etnisitet/vet-lite-om-romfolk/8>
- NHO, «EØS-avtalen – derfor er den viktig for Norge», 13.11.2022. <https://www.nho.no/tema/eos-og-internasjonalt-handel/artikler/eos-avtalen--derfor-er-den-viktig-for-norge/>
- NRK. «*Presidentvalg i Bulgaria*» 22.10.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0024622006102249232120&s=2462&sa=1000819&x=574320aa34ecf13880e8324544e9cc6e&tz=Europe/Oslo&t=1667756552>
- NRK. «EU krever mer av Norge.» 16.02.2007. Atekst, <https://www.nrk.no/urix/eu-krever-mer-av-norge-1.1861031>.
- NRK. «*EU vil ha mer penger fra Norge*.» 22.09.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0024622006092248552097&s=2462&sa=1000819&x=22510d27c2e685fbd382b34d6ece918&tz=Europe/Oslo&t=1667779942>.
- NRK. «*Presidentvalg i Bulgaria*.» 22.10.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0024622006102249232120&s=2462&sa=1000819&x=574320aa34ecf13880e8324544e9cc6e&tz=Europe/Oslo&t=1667756552>
- NRK. «*Presidenten fikk flest stemmer*.» 23.10.2006. Atekst, <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=2404&d=0024622006102349241468&s=2462&sa=1000819&x=aeeb8936f6c7cc1d7e6ff83b8f528134&tz=Europe/Oslo&t=1667756715>.
- NRK. «*Nye innbyggere*.» 08.01.2007. <https://www.nrk.no/kultur/nye-innbyggere-1.1825331>.
- NRK. «*Nyttårskonserten i Wien*.» 02.01.2007. Atekst, <https://www.nrk.no/kultur/nyttarskonserten-i-wien-1.1565990>.
- Regjeringen. «*EØS. Det europeiske økonomiske samarbeidsområde*.» 06.11.2022. <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/eos1/id115261/>
- Regjeringen. «*Hva er EØS-midlene?*» 06.11.2022. <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/hva-er-eos-midlene/id685567/>
- Regjeringen. «*Fakta om Bulgaria og EØS-midlene*» 07.11.2022. Atekst, <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/eos-midlene/mottagere-eos-midler/bulgaria/id686859/>
- Regjeringen. «*Hva EØS-avtalen omfatter*.» 07.11.2022. <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/eos1/hva-avtalen-omfatter/id685024/>

Steinfeld, Hans-Wilhelm. «Den økonomiske Berlinmur faller.» NRK. 02.01.2007.
<https://www.nrk.no/urix/den-okonomiske-berlinmur-faller-1.1566563>

Store norske leksikon. «Leonard Orban.» 19.11.2022. https://snl.no/Leonard_Orban

Store norske leksikon. «Warszawapakten.» Ådne Goplen, Øyvind Tønnesson. 02.11.2022.
<https://snl.no/Warszawapakten>

Store norske leksikon. «Kozloduy (kjernekraftverk)». Knut Hofstad, 02.11.2022.
https://snl.no/Kozloduy_-_kjernekraftverk

Store norske leksikon. «EU(Europeiske union)», 17.11. 2022. https://snl.no/EU_-_Den_europeiske_union.

Store norske leksikon, «Bulgaria», av Nils Petter Thuesen, 12.11.2022. <https://snl.no/Bulgaria>

Transparency International. «Corruption perception index.» 05.11.2022.
<https://www.transparency.org/en/cpi/2021>

